

Innst. S. nr. 1

(2001-2002)

Innstilling fra fullmaktskomiteen om fullmaktene

Til Stortinget

INNLEDNING

Den forberedende fullmaktskomité som det 145. Storting valgte til å avgi foreløpig innstilling om fullmaktene for stortingsrepresentantene og deres vararepresentanter på det 146., 147., 148. og 149. Storting, la fram sin innstilling 28. september 2001.

Da Stortinget trådte sammen 1. oktober 2001, ble følgende representanter valgt til medlemmer av fullmaktskomiteen:

Bendiks Harald Arnesen, Steinar Bastesen, Åse Gunhild Woie Duesund, Odd Einar Dørum, Ansgar Gabrielsen, Carl I. Hagen, Ivar Kristiansen, Asmund Kristoffersen, Ingmar Ljones, Morten Lund, Marit Nybakk, Elisabeth Røbekk Nørve, Rolf Reikvam, Heidi Grande Røys, Sonja Irene Sjøli, Lodve Solholm og Signe Øye.

Fullmaktskomiteen valgte samme dag Asmund Kristoffersen som leder, Ansgar Gabrielsen som nestleder og Lodve Solholm som sekretær.

Stortinget oversendte i sitt møte 1. oktober 2001 innstillingen fra den forberedende komité til fullmaktskomiteen.

Innstillingen fra den forberedende komité følger som vedlegg 1. Som vedlegg 2 følger en fylkesvis oversikt som viser valglistenes stemmetall og fordelingen av distriktsmandatene, som vedlegg 3 følger et sammendrag av Riksvalgstyrets oppgjør, og som vedlegg 4 en fylkesvis oversikt over valgte representanter og vararepresentanter, ifølge fylkesvalgstyrenes og Riksvalgstyrets oppgjør. Som vedlegg 5 følger en statistisk oversikt over avgitte og forkastede stemmegivninger og stemmesedler, ifølge tall fra fylkesvalgstyrene.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til det som er uttalt i innstillingen fra den forberedende komité, og er enig i dens merknader.

Når det gjelder listeforslagene fra Det Liberale Folkepartiet, viser komiteens flertall, Asmund Kristoffersen, Bendiks H. Arnesen, Marit Nybakk, Signe Øye, Ansgar Gabrielsen, Ivar Kristiansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sonja Irene Sjøli, Rolf Reikvam, Heidi Grande Røys, Åse Gunhild Woie Duesund, Ingmar Ljones, Morten Lund, Odd Einar Dørum og Steinar Bastesen, til merknadene fra flertallet i den forberedende komité, og er enig i disse.

Komiteens medlemmer Carl I. Hagen og Lodve Solholm viser til merknadene fra den forberedende komités medlemmer Carl I. Hagen og Hans J. Røsjorde, og er enig i disse.

Komiteens medlem Steinar Bastesen viser til sine merknader i innstillingen fra den forberedende komité.

KLAGE FRA ODDBJØRN MARKUSSEN OVER FORHÅNDSSTEMMEGIVNINGEN PÅ POSTEN

Etter at den forberedende fullmaktskomité avga sin innstilling, er det fra Kommunal- og regionaldepartementet innkommet følgende brev datert 1. oktober 2001:

"Oddbjørn Markussen har i brev av 3. september 2001 klaget over feil i stemmeseddelsettet han mottok da han forhåndsstemte på Posten. Han fant ikke partiet han hadde tenkt å stemme på, "Kystpartiet - Tverrpolitisk Folkevalgte", og derfor stemte han på et annet parti.

Departementet bad i brev av 19. september 2001 klageren om å klargjøre hvilket parti han ønsket å stemme på, fordi vedkommende syntes å tro at Kystpartiet og Tverrpolitisk Folkevalgte er samme parti. Videre bad vi om å få opplyst hvor han var stemmeberettiget og

hvor han forhåndsstemte. Da vi ikke mottok noe svar på denne henvendelsen, prøvde vi 28. september å kontakte han på telefon på bostedsadressen hans og på Høyskolen i Harstad (hvor Harstad kommune opplyste at han studerer), uten å lykkes.

Departementets merknader:

Oddbjørn Markussen er stemmeberettiget i Troms fylke, og derfor klageberettiget etter valgloven § 71 første ledd.

Posten Norge BA har på telefon oppgitt at Oddbjørn Markussen forhåndsstemte i sitt eget hjemfylke; Troms. Det stemmeseddelsett han mottok på Posten skulle således ha med alle de partier som stilte til valg i dette fylket.

I Troms stilte Kystpartiet liste, men ikke Tverrpolitisk kyst- og distriktparti (som har endret navn til Tverrpolitisk Folkevalgte, men som ved stortingsvalget ikke fikk stille liste under dette partinavnet). Det er på grunnlag av de mottatte opplysningene ikke mulig for departementet å si om klageren ikke fant listen til Kystpartiet eller om han så etter listen til Tverrpolitisk Folkevalgte og ikke fant denne i stemmeseddelsettet.

Departementet har ut i fra den informasjon vi sitter med, ikke grunnlag for å uttale oss om forhåndsstemmegivningen til klageren skjedde i overensstemmelse med valgloven eller ikke."

I et senere brev av 1. oktober 2001 til Stortinget har departementet gitt følgende tilleggsopplysninger:

"Departementet har i ettertid mottatt telefonisk svar på vår henvendelse av 19. september til Oddbjørn Markussen. Han oppgav at han ikke fant listen til Kystpartiet da han forhåndsstemte på Posten.

Kystpartiet stilte liste ved stortingsvalget i Troms. Posten har oppgitt at Oddbjørn Markussen forhåndsstemte i Troms. Departementet har ikke mottatt opplysninger, verken fra Posten eller fylkeskommunen, om feil med stemmeseddelsettene med kandidatnavn i Troms.

Dersom klageren ikke fikk utlevert en stemmeseddel med kandidatnavn for hver liste som stilte ved valget, var dette et brudd på valgloven § 34 nr. 2 annet ledd."

Komiteens merknader

Klageren hevder at han ikke fant stemmeseddel for Kystpartiet i det sett med stemmesedler han fikk utlevert da han forhåndsstemte i Troms, at han derfor trodde at dette partiet ikke stilte liste i Troms, og at han som følge av dette stemte på et annet parti. Departementet har ikke mottatt andre opplysninger om feil ved stemmeseddelsettene med kandidatnavn i Troms, jf. også brevet av 26. september 2001 til Stortinget, som er tatt inn i kap. 3.1 i den forberedende komité's innstilling. Komiteen påpeker - som departementet - at det var et brudd på valgloven dersom klageren ikke fikk utlevert stemmeseddel med kandidatnavn for hver liste som stilte ved valget. Et slikt brudd på valgloven er beklagelig. Det foreligger imidlertid ikke opplysninger om at brudd av denne art har rammet flere velgere i Troms. Komiteen finner det derfor ikke sannsynlig at en slik feil i Troms har hatt innflytelse på utfallet av valget, jf. valgloven § 77. Klagen fører derfor ikke til noe.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til det som er uttalt foran og til innstillingen fra den forberedende fullmaktskomité og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene for Østfold fylke, Akershus fylke, Oslo, Hedmark fylke, Oppland fylke, Buskerud fylke, Vestfold fylke, Telemark fylke, Aust-Agder fylke, Vest-Agder fylke, Rogaland fylke, Hordaland fylke, Sogn og Fjordane fylke, Møre og Romsdal fylke, Sør-Trøndelag fylke, Nord-Trøndelag fylke, Nordland fylke, Troms fylke og Finnmark fylke *godkjennes*.

Oslo, i fullmaktskomiteen, den 3. oktober 2001

Asmund Kristoffersen
leder og ordfører

Lodve Solholm
sekretær

Vedlegg 1**Innstilling fra den forberedende fullmaktskomité, valgt av Det 145. Storting, om fullmaktene for stortingsrepresentantene og vararepresentantene på Det 146., 147., 148. og 149. Storting**

Til Stortinget

1. INNLEDNING

1. I stortingsmøte 11. juni 2001 ble - i samsvar med § 23 i Stortingets forretningsorden - følgende stortingsrepresentanter valgt til medlemmer i den forberedende fullmaktskomité: Kirsti Kolle Grøndahl, Jon Olav Alstad, Marit Nybakk, Bendiks H. Arnesen, Berit Brørby, Asmund Kristoffersen, Lars Gunnar Lie, Åse Gunhild Woie Duesund, Siri Frost Sterri, Ansgar Gabrielsen, Hans J. Røsjorde, Carl I. Hagen, Gudmund Restad, Rolf Reikvam, Gunnar Kvasheim og Steinar Bastesen. Som leder ble valgt Kirsti Kolle Grøndahl og som nestleder Lars Gunnar Lie. Det ble samtidig valgt personlige varamedlemmer for medlemmene i komiteen.

Valgdagen var fastsatt ved kgl.res. til mandag 10. september 2001. Etter innkalling av lederen kom komiteen sammen onsdag 19. september 2001.

Lars Gunnar Lie hadde forfall 19. september, og varamedlemmet Are Næss møtte. Berit Brørby hadde forfall 25. september, og varamedlemmet Sigvald Oppebøen Hansen møtte. Jon Olav Alstad hadde forfall 25. og 26. september, og varamedlemmet Ane Sofie Tømmerås møtte.

Spesialrådgiver Jan-Ivar Pavestad har vært oppnevnt som sekretær for komiteen. Dessuten har assisterende direktør Oddvar Overå vært til stede under komiteens møter.

2. Grunnloven § 64 bestemmer:

"De valgte Repræsentanter forsynes med Fuldmagter, hvis Lovlighed bedømmes af Storthinget."

Det følger av dette at Stortinget av eget tiltak skal bedømme om representantene og vararepresentantene er gyldig valgt i henhold til reglene i grunnlov, lov og forskrifter. Dessuten følger det av Grunnlovens § 55 at valgstyrenes kjennelser om stemmerett kan påklages til Stortinget, og det følger av valgloven at også andre sider ved valget kan påklages til Stortinget. Stortingets forretningsorden fastsetter i § 23 fjerde ledd at før det nye Storting trer sammen, skal den forberedende fullmaktskomité levere en foreløpig innstilling om alle valg- og fullmaktsspørsmål som en må regne med kan få innvirkning på sammensetningen av det nye Storting.

3. Etter valgloven § 50 skal fylkesvalgstyrene av eget tiltak kontrollere forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget på grunnlag av de møtebøker og valgmateriell de får tilsendt fra valgstyrene i kommunene. Det materiell som skal sendes til fylkesvalgstyret, er valgstyrenes og stemmestyrenes møtebøker, alle valg-

kort innkommet i forbindelse med forhåndsstemmegivningen, innkomne omslagskonvolutter for forhåndsstemmegivningen utenriks og på Svalbard og Jan Mayen, forkastede stemmegivninger og stemmesedler og alle godkjente stemmesedler. Resultatet av kontrollen skal fylkesvalgstyret protokollere i sin møtebok, og utskrift av møteboken skal omgående sendes til Stortinget. Fylkesvalgstyrene skal rette feil som de finner ved valgstyrenes beslutninger om å godkjenne eller forkaste stemmegivninger og stemmesedler, og de skal rette feil i opptellingen. For Oslo valgstyres vedkommende skal fylkesmannen i Oslo og Akershus foreta den kontrollen som for andre valgstyres er lagt til fylkesvalgstyret, men fylkesmannen kan ikke rette valgstyrets prøving og opptelling av stemmer.

I henhold til valgloven § 53 skal fylkesvalgstyret i møteboken protokollere bl.a. følgende:

- oversikt over antall forkastede stemmegivninger og stemmesedler, med kommentarer om hyppig forekommende feil,
- oversikt over de feil som fylkesvalgstyret har rettet i valgstyrenes valgoppgjør,
- oversikt over feil ved valget som er avdekket ved fylkesvalgstyrets kontroll, især feil som kan få betydning for valgets gyldighet.

I henhold til bestemmelse i § 53 siste ledd har departementet fastsatt formular for fylkesvalgstyrets møtebok.

Fylkesvalgstyrenes kontroll av stortingsvalget er foreløpig og danner grunnlag for Stortingets endelige kontroll av valget. I tillegg til fylkesvalgstyrenes møtebøker utgjør rapporten fra fylkesmannen om valget i Oslo, Riksvalgstyrets møtebok og klagen grunnlaget for Stortingets kontroll.

Klage kan innleveres enten til valgstyret, fylkesvalgstyret, fylkesmannen, departementet eller Stortingets kontor, senest kl. 15 første onsdag etter valgdagen. Klagerett har enhver som er stemmeberettiget i vedkommende fylke. Klager over valget skal forberedes for Stortinget av Kommunal- og regionaldepartementet, som skal avgi uttalelse om klagen i brev til Stortinget, jf. valgloven § 70 annet ledd og § 71 annet ledd. Det er forutsatt at også klager som kommer inn etter klagefristen skal sendes til Stortinget, fordi Stortinget kan ta dem i betraktning.

4. Som vedlegg til denne innstilling følger

- en fylkesvis oversikt som viser stemmetallene for valglister og fordelingen av distriktsmandatene,
- sammendrag av Riksvalgstyrets oppgjør som viser utregningen og fordelingen av utjevningsmandatene,

- navnene på dem som er valgt til representanter og vararepresentanter ifølge fylkesvalgstyrenes og Riksvalgstyrets oppgjør, ordnet fylkesvis,
- statistikk over avgitte og forkastede stemmegivninger og stemmesedler

2. BEHANDLINGEN AV LISTEFORSLAGENE

2.1 Listeforslagene fra Det Liberale Folkeparti

2.1.1 Klage fra Trond Johansen, Åsgårdstrand

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet følgende i brev av 29. mai 2001 til Stortinget (med kopi til bl. a. fylkesvalgstyrene):

"1. Innledning:

Trond Johansen, Åsgårdstrand, har i faks og e-post-melding til departementet 14. mai 2001 påklaget en rekke fylkesvalgstyres vedtak når det gjelder behandlingen av listeforslag fra Det Liberale Folkeparti. Klagen er begrunnet i to forhold:

a. Fylkesvalgstyrene i Møre og Romsdal, Hordaland, Buskerud, Aust-Agder, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Troms har godkjent en valgliste under navnet Det Liberale Folkeparti som ikke utgår fra partiet

b. Fylkesvalgstyrene i Hordaland, Vest-Agder, Sør-Trøndelag, Vestfold, Nordland og Akershus har ikke godkjent den liste som lovlig er utgått fra partiet.

I klagen gjøres det klart at det vil bli krevd omvalg i de fylker hvor det lovstridig er godkjent en feilaktig liste og i de fylker hvor en liste lovstridig er underkjent.

Trond Johansen har underskrevet klagen som leder av Det Liberale Folkeparti.

Trond Johansen er stemmeberettiget i Vestfold fylke, og dermed klageberettiget når det gjelder avgjørelser som blir truffet i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget i dette fylket, jf. valgloven § 71 første ledd.

Departementet antar at saken i utgangspunktet må behandles som en klage på Vestfold fylkesvalgstyres vedtak av 2. mai i sak 3/01. Dette vedtaket lyder:

"Meldingen* tas til etterretning.

Forslagsstillerne gis anledning til å samle 500 underskrifter fra stemmeberettigede i Vestfold samt gi listen et nytt navn."

(*Den meldingen det vises til er administrasjonens innstilling der det legges opp til at begge listeforslagene som er innlevert i DLFs navn bør forkastes.)

Saken vedr. DLF-listene ble utsatt i fylkesvalgstyrets møte 23.5. I brev av samme dag anfører fylkesvalgstyret at det ikke har truffet noe *endelig* vedtak angående godkjenning/forkastelse av DLF-listene. De ønsker å avvende Oslo namsretts avgjørelse i den saken Daniel-sen-gruppen har reist mot fylkesvalgstyret i Akershus. Departementet mener likevel at fylkesvalgstyrets vedtak av 2.5. kan gjøres til gjenstand for klagebehandling.

Realiteten i saken antas å berøre også de øvrige fylker.

Departementet har bedt Trond Johansen komme med eventuelle ytterligere opplysninger i forbindelse med klagen. Fridtjof Frank Gundersen er også bedt om å komme med uttalelse til klagen. Ingen av dem har svart innen den fristen departementet satte.

2. Bakgrunnen for klagen:

Klagen har sin bakgrunn i den striden som pågår i Det Liberale Folkeparti (DLF) om hvem som har rett

til å representere partiet. To fraksjoner (heretter kalt "Danielsen-fraksjonen" og "Johansen-fraksjonen") hevder begge at de har rett til å representere partiet.

Danielsen-fraksjonen har levert listeforslag i samtlige 19 fylker, mens Johansen-fraksjonen har levert listeforslag i 8 fylker (Nordland, Sør-Trøndelag, Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Oslo, Akershus og Vestfold).

3. Utviklingen i DLF de siste årene:

Departementet finner grunn til å oppsummere utviklingen og aktiviteten innen partiet de siste årene, så langt dette er kjent for departementet.

a. Situasjonen før 2001:

Det nåværende DLF ble stiftet i slutten av 1980-årene, og registrert i 1989 under navnet De Liberale-Europapartiet. Initiativtakere var medlemmer av det opprinnelige DLF, som brøt ut fra Venstre i 1972, men som gikk sammen med Venstre igjen i 1988. Tor Ingar Østerud tok initiativ til stiftelsen av partiet, og var dets første formann.

Partiet skiftet navn til De Liberale i 1991, og til Det Liberale Folkeparti i 1992.

Partiet stilte til valg ved stortingsvalget i 1997 i Oslo, Akershus, Buskerud og Vestfold.

Partiet oppnådde svært lav oppslutning. Etter valget i 1997 synes mye av aktiviteten i partiet å ha ligget nede.

Partiet vedtok vedtekter på landsmøtet i 1996. Vedtektenes § 6 punkt B og C fastsetter blant annet

- Landsmøtet skal holdes i april måned hvert år og innkalles av sentralstyret med minst 4 ukers varsel.
- Innkalling sendes fylkeslagene ved deres styrer.
- Sentralstyret velges for ett år ad gangen.

Vedtektenes § 16 slår fast at det er sentralstyret som avgjør tvil om tolking av vedtektene.

Partiets siste ordinære landsmøte ble holdt 3. mai 1997. På dette landsmøtet ble det valgt et styre med bl.a. Trond Johansen (leder), Arne Lidwin (nestleder) Terje Lidwin (generalsekretær), Tormod Kolsrud (kasserer), Tor Ingar Østerud (styremedlem). (Iflg. rede-gjørelsen gitt av Johansen-fløyen har Østerud aldri møtt på sentralstyrets møter.)

Sentralstyret avholdt et telefonmøte 21. mars 1998. På dette møtet ble det bestemt:

- Det skal ikke holdes landsmøte i partiet. Dette fordi aktiviteten er svært lav.
- Et arbeidsutvalg får fullmakt til å forestå den daglige ledelsen av partiet på sentralstyrets vegne, inntil sentralstyret er i funksjon igjen. Partiet skal fortsatt eksistere. Arbeidsutvalget består av leder, nestleder og sekretær.
- Kontingenten settes inntil videre til 0, inntil sentralstyret bestemmer noe annet.
- Innmeldelser mottas på partiets postboksadresse eller av arbeidsutvalget.
- Post og henvendelser til partiet administreres av sekretær/nestleder.
- Arbeidsutvalget skal vurdere partiets situasjon og vurdere om det er grunnlag for normal drift igjen i partiet.

I 1998 ble det søkt notarius publicus i Oslo om navneendring for partiet til Folkepartiet-Generasjonspartiet. Initiativtaker for søknaden var bl.a. Tor Ingar Østerud. Sentralstyret i DLF ble underrettet om dette i brev av 1. desember 1998. Arbeidsutvalget vedtok en

protest mot dette, som de oppfattet som et kuppforsøk, og oversendte protesten til notarius publicus. Samtidig slo arbeidsutvalget fast at initiativtakerne til navneendringssøknaden - herunder Østerud - ikke lenger hadde noen rettigheter til bruk av partinavnet. Søknaden om navneendring ble trukket tilbake 21.1.99.

Det er opplyst at fylkeslagene i Akershus og Hordaland har avholdt årsmøter etter telefonmøtet i 1998. Akershus skal ha hatt årsmøte til og med 2000, Hordaland til og med 1999. Tor Ingar Østerud skal ha vært sentral i fylkespartiet i Akershus, og Svend Albertsen i Hordaland.

Trond Johansen har på telefon opplyst at det er registrert innmeldinger fra nye medlemmer i partiet i perioden 1998 - 2000.

b. Situasjonen i 2001.

Etter at det skjedde enkelte suspensjoner/eksklusjoner i Fremskrittspartiet - og utmeldinger fra partiet - tok Østerud og Albertsen kontakt med stortingsrepresentantene Dag Danielsen og Fridtjof Frank Gundersen, med sikte på å få de tidligere FRP-medlemmene til å melde seg inn i DLF.

Den 10. mars 2001 avholdt Danielsen-gruppen et møte, der det ble nedsatt et interimstyre som fikk i oppgave å sørge for at aktiviteten i DLF ble tatt opp igjen. Det skulle utarbeides et utkast til nytt partiprogram basert på DLFs Europapolitikk og for øvrig FRPs politikk.

Den 23. mars 2001 ble det avholdt landsmøte i "det nye DLF". Innkalling til landsmøtet skal være sendt til alle registrerte medlemmer av partiet, også til Trond Johansen. Innkallingen skjedde ved direkte kontakt til medlemmene - med kort varsel. På dette møtet ble Fridtjof Frank Gundersen valgt til leder, og Dag Danielsen og Vidar Kleppe som nestledere. Det ble vedtatt nye vedtekter og nytt partiprogram. I vedtektene blir det slått fast at DLF skal være et liberalistisk og demokratisk parti.

Vedtektene § 7 fastsetter at landsmøtet er partiets høyeste organ og myndighet. Landsmøtet kalles sammen med minst 4 ukers varsel og holdes innen 1. mars hvert år. Det åpnes for å holde ekstraordinært landsmøte, som kalles sammen med XX dagers varsel.

Trond Johansen har ved telefonhenvendelse og e-post til Fridtjof Frank Gundersen protestert mot fremgangsmåten, og bestridt at Østerud har rett til å opptre på vegne av partiet.

Johansen-gruppen avholdt sentralstyremøte den 29. mars 2001. Sentralstyret slår fast

- Det er partiets lovlig valgte ledelse.
 - Tidligere fylkeslag og lokallag anses oppløst.
 - Det opprettes interimstyre i 8 fylker (Oslo, Akershus, Vestfold, Aust-Agder, Vest-Agder, Hordaland, Sør-Trøndelag, Nordland). Interimstyrene får i oppdrag å stille lister i sine respektive fylker ved stortingsvalget, og ellers arbeide fram mot konstituerende årsmøte. Ingen lister som ikke er levert av interimstyrene skal kunne godkjennes som DLFs lister.
 - Medlemmer i partiet er de som betalte siste forfalte kontingent.
 - Tor Inge Østerud anses uønsket i partiet og anses utmeldt, pga sine aktiviteter i andre partier, og fordi han ikke har betalt kontingent i 1996* og 1997.
- (*Dette er omstridt. Iflg. en oversikt fra tidligere kasserer har Østerud betalt kontingent for 1996.)

De to grupperingene har innen fristens utløp levert listeforslag, Danielsen-gruppen i samtlige fylker, og Johansen-gruppen i de 8 fylkene der de har opprettet lokallag.

Danielsen-gruppen innkalte til ekstraordinært landsmøte 19. mai. Til dette møtet skal være innkalt alle kjente medlemmer av partiet, og listekandidater på Johansen-gruppens lister. Innkallingen skal være skjedd ved rekommandert brev. Johansen-gruppen har, etter det som er opplyst, ikke deltatt på møtet. De begrunnet dette med at de ikke ville anerkjenne at den andre gruppen hadde rett til å kalle inn til møte i DLFs navn.

På det ekstraordinære landsmøtet ble Fridtjof Frank Gundersen valgt til leder, og Dag Danielsen og Vidar Kleppe ble valgt til nestledere. Samtlige valg var enstemmige.

4. Advokatutredninger:

Det er innhentet utredninger fra 2 advokatfirmaer:

Fylkesvalgstyret i Nordland har innhentet utredning fra advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers DA (PwC). Dette firmaet la frem sin utredning 20. april 2001.

Firmaet konkluderer med at det styret som Danielsen-gruppen valgte på sitt landsmøte må være DLFs lovlig valgte styre. De legger avgjørende vekt på at det sentralstyret som ble valgt i 1997 iflg. vedtektene var valgt for 1 år, og dermed ikke kunne fungere ut over 1998. Dette sentralstyret - og dets arbeidsutvalg - var dermed avskåret fra å kunne foreta handlinger på partiets vegne, ut over et absolutt minimum, for eksempel å ta imot post og å besvare henvendelser til partiet. Det å ta initiativ til å innkalle til landsmøte faller utenfor sentralstyrets/arbeidsutvalgets eksklusive kompetanse. Det følger av dette at andre grupperinger innen partiet - slik forholdene lå an - ikke kan være avskåret fra å ta et slikt initiativ.

Danielsen-gruppen var dermed at ikke avskåret fra å kalle inn til et landsmøte. Følgelig måtte denne innkallingen være lovlig, i og med at den kom før Johansen-gruppens innkalling. Johansen-gruppen hadde tapt sin rett til å opptre på DLFs vegne.

I en tilleggsutredning, datert 23. april, kommenterer man, etter henvendelse fra fylkesvalgstyret i Nordland, det forhold at innkalling til landsmøtet ble sendt ut av Danielsen-gruppen, og til enkeltmedlemmene, fra og med 17.3 og utover - mindre enn 1 uke før selve møtet. Iflg. vedtektene av 1996 skulle innkalling til landsmøte skje med minst 4 ukers varsel, og da ved innkalling til fylkespartiene. PwC konkluderer med at de brudd på vedtektene som er skjedd ikke kan ha betydning. De legger vekt på at innkallingen måtte skje på en spesiell måte, dels av tidshensyn, dels fordi det ikke fantes fungerende lokallag i fylkene. Videre trekkes en parallell fra prinsippet i forvaltningsloven § 41. De vedtektsbrudd som foreligger er uten betydning for de vedtak som ble truffet på landsmøtet. Innkallingen har nådd de personer den er ment å nå. Ingen protesterte mot innkallingen. Alle vedtak var enstemmige.

Johansen-gruppen har - via FRPs generalsekretær - innhentet en betenkning fra advokatfirmaet Thommessen Krefting Greve Lund (TKG). I sin utredning datert 6. mai konkluderer de med at Johansen-gruppen er DLFs lovlige representant, og at det er kun dette sentralstyret/arbeidsutvalget som kunne innkalle til et landsmøte i partiet. Sentralstyret/arbeidsutvalget måtte kunne fungere ut over det året det er valgt for, slik forholdene i partiet lå an. Det har også utvist en viss aktivitet i årene etter 1998. Uansett kompetanse det ellers måtte ha til å opptre på partiets vegne, må det være sentralstyret/arbeidsutvalget - og det alene - som er beret-

tiget til å innkalle til landsmøte. Det står ikke enhver fritt til å ta et slikt initiativ på partiets vegne.

Danielsen-gruppen har ikke fått noen kompetanse til å opptre på partiets vegne og innkalle til landsmøtet. Heller ikke kan vedtektsbruddene repareres gjennom vedtak på landsmøtet.

Det legges videre til grunn at fylkesvalgstyrene plikter å treffe en avgjørelse. De kan ikke nekte å godkjenne et listeforslag med den begrunnelsen at det er uklart hvem som representerer partiet sentralt. For TKG er konklusjonen klar: Fylkesvalgstyrene skal spørre Johansen-gruppen og legge dens vurderinger til grunn når det gjelder spørsmålet om hvem som kan stille liste i DLFs navn.

5. Departementets tidligere befatning med saken:

Fylkesvalgstyret i Nordland ba i brev av 25. april 2001 om et råd fra Kommunal- og regionaldepartementet om hvordan en skulle forholde seg i saken. I brev av 30. april til fylkesvalgstyret uttalte departementet at det ikke finner å kunne gi noe slikt råd. Departementet la vekt på to forhold:

1. Den endringen i valgloven som ble vedtatt i 1997, og som fastsetter at departementet i klagesaker skal sende brev til Stortinget med uttalelse om klagen, jf. § 70 andre ledd andre og tredje punktum. Departementet fant at det kunne være uheldig for behandlingen av en eventuelle klagesak til Stortinget dersom det skulle avgi en uttalelse på det daværende tidspunkt.
2. Realiteten i saken dreier seg om bedømmelse av faktiske forhold, ikke bare om en tolking av valglovens bestemmelser. Saken faller derfor utenfor departementets saksområde.

Departementet uttalte samtidig at det fant det positivt at de fylkesvalgstyrene som hadde to listeforslag til behandling etablerte kontakt med sikte på en felles holdning i saken. Kopi av departementets brev er sendt samtlige fylkesvalgstyrene til orientering.

6. Fylkesvalgstyrenes behandling av listeforslagene:

De fylkesvalgstyrene som har mottatt to listeforslag fra DLF har ikke kommet frem til en samordnet holdning. Situasjonen er følgende:

- a) I tre fylker (Nordland, Vestfold og Akershus) er begge lister forkastet (I Nordland foreligger det innstilling til nytt møte i fylkesvalgstyret 28. mai, der sekretariatet tilrår Danielsen-fløyens forslag godkjent. Det legges her avgjørende vekt på det ekstraordinære landsmøtet 19. mai)
- b) Danielsen-fløyens listeforslag er godkjent, og Johansen-fløyens forslag forkastet, i tre fylker (Sør-Trøndelag, Hordaland og Aust-Agder)
- c) I Vest-Agder er det ene listeforslaget (Danielsen-fløyens) godkjent som en lokal liste (Sørlandslita). Johansen-fløyens listeforslag er forkastet.

Oslo valgstyre tar stilling til listeforslagene i møte 31. mai. Det foreligger en innstilling på å godkjenne Johansen-fløyens listeforslag. Danielsen-fløyen gis anledning til å innlevere listeforslag med ny overskrift og 500 underskrifter innen 12. juni.

I de fylkene som har mottatt ett listeforslag - fra Danielsen-fløyen - foreligger etter det departementet kjenner til vedtak eller innstilling om godkjenning av dette.

7. Departementets merknader:

Valgloven § 26 nr 1 første ledd tredje og fjerde punktum gir anvisning på at valgmyndighetene skal rette en henvendelse til partiets sentrale organisasjonsledd, og legge til grunn et vedtak fra hovedstyret i partiet eller en uttalelse fra et arbeidsutvalg eller lederen, dersom det er uklart hvem som har retten til å representere et parti i fylket. Disse bestemmelsene bygger imidlertid på den forutsetning at det er klart hvilket organ som representerer partiet sentralt, og at det er kun på lokalt nivå det er strid om retten til å representere partiet. Loven regulerer ikke det forhold at det er to stridende fraksjoner sentralt i partiet.

Kommunaldepartementet finner derfor at valglovens regler ikke gir svar når det gjelder spørsmålet om hvilket organ som har rett til å representere DLF sentralt. Dette spørsmålet må løses ut fra generelle foreningsrettslige prinsipper. Departementet har derfor konsultert Justisdepartementets lovavdeling om de foreningsrettslige spørsmålene som saken reiser.

Lovavdelingens uttalelse av 22. mai følger som vedlegg til dette brevet. Kommunaldepartementet viser til Lovavdelingens drøftelse når det gjelder foreningsrettslige spørsmål, og da særlig følgende hovedspørsmål:

- Hadde DLF noe sentralt organ i mars 2001?
- Hvem hadde kompetanse til å innkalle til landsmøte i mars 2001?

Kommunal- og regionaldepartementet kan slutte seg til de synspunkter som fremkommer i Lovavdelingens uttalelse, og legger disse til grunn i det følgende. Vi mener således at det sist valgte sentralstyret eksisterte i mars 2001, riktignok med begrenset kompetanse. Videre mener vi at det bare var sentralstyret som hadde kompetanse til å innkalle til landsmøte.

Spørsmålet blir videre om det sist valgte sentralstyret kan ses som "hovedstyre", jf. valgloven § 26 nr 1 første ledd tredje punktum. Som nevnt er det hovedstyrets vedtak som er avgjørende for hvem som er berettiget til å representere partiet lokalt.

Uttrykket "hovedstyre" er ikke nærmere definert i valgloven § 26 nr 1 første ledd eller i forarbeidene til bestemmelsen. I Ot.prp. nr 2 (1984 - 85) og Ot.prp. nr 30 (1994 - 95) - som omhandler partienes sentrale organisasjoner og deres rolle i forhold til valgmyndighetene - legges det imidlertid til grunn at et parti bare kan ha *ett* sentralt organ.

Kommunal- og regionaldepartementet mener det må være en forutsetning at det organet som skal representere et partis sentralorganisasjon utleder sin kompetanse fra gyldige vedtak i partiets organisasjon, og at det ikke har tapt sin rett å ivareta partiets interesser.

Saken har reist tvil, men vi legger til grunn at det sentralstyret som ble valgt på DLFs landsmøte i 1997 må anses å være partiets sentrale organ, og at dette styret fortsatt vil ha kompetanse til å opptre på partiets vegne (riktignok med en begrenset kompetanse som nevnt i Lovavdelingens uttalelse). Departementet finner derfor at dette sentralstyret må anses som "hovedstyre" i henhold til valgloven § 26 første ledd. Sentralstyret kan følgelig avgjøre spørsmålet om hvem som har rett til å representere partiet på fylkesnivå."

Justisdepartementet, Lovavdelingen, uttalte følgende i brev av 22. mai 2001 til Kommunal- og regionaldepartementet:

"Listeforslag fra Det Liberale Folkepartiet (DLF)

1. Innledning

Vi viser til henvendelse fra Kommunal- og regionaldepartementet 16. mai 2001 og møte samme dag.

Hovedspørsmålet i saken er hvem som i tilfelle har rett til å stille valgliste til stortingsvalget 2001 under navnet "Det Liberale Folkeparti" (DLF). Det er to grupperinger som begge mener at de har denne retten, den såkalte Johansen-gruppen og den såkalte Danielssen-gruppen.

Saken reiser spørsmål som knytter seg både til tolkningen av valgloven og til anvendelsen av foreningsrettslige regler. Vi vil i det følgende ikke gå inn på tolkningen av valgloven. Når det gjelder de foreningsrettslige sidene av saken, nøyer vi oss med å drøfte de spørsmålene vi anser som de mest sentrale, i første rekke spørsmålet om hvem som har rett til å representere DLF. Vi tar ikke for oss spørsmål som de to fraksjonene er enige om.

De foreningsrettslige spørsmålene må løses på grunnlag av DLFs vedtekter fra 1996 og alminnelige foreningsrettslige regler. Ved rettsanvendelsen må det tas hensyn til særegenhetene ved DLF som et politisk parti uten representanter i folkevalgte organer. Videre må man ved tolkningen av partiets vedtekter ha for øye at det foreligger en ekstraordinær situasjon. Vedtektene er utformet med sikte på en normalsituasjon, hvor det er operative partiorganer både sentralt, regionalt og lokalt (se paragraf 5 i vedtektene). Når denne forutsetningen ikke lenger er til stede, kan det få innvirkning på tolkningen.

Faktum i saken er uklart og til dels omstridt. Vi har ikke grunnlag for å ta stilling til hvilket faktum som skal legges til grunn. Vi baserer oss i det følgende på beskrivelsen av saken i Kommunal- og regionaldepartementets notat med vedlegg, og understreker at vi med det ikke har foretatt noen form for bevisvurdering av det faktum vi har basert oss på i våre vurderinger.

2. Hadde DLF noe sentralt organ i mars 2001?

Dersom DLF hadde et sentralt organ i mars 2001, vil det ha betydning for hvem som kunne anses kompetente til å "gjenopplive" partiet (punkt 3 nedenfor). Det vil også kunne ha betydning for hvem som har myndighet til å ta opp nye medlemmer i partiet (punkt 4.1 nedenfor). Vi antar dessuten at det kan ha betydning for om partiet kan anses å ha et "hovedstyre" etter valgloven § 26 nr. 1 første ledd tredje punktum (tolkningen av valglovens bestemmelse går vi imidlertid ikke nærmere inn på).

DLFs siste ordinære landsmøte ble avholdt 3. mai 1997. På landsmøtet ble det valgt et nytt sentralstyre. I telefonmøte 21. mars 1998 bestemte sentralstyret bl.a. at det inntil videre ikke skulle avholdes landsmøte i partiet, og at et arbeidsutvalg skulle stå for den daglige ledelsen av partiet inntil sentralstyret "igjen finner å kunne komme i aktivitet". Bakgrunnen var at aktiviteten i partiet hadde vært svært liten siden stortingsvalget i 1997, og at det var flere som ikke lenger var interessert i å drive aktivt politisk arbeid for partiet. Vedtakene på sentralstyrets telefonmøte innebar at arbeidsutvalget skulle være det eneste aktive sentralorganet i DLF. Spørsmålet i det følgende blir dermed hvilken status arbeidsutvalget hadde når det i mars 2001 ble tatt initiativ for å gjenopplive den politiske virksomheten i partiet.

Siden arbeidsutvalget utleder sin myndighet fra sentralstyret, må det avklares om styremedlemmenes funksjonstid har utløpt. I vedtektene paragraf 6 bokstav c første ledd annet punktum heter det at "Sentralstyret velges for et år av gangen". Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers har tolket dette slik at sentralstyrets funksjonstid opphørte 3. mai 1998; ett år

etter at det ble valgt på landsmøtet. I utgangspunktet virker en slik tolkning nærliggende. Vedtektene bygger imidlertid på en forutsetning om at det skal velges nytt sentralstyre hvert år. Dersom denne forutsetningen svikter, er det ikke gitt at styrevervene automatisk faller bort etter ett år. Etter vårt syn er dette et spørsmål som må løses på grunnlag av alminnelig foreningsrett.

Hva som er gjeldende foreningsrett på dette punktet, er noe tvilsomt. Geir Woxholth uttaler at dersom samtlige styremedlemmer står på valg samtidig og tjenestetiden er utløpt for alle, så må løsningen bli at foreningen ikke lenger har noe kompetent styre, se Geir Woxholth, Foreningsrett, 1999, s. 265. Han mener likevel at styret er kompetent til å foreta innkalling til ekstraordinær generalforsamling med sikte på å gjennomføre nyvalg. En alternativ løsning kan være at styremedlemmene gyldig kan bli stående i tjenesten inntil nytt styre er valgt. Dette er løsningen i aksjeloven og allmennaksjeloven § 6-6 tredje ledd og selskapsloven § 2-14 første ledd annet punktum. Hensynet til at foreningen til enhver tid bør ha et styre, kan tale for en slik løsning. En mellomløsning kan være at styret består også etter den ordinære funksjonstidens utløp, men med begrenset kompetanse, dvs. at styret bare kan foreta seg det som er nødvendig for å ivareta mer grunnleggende funksjoner.

Det er lite tvilsomt at sentralstyret etter vedtektene hadde en plikt til å innkalle til landsmøte våren 1998 for å sørge for at det ble valgt et nytt styre, eventuelt for å få endret vedtektene slik at man fikk nødvendig hjemmel for den ordningen sentralstyret selv vedtok på telefonmøtet i mars 1998. Vi ser det heller ikke som tvilsomt at det forhold at sentralstyret unnlot å innkalle til landsmøte, hadde konsekvenser for styrets kompetanse. Som det pekes på i betenkningen fra advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers, ville noe annet innebære at styret ville ha hatt mulighet til å sette landsmøtet ut av funksjon. Når forholdene likevel var slik at styrets funksjonstid etter vedtektene var utløpt uten at det var innkalt til landsmøte for å velge nytt styre, kan vi på den annen side ikke se at det på grunnlag av vedtektene kan konkluderes med at DLF var helt uten sentrale organer fra 3. mai 1998.

For det første antar vi at styret må anses å ha hatt en viss kompetanse selv om funksjonstiden var utløpt, og viser til omtalen foran om hva som antas å følge av alminnelig foreningsrett. Vi legger imidlertid til grunn at kompetansen har vært begrenset, og da antakelig til det som er nødvendig for å holde virksomheten i gang eller for å revitalisere denne.

For det annet legger vi vekt på den spesielle situasjonen partiet var i på vårparten i 1998. Den var preget av at det etter valget i 1997 hadde vært lavt aktivitetsnivå og liten interesse for å drive aktivt politisk arbeid. Slik situasjonen lå an, antar vi at sentralstyret mente at det ikke ville ha noe for seg å innkalle fylkeslagene til landsmøte, ettersom det var liten eller ingen aktivitet i disse. I stedet ble det bestemt at et arbeidsutvalg skulle forestå den daglige ledelsen av partiet inntil sentralstyret igjen skulle finne at det er grunnlag for å ta opp igjen aktiviteten i partiet. Etter det vi kjenner til, ble det ikke fra noe hold protestert mot at sentralstyret ikke innkalte til landsmøte og mot at det ble nedsatt et arbeidsutvalg.

Selv om sentralstyret skulle eksistere utover den ordinære funksjonstiden, kan det spørres om det i mars 2001 hadde gått så lang tid at sentralstyret - i praksis arbeidsutvalget - ikke lenger kunne anses som representant for DLF sentralt.

Den nedbyggingen av partiorganisasjonen som ble besluttet på telefonmøtet i 1998 må betraktes som et utslag av en unntakstilstand. At partiets ordinære orga-

ner ikke lenger skal være operative, kan klart nok ikke aksepteres som en permanent ordning (til det fraviker den vedtektene i for stor grad). Tanken var da også at dette bare var ment å skulle være en midlertidig ordning. Når det skal trekkes en grense for hvor lenge en slik midlertidig ordning kan aksepteres, må det tas hensyn til at DLF er et parti uten representanter i folkevalgte organer. I slike partier kan det i og for seg være naturlig at mobiliseringen skjer i tilknytning til valgene, og at aktiviteten for øvrig ligger på et forholdsvis lavt nivå. Dette taler for at arbeidsutvalget i mars 2001 måtte regnes som representant for DLF sentralt. Ved vurderingen må det også tas hensyn til at arbeidsutvalget i sin virketid tross alt har utvist en viss aktivitet, bl.a. i forbindelse med at Tor-Ingar Østerud m.fl. (som nå tilhører den såkalte Danielsen-gruppen) søkte notarius publicus om endring av partinavnet.

Vi heller etter dette i retning av at DLF hadde et sentralt partiorgan i mars 2001. Siden man har å gjøre med et uklart faktum, og det på enkelte punkter er noe uklart hva som er gjeldende foreningsrett, må løsningen karakteriseres som noe usikker.

Vi har fått opplyst at Tor-Ingar Østerud muligens ikke har vært innkalt til sentralstyrets telefonmøte i 1998. Dersom dette stemmer, foreligger det en grov saksbehandlingsfeil. Vi antar likevel at dette alene ikke kan være tilstrekkelig til å medføre ugyldighet for de beslutningene som ble truffet på dette sentralstyremøtet.

3. Hvem hadde kompetanse til å innkalle til landsmøte i mars 2001?

Etter DLFs vedtekter er det sentralstyret som skal innkalle til landsmøte, jf. paragraf 6 bokstav b første ledd annet punktum. Under forutsetning av at man legger til grunn den løsningen vi har antydnet avslutningsvis i punkt 2, mener vi at det sist valgte sentralstyret var kompetent til å innkalle til landsmøte i mars 2001. Etter vårt syn ville sentralstyret ha en slik kompetanse, uavhengig av om organet for øvrig skulle ha noen myndighet til å opptre på vegne av partiet. Det sentrale spørsmålet blir om også den såkalte Danielsen-gruppen hadde innkallingskompetanse.

Ifølge vedtektene er det bare sentralstyret som kan innkalle til landsmøte. Utgangspunktet er dermed at enkeltmedlemmer eller en gruppe medlemmer ikke kan innkalle til landsmøte. Problemstillingen er om den ekstraordinære situasjonen i DLF ga grunnlag for å fravike dette utgangspunktet.

Det rettslige utgangspunktet er at enkeltmedlemmer eller en gruppe medlemmer ikke kan innkalle til årsmøte, selv om styret unnlater å innkalle til årsmøte. I en kjennelse fra Eidsivating lagmannsrett som er inntatt i Rettens Gang 1980 s. 536 heter det (på s. 541): "Selv om det gamle styret ikke handlet korrekt ved å utsette det ordinære årsmøte, mener lagmannsretten etter dette at man ikke kan godta en nødkompetanse for opposisjonsgruppen til selv å innkalle ekstraordinært årsmøte 1. august 1979." Videre peker lagmannsretten på "den mulighet opposisjonsgruppen har til å begjære midlertidig forføyning for å tvinge styret til å innkalle til årsmøte dersom styret ikke av eget tiltak gjør dette" (s. 542). I Foreningsrett, 1999, s. 238 uttaler Geir Woxholth at det bare er i helt ekstraordinære tilfeller hvor det er fare for alvorlig tap eller skade, at det kan tenkes at enkeltmedlemmer eller en gruppe har "nødkompetanse" til å foreta innkalling.

Dersom styret i en forening unnlater å innkalle til årsmøte, vil den normale fremgangsmåten være at medlemmene først anmoder styret om å foreta innkalling. Det er etter vårt syn først dersom styret ikke etterkommer medlemmenes anmodning, at det blir spør-

mål om medlemmene selv kan innkalle til årsmøte. Hvis forholdet er slik at Danielsen-gruppen ikke har anmodet sentralstyret/arbeidsutvalget om å innkalle til landsmøte, kan de etter vårt syn ikke høres med at det var tvingende nødvendig å foreta innkallingen på egen hånd. Situasjonen var riktignok spesiell på den måten at det var lenge siden sentralstyret sist avholdt møte. Vi antar likevel at det ikke skulle by på nevneverdige problemer å komme i kontakt med de sist valgte sentralstyremedlemmene, slik at sentralstyret selv kunne ha vurdert å innkalle til landsmøte.

Ut fra den forutsetning vi har lagt til grunn ovenfor kan vi etter dette ikke se at Danielsen-gruppen hadde rettslig grunnlag for å innkalle til landsmøte i DLF. Konsekvensen er at det landsmøtet som ble avholdt 23. mars 2001, ikke kan anses som et landsmøte i DLF. Vi antar at det samme er forholdet når det gjelder det ekstraordinære landsmøtet Danielsen-gruppen avholdt 19. mai 2001.

4. Øvrige foreningsrettslige spørsmål

4.1 Spørsmålet om utbryterne fra Fremskrittspartiet (FrP) er opptatt som medlemmer i DLF

Et spørsmål som i liten grad er berørt i advokatutredningene, er om utbryterne fra FrP er opptatt som medlemmer i DLF.

I DLFs vedtekter fra 1996 oppstilles visse vilkår for medlemskap, jf. paragraf 4. Dersom den som søker medlemskap ikke oppfyller vilkårene, kan medlemskap nektes. Vi kjenner ikke til de prosedyrene som er fulgt ved opptak av nye medlemmer (punkt 3 i referatet fra sentralstyrets telefonmøte i 1998 kan tyde på at opptak av nye medlemmer er noe som har skjedd sentralt). Uansett kan medlemskap bare tildeles av et organ som har myndighet til å opptre på vegne av partiet. Dersom det tidligere er sentralstyret som har avgjort søknader om medlemskap, kan det tyde på at utbryterne fra FrP ikke kan anses som medlemmer av DLF. Dersom fylkesstyrene og eventuelt også lokallagsstyrene har slik kompetanse, vil utgangspunktet være at utbryterne fra FrP kan ha fått medlemskap gjennom disse. På bakgrunn av vårt syn på de spørsmålene som er drøftet under punkt 2 og 3, ser vi ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om de som er tilknyttet den såkalte Danielsen-gruppen kan regnes som medlemmer i DLF. Vi antar imidlertid at dette er et spørsmål som kan ha betydning i forhold til tolkningen av valgloven. (Dersom FrP-utbryterne ikke kan regnes som medlemmer av DLF, er det vanskelig å tenke seg at de skal kunne stille liste under dette navnet.)

4.2 Spørsmålet om gyldigheten av vedtakene på DLFs sentralstyremøte 29. mars 2001

Under punkt 2 ovenfor ble det antatt at sentralstyrets kompetanse - etter utløpet av ordinær funksjonstid - begrenser seg til det som er nødvendig for å holde virksomheten i gang eller for å revitalisere denne. Den 29. mars 2001 ble det avholdt sentralstyremøte i DLF. Etter det vi forstår var det bare representanter fra Johansen-gruppen som ble innkalt til møte. På dette møtet ble det truffet flere vedtak. Et spørsmål som reiser seg, er om sentralstyret har overskredet sin materielle kompetanse.

Vi viser blant annet til at sentralstyret i sitt vedtak har bestemt at alle fylkeslag og lokallag er å betrakte som oppløst. Å treffe et slikt vedtak faller utenfor sentralstyrets kompetanse. Vedtaket må derfor anses ugyldig.

Det samme gjelder antakelig beslutningen om at det skal dannes nye fylkeslag i fylker hvor det allerede eksisterer aktive fylkeslag (i alle fall dersom de som

står for virksomhetene i fylkeslagene er lovlig innmeldt i DLF).

Det ble også truffet vedtak om at Tor-Ingar Østerud ikke lenger skal anses som medlem av partiet. Dersom Østerud på vedtakstidspunktet ikke var medlem av partiet, har vedtaket ingen selvstendig betydning. Dersom Østerud var medlem på vedtakstidspunktet, antar vi at beslutningen er ugyldig fordi det ikke er fattet eksklusjonsvedtak i samsvar med paragraf 14 i vedtektene."

I pressemelding 29. mai 2001 gjorde Kommunal- og regionaldepartementet rede for konklusjonen i sitt brev samme dato til Stortinget og uttalte videre:

"Departementet mener at forslagsstillerne til de listeforslag som ikke godkjennes bør innvilges en rimelig frist til å oppfylle lovens krav, dvs

- 1) skaffe 500 underskrifter fra personer med stemmerett i vedkommende fylke
- 2) forandre overskriften, slik at listen ikke kan forveksles med andre lister i fylket

Departementet mener at denne saken er av en slik karakter at forslagsstillerne kan gis en mulighet til å oppfylle kravene, selv om dette innebærer at den formelle fristen for endelig godkjenning av valglistene - 1. juni - blir overskredet. Det er imidlertid opp til fylkesvalgstyrene å treffe eventuelle avgjørelser om dette."

I brev av 31. mai 2001 til fylkesvalgstyrene presiserte Kommunal- og regionaldepartementet følgende:

- 1) Departementet forutsetter at fylkesvalgstyrene treffer vedtak om en eventuell omgjøring av tidligere vedtak om godkjenning av listeforslag fra DLF senest 1. juni, jf. valgloven § 26 nr. 2 første ledd
- 2) Fylkesvalgstyrene kan gi forslagsstillerne frist ut over 1. juni når det gjelder å skaffe underskrifter fra minst 500 personer med stemmerett i fylket, og å legge fram en ny overskrift på listeforslaget. Fylkesvalgstyret bør i så fall innen 1. juni treffe vedtak om godkjenning av listen under forutsetning av at de nødvendige underskrifter fremskaffes sammen med en ny overskrift."

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet følgende i brev av 13. juni 2001 til Stortinget:

"1. Bakgrunnen for saken:

Kommunal- og regionaldepartementet viser til vårt brev av 29. mai 2001, der vi oversendte klage fra Trond Johansen, Åsgårdstrand, vedr. fylkesvalgstyrenes avgjørelser når det gjaldt retten til å stille valglistene på vegne av Det Liberale Folkepartiet (DLF) ved årets stortingsvalg. Departementet avgav uttalelse om klagen i henhold til valgloven § 71 andre ledd, jf. § 70 andre ledd. I samråd med Justisdepartementets lovavdeling kom Kommunal- og regionaldepartementet frem til at det sentralstyret som ble valgt på DLFs landsmøte i 1997 - med Trond Johansen som leder - må anses som partiets hovedstyre i henhold til valgloven.

Stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen bestrider denne konklusjonen. I flere fakser sendt til departementet anføres det at landsmøtet i 1997 ikke ble avholdt i samsvar med vedtektene, og at de valgt som ble holdt der må være ugyldige. Som støtte for dette synet fremlegges flere erklæringer fra personer som hadde verv i partiet i 1997, og som hevder at det verken

er innkalt til landsmøte eller sendt ut noe referat fra dette møtet. Gundersen anfører videre at det må være styret som ble valgt på landsmøtet i 1996 som i tilfelle må være det lovlige styret for partiet.

Trond Johansen har på sin side imøtegått Gundersens anførsler. Han har blant annet lagt frem en oversikt over de personer som skal være innkalt til landsmøtet (vedlegg 6).

I tillegg til anførselene fra Gundersen og Johansen er det lagt frem dokumenter fra flere andre enkeltpersoner som er involvert i saken. Dette gjelder

- Runar Henriksen (tidligere leder i DLF) - benekter at han har vært medlem i Generasjonspartiet/Sosialdemokratene, slik Trond Johansen hevder. Hevder at han, som leder av DLF etter landsmøtet i 1996, ikke har eller er blitt innkalt til landsmøtet i 1997.
- Gunnar Gundersrud (leder i Akershus DLF - "Danielsenfløyen") - sender referat fra årsmøter i Akershus DLF i perioden 1997 - 2001.
- Svend Albertsen (fylkesleder i Hordaland DLF 1993 - 2001) - skriver at Hordaland DLF ikke har fått innkalling til, og heller ikke referat fra, årsmøtet i 1997.
- Svein A. Borgundvaag (partisekretær i Sosialdemokratene) - støtter Henriksens fremstilling i forhold til Sosialdemokratene.
- Tor Ingar Østerud (stifter av DLF) - støtter Henriksen når det gjelder det som skal ha skjedd i partiet i 1996.

2. Departementets merknader:

De involverte parter har ulik oppfatning når det gjelder spørsmålet om DLFs landsmøte i 1997 ble avvirket i samsvar med partiets vedtekter. Det kan synes noe uklart hva som faktisk skjedde i forbindelse med landsmøtet. Dette kan likevel, etter departementets mening, ikke ha avgjørende betydning når det gjelder spørsmålet om hvem som har rett til å representere partiet. Departementet legger til grunn at sentralstyret som ble valgt i 1997, og dets arbeidsutvalg, i perioden etter dette landsmøtet har opptrådt på partiets vegne, og at det tidligere ikke er reist innsigelser mot sentralstyrets kompetanse. Departementet finner ikke at det kan legges vekt på innsigelser som først reises nå, 4 år etter landsmøtet.

Kommunal- og regionaldepartementet finner på denne bakgrunnen at de nye dokumentene som er fremlagt, ikke gir grunn til å endre det standpunktet departementet gav uttrykk for i vår uttalelse av 29. mai 2001.

- - -"

2.1.2 Fylkesvalgstyrenes vedtak vedrørende listeforslag fra Det Liberale Folkepartiet

De åtte fylkene der det ble innlevert to listeforslag fra Det Liberale Folkepartiet

Aust-Agder

8. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret mot en stemme å godkjenne listeforslaget fra DLF ved Tore Boye (Danielsen-gruppen), mens det ble enstemmig vedtatt ikke å godkjenne listeforslaget fra DLF ved Sandor Maté (Johansen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF ved Sandor Maté (Johansen-gruppen). Listeforslaget fra DLF ved Tore Boye (Danielsen-gruppen) ble

nå ikke godkjent, men det ble vedtatt at listeforslaget vil kunne godkjennes dersom forslagsstillerne innen 15. juni 2001 fremlegger minst 500 underskrifter som støtter listeforslaget, og dette gis en annen, lovlig overskrift. Innen den fastsatte fristen ble det innlevert mer enn 500 underskrifter på listeforslaget med overskriften "Sørlandslista Aust-Agder", som dermed ble godkjent.

Vest-Agder

14. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å forkaste listeforslaget fra DLF (Johansen-gruppen). "Sørlandslista" (fra Danielsen-gruppen) ble godkjent, jf. nærmere omtale under egen klagesak. 31. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF (Johansen-gruppen).

Akershus

8. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å forkaste begge listeforslagene fra DLF, under henvisning til at det var strid om hvem som hadde rett til å representere partiet, og at striden gjaldt forhold som fylkesvalgstyret mente burde finne sin løsning gjennom andre organer. Begge listers forslagsstillere ble gitt mulighet til å endre overskriften og innen 23. mai fremlegge minst 500 underskrifter fra forslagsstillere som kunne godtas av fylkesvalgstyret. Det siste ble vedtatt med 13 mot 2 stemmer, idet mindretallet bare ville gi denne mulighet til listeforslaget fra Johansen-gruppen.

I prosesskrift til Oslo namsrett 10. mai 2001 begjærte Fridtjof Frank Gundersen på vegne av "Styret i Det Liberale Folkepartiet i Akershus fylke v/formann Gunnar Gundersrud" midlertidig forføyning overfor Akershus fylkeskommune fordi fylkesvalgstyret ikke ville ta stilling til hvilket av de to listeforslagene som utgikk fra DLF. I kjennelse den 25. mai 2001 påla namsretten fylkesvalgstyret i Akershus senest 31. mai å treffe nytt vedtak om enten å godkjenne eller forkaste listeforslaget fremsatt av saksøkeren.

31. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret mot 3 stemmer at listeforslaget med Trond Johansen som førstekandidat ikke skulle godkjennes, fordi det ikke var dokumentert at det var utgått fra en etablert lokalavdeling i fylket.

Samme dato vedtok fylkesvalgstyret mot 2 stemmer å godkjenne listeforslaget med Fridtjof Frank Gundersen som førstekandidat, under forutsetning av at forslagsstillerne innen 12. juni skaffer 500 underskrifter fra personer med stemmerett i Akershus, samt forandrer overskriften. Disse forutsetninger ble ikke oppfylt innen den fastsatte fristen.

Hordaland

9. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret mot 2 stemmer å godkjenne listeforslaget fra DLF med tillitsvalgt Sigrun Sangolt Natås (Danielsen-gruppen). Listeforslaget fra DLF med tillitsvalgt Pål N. Deisz (Johansen-gruppen) ble mot 2 stemmer ikke godkjent, men listestillerne fikk anledning til å gi forslaget ny overskrift

og skaffe 500 underskrifter innen 21. mai. Trond Johansen meddelte 14. mai at gruppen avsto dette tilbudet.

30. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret mot en stemme å forkaste et forslag om å godkjenne listeforslaget fra Johansen-gruppen. Samme dato vedtok fylkesvalgstyret mot 2 stemmer å beklage sterkt at det var gitt motstridende meldinger fra departementet om hvordan fylkesvalgstyret bør behandle godkjenning av valgliste for DLF. Videre ble det mot 2 stemmer vedtatt å omgjøre vedtaket om å godkjenne listeforslaget med tillitsvalgt Sigrun Sangolt Natås (Danielsen-gruppen). I stedet fikk listestillerne frist til 12. juni med å gi listeforslaget ny overskrift og underskrift av minst 500 personer med stemmerett i fylket.

Innen den fastsatte fristen ble det innlevert listeforslag fra denne gruppen med overskrift "Hordalandslista" og mer enn 500 gyldige underskrifter, og denne lista ble enstemmig godkjent av fylkesvalgstyret den 18. juni 2001.

Nordland

7. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret ikke å godkjenne noen av listeforslagene med overskriften DLF, under henvisning til at striden om hvem som har rett til å representere partiet bør finne sin løsning gjennom andre organer. Begge grupperinger som hadde innlevert forslagene ble gitt mulighet til å endre overskriften og innen 23. mai fremlegge minst 500 underskrifter fra stemmeberettigede i fylket.

29. mai vedtok fylkesvalgstyret med 6 mot 3 stemmer å oppheve sitt tidligere vedtak. Med henvisning til uttalelse fra sentralstyret i DLF (Danielsen-gruppen), godkjente fylkesvalgstyret listeforslaget innlevert av Sture Wisth og Rolf Reiersen (Danielsen-gruppen) som valgliste for DLF. Listeforslaget innlevert av Fred Jensen og Ken Andreassen (Johansen-gruppen) ble ikke godkjent, under henvisning til at det ikke støttes av sentralstyret i DLF og at innlevererne ikke hadde tatt imot tilbudet om å stille liste under annen overskrift og med 500 underskrifter.

31. mai vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å trekke tilbake tidligere vedtak. Under henvisning til uttalen fra Kommunal- og regionaldepartementet ble listeforslaget underskrevet av Fred Jensen og Ken Andreassen (Johansen-gruppen) godkjent som valgliste for DLF. Det ble konstatert at den andre grupperingen ikke ønsket å stille liste under annet navn og med 500 underskrifter.

Oslo

Valgstyret vedtok 31. mai 2001 enstemmig å godkjenne listeforslaget for DLF med Arne Lidwin som førstekandidat (Johansen-gruppen). Listeforslaget for DLF med Dag Danielsen som førstekandidat ble forkastet, men Danielsen-grupperingen ble gitt anledning til å innlevere listeforslaget med annen overskrift og 500 underskrifter innen 12. juni 2001. Til valgstyrets møte 13. juni 2001 fremmet sekretariatet forslag om

godkjenning av "Oslo-lista", under henvisning til at Danielsens-grupperingen hadde innlevert de nødvendige 500 underskrifter. Under valgstyrets møte 13. juni ble det fremmet forslag om forkastelse av "Oslo-lista", fordi de 500 ikke hadde underskrevet på et listeforslag med 21 kandidater, men bare på følgende erklæring: "Undertegnede støtter registreringen av uavhengig liste ved Stortingsvalget i Oslo år 2001. (Dag Daniel- sen og Fridtjof Frank Gundersen). ---." Danielsens og Gundersen var kandidat nr. 1 og 2 på listeforslaget. Det ble også vist til Kommunal- og regionaldepartementets uttalelse i brev av 26.02.01 til denne listes tillitsmann Ingar Malvang. (Det er sitert fra dette brevet i klagen over godkjenningen av Sørlandslista, se nedenfor i denne innstilling.) Valgstyret vedtok 13. juni 2001 å utsette saken.

Til valgstyrets senere møte la sekretariatet fram nye 516 underskrifter til Oslo-lista på underskriftslistene der selve listeforslaget fremgikk. Valgstyret vedtok den 28. juni 2001 enstemmig å godkjenne "Oslo-lista". I merknader til vedtaket pekte valgstyret på den vanskelige situasjon flere fylkesvalgstyrene er brakt i denne våren i forbindelse med godkjenning av valgliste. Valgstyret ba Kommunal- og regionaldepartementet vurdere hvordan det kan gis riktig og ensartet veiledning til fortolkning av valgloven når det skal fremmes forslag til ny valglov.

Sør-Trøndelag

8. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF med Ole Christian Østlund som førstekandidat (Danielsen-gruppen). Listeforslaget fra DLF med Trond Johansen som førstekandidat ble ikke godkjent. I saksfremlegget fra fylkesrådmannen var det opplyst at sistnevnte listeforslag var innkommet pr. fax 30.03.01. Ifølge departementets hovedvalggrundskriv er det tilstrekkelig til at innleveringsfristen 31. mars blir brutt at listeforslag sender på fax, men det er i så fall nødvendig at liste med original underskrift sendes i posten "med en gang". Tillitsmannen ble ved brev av 09.04.01 gjort oppmerksom på dette og gitt frist til senest 18.04.01 med å innlevere det originale listeforslaget. Originallisten ble først poststempelt inn til fylkesvalgstyret den 24.04.01.

31. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret - i tråd med melding fra KRD, datert 29. mai - å omgjøre fylkesvalgstyrets beslutning om å godkjenne listeforslaget fra DLF med Ole Christian Østlund som førstekandidat (Danielsen-gruppen). Det ble nå vedtatt å godkjenne dette listeforslaget under forutsetning av at det innen 21. juni ble innlevert med en annen overskrift og underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Listeforslaget fra DLF med Trond Johansen som førstekandidat ble ikke godkjent fordi originallisten ble innlevert for sent (24.04.01). Vedtaket ble gjort mot 2 stemmer. Danielsens-gruppen fremkom ikke innen den fastsatte fristen med annen overskrift og flere underskrifter på listeforslaget.

Vestfold

2. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret om de to listeforslagene fra DLF: "Forslagsstillerne gis anledning til å samle 500 underskrifter fra stemmeberettigede i Vestfold samt gi listen et nytt navn." I henhold til vedtaket ble det sendt varsel til begge listers forslagstillere om at listen ville bli anbefalt underkjent dersom den ikke endret navn og ble bekreftet med underskrift av 500 stemmeberettigede i Vestfold. Ingen av listene benyttet seg av dette tilbudet. 31. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF v/Trond Johansen og forkaste listeforslaget fra DLF v/Kai W. Stensrød (Danielsen-gruppen). De siste ble gitt anledning til å innlevere listeforslaget med annen overskrift og de nødvendige 500 underskrifter innen 12. juni. Gruppen benyttet seg ikke av dette tilbudet.

De elleve fylkene der det ble innlevert ett listeforslag fra Det Liberale Folkepartiet (Danielsen-gruppen), underskrevet av to personer på vegne av partiets angivelige fylkesavdeling:

Buskerud

9. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret med 10 mot 3 stemmer å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å trekke tilbake sitt tidligere vedtak, under henvisning til tilråding av 29.05.01 fra Kommunal- og regionaldepartementet til Stortinget. Forslagsstillerne for listeforslaget ble gitt anledning til - innen 14. juni - å endre listeoverskriften og fremskaffe 500 underskrifter fra personer som er stemmeberettiget i fylket. Forslagsstillerne benyttet seg ikke av dette tilbudet.

Finnmark

29. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig - under henvisning til Kommunal- og regionaldepartementets brev av 29. mai 2001 og senere pressemelding - å oppheve sitt tidligere vedtak vedrørende DLFs listeforslag og ikke godkjenne dette. Det ble likevel vedtatt å godkjenne listeforslaget dersom forslagsstillerne innen 14. juni skaffet underskrifter fra minst 500 personer med stemmerett i fylket og endret overskriften. Forslagsstillerne benyttet seg ikke av denne muligheten.

Hedmark

28. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å oppheve sin tidligere godkjenning av lista fra DLF, men godkjenne lista forutsatt at den innen 15. juni får et nytt navn og 500 underskrifter fra personer med stemmerett i fylket. Fylkesordføreren fikk mandat til å godkjenne underskriftene og det nye navnet. I henhold til dette ble "Hedmarkslista" godkjent den 18. juni.

Møre og Romsdal

10. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret med 13 mot 2 stemmer å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 31. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å oppheve vedtaket om godkjenning av listeforslaget fra DLF. I stedet ble det vedtatt å avvise listeforslaget, som følge av uttalelsen fra Kommunal- og regionaldepartementet i brev av 29. mai 2001 til Stortinget. Forslagsstillerne fikk tilbud om innen 12. juni å stille liste med annen overskrift og med minst 500 underskrifter av stemmeberettigede i fylket. Forslagsstillerne benyttet seg ikke av dette tilbudet.

Oppland

Fylkesvalgstyret vedtok 29. mai 2001 enstemmig ikke å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). Det ble vedtatt å gi forslagsstillerne frist til 9. juni 2001 til å fremme listeforslag under nytt navn og med minst 500 underskrifter fra stemmeberettigede i fylket. Forslagsstillerne fremskaffet over 500 underskrifter på "Opplandslista", som den 11. juni 2001 ble godkjent av fylkesvalgstyret.

Rogaland

22. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å oppheve godkjenningen, men at den innleverte liste godkjennes under forutsetning av at det innen 14. juni leveres 500 underskrifter av stemmeberettigede i fyl-

ket og velges et annet lovlig navn. Listens tillitsvalgte benyttet seg ikke av dette tilbudet.

Sogn og Fjordane

Fylkesvalgstyret vedtok 30. mai 2001 under punkt 1 i saken å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen), men punkt 4 i vedtaket i samme sak lyder slik:

"Fylkesvalstyret er kjend med KAD sitt brev av 29.05.01 til Stortinget. Sentralstyret i DLF kan kome med innvendingar mot fylkesvalstyret si godkjenning av DLF som fører til at fylkesvalstyret si godkjenning av DLF ikkje kan oppretthaldast. I så fall får DLF høve til å skaffe underskrifter frå minst 500 personar med røysterett i fylket, og til å legge fram ei ny overskrift på listeframlegget. Leiaren i fylkesvalstyret får fullmakt til å gjere dei nødvendige vedtak i denne samanheng, herunder å fastsetje frist for når underskriftene og ny overskrift skal vere innkome til fylkesvalstyret."

Listas tillitsvalgte sa nei til å oppfylle dette punkt i vedtaket. Dermed ble det ingen liste fra DLF i fylket.

Telemark

Fylkesvalgstyret vedtok 30. mai 2001 at listen fra DLF (Danielsen-gruppen) ikke godkjennes, og viste til Kommunal- og regionaldepartementets brev til Stortinget datert 20. mai 2001. Tillitsvalgte for listeforslaget fikk frist til 12. juni 2001 med å skaffe 500 underskrifter fra personer med stemmerett i fylket og til å endre overskriften. Tillitsvalgte sendte ikke inn underskrifter m.m. innen den fastsatte fristen.

Troms

22. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret mot 3 stemmer å opprettholde vedtaket om å godkjenne listeforslaget fra DLF. Mindretallet stemte for å trekke tilbake godkjenningen av listeforslaget og i stedet godkjenne det under forutsetning av at det innen 12. juni 2001 fremskaffes underskrifter fra minst 500 personer med stemmerett i fylket og at det gis en ny overskrift.

Nord-Trøndelag

Fylkesvalgstyret vedtok 8. mai 2001 mot en stemme å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 1. juni 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig å oppheve godkjenningen, og forkastet dette listeforslaget. Imidlertid fikk gruppen anledning til å innlevere listeforslaget med annen overskrift og de nødvendige 500 underskrifter innen 12. juni 2001. Gruppen har ikke fulgt opp dette.

Østfold

Fylkesvalgstyret vedtok 16. mai 2001 mot en stemme å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). 30. mai 2001 vedtok fylkesvalgstyret enstemmig - med henvisning til uttalelse 29.05.01 fra Kommunal- og regionaldepartementet til Stortinget - at det fant å måtte omgjøre sitt vedtak om godkjenning av listeforslaget fra DLF. Forslaget ble forkastet med dette partis overskrift. Det ble vedtatt å godkjenne det innleverte listeforslaget med forbehold om annen lovlig overskrift og underskrift av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Frist for å oppfylle disse krav ble satt til 14. juni 2001. Sistnevnte dag vedtok fylkesvalgstyret enstemmig at vilkårene for den gitte godkjenning anses oppfylt med de innleverte underskrifter og med listeoverskrift "Østfoldlista". I saksfremlegget opplyste fylkesvalgstyrets sekretariat at underskriftene til støtte for listeforslaget var innhentet på løse ark med slik overskrift:

"Undertegnede støtter en opprettelse av en alternativ liste til stortingsvalget 2001 i Østfold fylke, kalt "Østfoldlista". Kontaktperson: Rolf H. Haraldsen, postboks 549, 1701 Sarpsborg."

Den angitte kontaktpersonen sto også som kandidat nr. 6 og tillitsvalgt på listeforslaget. Sekretariatet ga uttrykk for at det var tvilsomt om underskriftene oppfylte lovens krav til underskrifter på listeforslag, idet de løse arkene med underskrifter ikke anga hvem som var listens kandidater.

Oppsummering av fylkesvalgstyrenes vedtak om listeforslagene fra DLF:

Listeforslagene fra Johansen-gruppen: Godkjent i 5 fylker med overskriften DLF, underskrevet av to personer på vegne av DLFs angivelige fylkesavdeling: Aust-Agder, Vest-Agder, Nordland, Oslo og Vestfold. Forkastet i 3 fylker: I Akershus - fordi det ikke var doku-

mentert at listeforslaget var utgått fra en etablert lokalavdeling i fylket, i Sør-Trøndelag - fordi det var innlevert for sent, i Hordaland - fordi listestillerne ikke hadde etterkommet fylkesvalgstyrets krav om å gi forslaget en annen overskrift og skaffe 500 underskrifter fra stemmeberettigede i fylket.

Listeforslagene fra Danielsen-gruppen: Godkjent i ett fylke - Troms - med overskrift "Det Liberale Folkeparti", underskrevet av to personer på vegne av DLFs angivelige fylkesavdeling. Godkjent i 7 fylker etter at overskriften var forandret og listeforslaget var underskrevet av minst 500 stemmeberettigede i fylket: "Sørlandslista" i Vest-Agder, "Sørlandslista Aust-Agder", "Hordalandslista", "Oslo-lista", "Hedmarkslista", "Opplandslista" og "Østfoldlista". I de øvrige 11 fylkene ble listeforslaget forkastet i den form det var innlevert, og forslagsstillerne benyttet seg ikke av den anledning fylkesvalgstyret ga dem til å supplere listeforslaget med 500 underskrifter av stemmeberettigede i fylket og forandre listeoverskriften, innen den fastsatte frist.

2.1.3 Klage fra stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen

Stortingsrepresentant Fridtjof Frank Gundersen har skrevet følgende i brev av 31. august 2001 til Stortinget:

"Klage til Stortinget"

Denne klage er fremsatt med hjemmel i valglovens § 70 og gjelder stortingsvalget 2001. Formelt gjelder den bare det fylket der jeg har stemmerett, nemlig Akershus, men siden problemstillingen er den samme i alle fylker bortsett fra Troms, anser jeg den reelt også å omfatte de øvrige fylker. Stortinget har for øvrig generell kompetanse til å ta opp alle sider ved valget uavhengig av klage. Klagen omfatter valgstyrets kjennelse som går ut på å forkaste listeforslag innsendt av det opprinnelige DLF som ble revitalisert gjennom to landsmøter våren 2001.

En spesiell klage gjelder valgstyrenes vedtak i Akershus og dermed reelt Hordaland der de opprinnelige DLF'eres listeforslag skulle ha vært godkjent selv om Kommunaldepartementets innstilling ble lagt til grunn.

I Klage som reelt omfatter alle fylker bortsett fra Troms.

1 Sakens bakgrunn

Det nåværende DLF ble stiftet i slutten av 1980-årene, og registrert i 1989 under navnet Det Liberale Folkepartiet. Initiativtagere var medlemmer av det opprinnelige DLF som brøt ut av Venstre i 1972, men som gikk sammen med Venstre igjen i 1988. Tor Ingar Østerud tok initiativet til nystiftelsen av partiet og var dets første formann. Partiet stilte til stortingsvalget i 1997 i Oslo, Akershus, Buskerud og Vestfold.

Partiet vedtok nye vedtekter i 1996. Vedtektenes § 6 punkt B og C fastsetter blant annet:

- Landsmøte skal avholdes i april måned hvert år og innkalles av sentralstyret med minst 4 ukers varsel
- Innkalling sendes fylkeslagene ved deres styrer
- Sentralstyret velges for ett år ad gangen

....
 I 1996 meldte noen utbrytere fra Fridemokratene seg inn i DLF. Disse betegnes ofte som Johansen-fløyen, etter deres talsmann, Trond Johansen. Johansen-fløyens hovedaktører er Trond Johansen, Terje Lidwin og Arne Lidwin. De to sistnevnte ble valgt inn i DLF's sentralstyre på landsmøtet i 1996, mens Trond Johansen ble valgt som tredje varamann.

Sentralstyret av 1996 hadde følgende sammensetning:

Leder	Runar Henriksen
Nestleder	Arne Lidwin
Generalsekretær	Terje Lidwin
Styremedlem	Tormod Kolsrud (kasserer)
Styremedlem	Tor Ingar Østerud
Styremedlem	Jan Fredrik Råknes
Styremedlem	Aina Knutsen
1. varamann	ledig plass
2. varamann	ledig plass
3. varamedlem	Trond Johansen

Bilag 2: Referat fra DLF's landsmøte 1996

Av sentralstyrets faste medlemmer var det kun brødrene Lidwin som tilhørte Johansen-fløyen. De øvrige medlemmer tilhørte fløyen til partiets grunnlegger - Tor Ingar Østerud. Denne fløyen bestod i hovedsak av personer som hadde vært medlemmer av partiet siden det ble grunnlagt i 1989 eller som hadde meldt seg inn kort tid etterpå. Disse betegnes derfor gjerne som de opprinnelige DLF'ere i motsetning til Trond Johansen og de øvrige utbryterne fra Fridemokratene.

Mellom de opprinnelige DLF'ere og Johansen-fløyen var det sterk politisk uenighet om viktige politiske spørsmål som for eksempel narkotika, innvandring, verneplikt og monarkiet. De opprinnelige DLF'ere beholdt imidlertid kontrollen med partiet ved at de fikk fem plasser i sentralstyret mot Johansen-fløyens to plasser.

Johansen-fløyen hevder at det ble avholdt et landsmøte i DLF i 1997 og at dette landsmøte valgte ham som formann. De opprinnelige DLF'ere på sin side ønsket å verve nye medlemmer til partiet og henvendte seg til tidligere medlemmer av Fremskrittspartiet og oppfordret dem til å melde seg inn. Mange meldte seg inn. Det ble valgt et interimsstyre og avholdt to landsmøter. De opprinnelige DLF'ere stilte DLF-lister i alle landets fylker mens Johansen-fløyen stilte lister i et mindre antall fylker.

Det var altså i en del fylker innkommet to listeforslag med samme partinavn, og etter valglovens § 26 nr. 1 er det partiets hovedstyre som har myndighet til å avgjøre hvilket av forslagene som skal godkjennes av valgstyrene. Nordland valgstyre henvendte seg til Kommunaldepartementet og bad om en rådgivende uttalelse. Ved tidligere valg hadde nemlig departementet kommet med slike uttalelser. Denne gangen nektet imidlertid Kommunaldepartementet å avgi en slik uttalelse under henvisning til en lovendring som hadde gjort det til saksforberedende organ ved en eventuell klage til Stortinget over valgstyrenes vedtak. Valgstyret i Nordland henvendte seg derefter til advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers (PWC) og anmodet om en utredning om hvem som hadde retten til partinavnet DLF. Utredningen datert 20. april 2001 konkluderte med at det er de opprinnelige DLF'ere som har denne retten og ikke Johansen-fløyen. I tillegg finnes det en utredning

datert 6. mai 2001 fra advokatfirmaet Thommesen Krefting Greve Lund (KGL) i Bergen som på oppdrag av Fremskrittspartiet har sett nærmere på spørsmålet. Denne utredningen konkluderer med at det er Johansen-fløyen som har rett til å representere DLF.

Nesten alle valgstyrene godkjente de opprinnelige DLF'eres listeforslag. Unntak var Oslo og Vestfold. Johansen-fløyen påklaget valgstyrenes avgjørelse til Stortinget.

....
 Kommunaldepartementets rådgivende uttalelse til Stortinget i anledning klagen ble avgitt 29. mai 2001, dvs to dager før fylkesvalgstyrenes frist til å treffe avgjørelse om listeforslagene løp ut 31. mai. Uttalelsen ble avfattet uten at de opprinnelige DLF'ere fikk anledning til å uttale seg. Departementet hadde først forelagt saken til utredning i Justisdepartementets lovavdeling. Lovavdelingen konkluderte under tvil med at det var Johansen-fløyens listeforslag som måtte godkjennes, og Kommunaldepartementet sluttet seg til denne konklusjon. Av frykt for omvalg besluttet så alle valgstyrene som tidligere hadde godkjent de opprinnelige DLF'eres listeforslag å forkaste disse. I fylker der Johansen-fløyen hadde stilt formelt godkjente listeforslag, ble disse godkjent i stedet, for eksempel Nordland og Hordaland.

....
 Departementet baserte seg på at Trond Johansens "sentralstyre" ble valgt på partiets landsmøte i 1997 med Johansen som formann, og at dette styret, selv om det ikke var holdt noe landsmøte siden 1997, og styrets funksjonstid etter vedtektene bare er ett år, fremdeles hadde enekompetanse til å innkalle til nytt landsmøte. Derav følger at de opprinnelige DLF'eres to landsmøter våren 2001, der også Johansen-fløyen var invitert, var ugyldige. Da de opprinnelige DLF'ere gjorde departementet oppmerksom på fakta som viste at landsmøtet i 1997 er ugyldig, avfeiet departementet disse innvendinger ved uten videre dokumentasjon å vise til at de måtte anses som bortfalt ved passivitet fra de opprinnelige DLF'eres side. Senere forsøk på å få saken inn for namsretten førte ikke frem fordi denne mente seg ikke å ha kompetanse til å overprøve valgstyrenes vedtak. Denne klage tar sikte på å få fastslått at DLF's landsmøte i 1997 er ugyldig og at det ikke ble valgt noe sentralstyre på dette møte.

....

"Sentralstyremøtet" 12. februar 1997

12. februar skal det angivelig være avholdt et sentralstyremøte i DLF der det ble vedtatt å avholde landsmøte i Oslo 20. april 1997. Det er uklart hvem som var til stede på møtet. Det fremgår ikke av "møtereferatet".

Bilag 8: Referat fra sentralstyremøtet 12. februar 1997.

Flere sentralstyremedlemmer har imidlertid erklært at de ikke var til stede på møtet. Jeg henviser til vedlagte erklæringer fra Runar Henriksen, Tor Ingar Østerud, Jan Fredrik Råknes og Aina Knutsen, som alle erklærer at de ikke var til stede på møtet.

....
 Kassereren, Tormod Kolsrud, døde i 1999. Det er derfor ikke mulig å spørre ham om han deltok på møtet. Han hadde imidlertid jevnlig kontakt med Henriksen og Østerud og det ville være naturlig å nevne et slikt møte for dem. I 1999 overførte hans dødsbo partiets konto til Østerud og ikke til den påståtte formann, nemlig Trond Johansen. Uansett kan det ikke ha vært flere enn tre faste sentralstyremedlemmer til stede på møtet, nemlig Terje Lidwin, Arne Lidwin og Tormod Kolsrud. Partivedtektene § 6 bokstav C krever at over halvparten av de faste medlemmene skal være til stede for

at sentralstyret skal være beslutningsdyktig. "Sentralstyret" var følgelig ikke beslutningsdyktig på møtet 12. februar 1997. Siden det i referatet ikke er opplyst hvem som er til stede, må under disse omstendigheter Trond Johansen ha bevisbyrden for at styret var beslutningsdyktig.

....
Referatet fra møtet ble ikke sendt ut til sentralstyremedlemmene. Heller ikke ledere for fylkeslagene mottok referat, til tross for at sentralstyret ifølge vedtektenes § 6 bokstav B plikter å sende slikt referat.

Tid og sted for landsmøtet ble senere endret av generalsekretær Terje Lidwin. Han bestemte at møtet skulle avholdes i Tønsberg 3. mai. I brev av 11. juni 2001 fra Terje Lidwin og Trond Johansen til Kommunaldepartementet hevdes det at dette skjedde i forståelse med Runar Henriksen. Henriksen benekter dette. Uansett ville ikke Lidwin og Henriksen hatt kompetanse til på egenhånd å fastsette sted og tid for landsmøtet.

I samme brev hevdes det at Runar Henriksen figurerer som nestleder i Sosialdemokratene. Henriksens redegjørelse for saken og Borgundvaags bekreftelse på at Henriksen aldri har betalt kontingent til Sosialdemokratene vedlegges.

....
Det fremgår av det ovenstående at verken det opprinnelige vedtaket om å avholde landsmøtet i Oslo eller den senere beslutning om å flytte dette til Tønsberg var gyldige.

2 Innkallingen til "landsmøtet" i 1997

De fleste av sentralstyremedlemmene mottok ikke innkalling til landsmøtet som skulle finne sted i Tønsberg i 1997. Det vises i denne forbindelse til erklæring fra Jan Fredrik Råknes (bilag) og dessuten:

....
Trolig ble heller ikke Tormod Kolsrud innkalt til møtet. Siden han døde i 1999 kan dette ikke bekreftes. Flertallet av fylkeslagene mottok heller ikke innkalling til landsmøtet. Dette til tross for at vedtektenes § 6 bokstav B pålegger sentralstyret å sende innkalling til fylkeslagene ved deres styrer. DLF hadde på den tiden følgende fylkeslag:

- Akershus
- Oslo
- Hordaland
- Hedmark
- Buskerud
- Vestfold

Styrene i Akershus, Oslo, Hordaland og Hedmark mottok ikke innkallelse til landsmøtet. Det vises blant annet til erklæringer fra Runar Henriksen (bilag 15), Tor Ingar Østerud (bilag 16) og Aina Knutsen (bilag 17). Disse tre var alle medlemmer av styret i Akershus DLF. Det vises dessuten til:

....

I tillegg er det tvilsomt om Buskerud DLF mottok innkalling.

Av de som skulle ha vært innkalt til landsmøtet, er det altså bare et fåtall som mottok innkalling. Ingen av de opprinnelige DLF'ere mottok innkalling.

Johansen-fløyen har fremlagt en liste over delegater til landsmøtet i 1997. Denne listen synes å være utarbeidet i ettertid, på forespørsel fra Kommunaldepartementet i forbindelse med behandling av klage fra Johansen. Så vidt jeg forstår, omfatter listen personer som Johansen-fløyen hevder ble innkalt til landsmøtet.

....

Av denne listen mangler flere personer som skulle ha vært innkalt. Dette gjelder sentralstyremedlem Aina Knutsen og representanter for fylkeslagene i Hordaland og Hedmark. Dessuten er Helge Stangeland oppført som delegat fra Akershus DLF, til tross for at han aldri har bodd i Akershus. Stangeland mottok heller ikke innkalling til landsmøtet. Det vises til:

....

For å lette oversikten vedlegges en liste over personer som i følge Johansen-fløyen mottok innkalling og personer som skulle ha mottatt innkalling der det angis hvem som erklærer ikke å ha mottatt innkalling.

....

Delegatlisten mangler altså flere personer som opplagt skulle ha vært innkalt. I tillegg har en rekke personer som er oppført på delegatlisten erklært at de ikke har mottatt innkalling.

Det er følgelig klart at det ikke ble foretatt noen gyldig innkalling til landsmøtet i 1997. Det dreier seg om noen få personer tilhørende Johansen-fløyen som i stillhet sammenkalte til et møte der det ble valgt et nytt "sentralstyre".

3 Særlig om manglende innkalling av Aina Knutsen

I sitt brev av 11. juni 2001 til Kommunaldepartementet (bilag) vedgår Terje Lidwin og Trond Johansen at Aina Knutsen ikke ble innkalt til landsmøtet i 1997. Det heter i brevet:

"Knutsen er Henriksens søster og var tydeligvis papirfyll. Undertegnede har aldri sett henne. Vi fikk klar beskjed fra Henriksen at hun ikke var aktuell som delegat for sentralstyret. Hun ble derfor naturlig nok heller ikke valgt som fylkesdelegat for Akershus DLF. Vi fikk kun oppgitt ett navn som delegat fra dette fylket av fylkeslederen. Varamedlem fra sentralstyret, Johansen, rykket på bakgrunn av dette opp som sentralstyredelegat."

Den siterte begrunnelse viser at det ikke var grunnlag for å unnlate å innkalle Aina Knutsen til landsmøtet. Ifølge vedtektenes § 6 bokstav B er samtlige sentralstyremedlemmer delegater til landsmøtet. Det spiller ingen rolle om Lidwin og Johansen betraktet henne som "papirfyll" eller om Henriksen gav beskjed om at hun var uaktuell som delegat. Som fast sentralstyremedlem skulle hun ha vært innkalt. Henriksen benekter for øvrig å ha gitt uttrykk for at Knutsen ikke var aktuell som delegat for sentralstyret. Henriksen kjente ikke engang til møtet.

Som det fremgår av sitatet ovenfor, resulterte den manglende innkalling av Knutsen i at Trond Johansen, i egenskap av varamedlem av sentralstyret, rykket opp som sentralstyredelegat. Dette hadde sentral betydning eftersom Johansen ellers ikke ville ha hatt adgang til landsmøtet. Vedtektenes § 6 bokstav B bestemmer at de delegerte til landsmøtet er partiets sentralstyre og representanter for fylkeslagene - de siste fordelt etter en nærmere angitt fordelingsnøkkel. Det fremgår av bestemmelsen at kun betalende medlemmer kan stille som delegater fra fylkeslagene. Delegater for sentralstyret er derimot ikke avhengig av å ha betalt kontingent. Bestemmelsen definerer betalende medlemmer som "medlemmer som har betalt inneværende års medlemskontingent senest fem uker før landsmøtet".

Det fremgår av notat fra partiets kasserer, Tormod Kolsrud, at Trond Johansen betalte medlemskontingent 20. april 1997.

....

Trond Johansen hadde altså betalt sin kontingent for sent til å være aktuell som delegat fra sitt fylkeslag. Han ville således bare ha adgang til landsmøtet dersom han, i egenskap av varamedlem til sentralstyret, rykket opp og overtok plassen til et av de faste medlemmene. Ved at Aina Knutsen ble betraktet som "papirfyll" og dermed uaktuell som sentralstyredelegat, fikk Johansen adgang til landsmøtet.

Som det fremgår av det ovenstående, forelå det intet grunnlag for ikke å innkalle Aina Knutsen til landsmøtet. Følgelig forelå det heller intet grunnlag for å la Trond Johansen overta hennes plass som sentralstyredelegat.

4 Deltagere på "landsmøtet" 1997

Det er uklart hvor mange og hvilke personer som deltok på det påståtte landsmøtet i 1997. Det fremgår ikke av referatet, og en anmodning om nærmere opplysninger fra Kommunaldepartementet på dette punkt forble ubesvart fra Johansen-fløyens side.

De personene som ikke mottok innkalling, møtte naturligvis heller ikke på landsmøtet i 1997.

Så vidt jeg kjenner til, er det kun Terje Lidwin, Arne Lidwin og Trond Johansen som har bekreftet at de var til stede på landsmøtet.

Det er verdt å merke seg at Jan Fredrik Råknes ifølge referatet ble valgt til protokollunderskriver på landsmøtet. Selv erklærer Råknes at han ikke var tilstede på møtet (bilag 11). Det fremgår også av referatet at Råknes ble valgt som medlem av sentralstyret. Ifølge erklæringen fra Råknes har han selv ikke vært kjent med dette. Når en person som ikke har vært til stede i et referat blir oppført som valgt referent, tyder dette på at det ikke dreier seg om noe referat, men et notat som er skrevet på et senere tidspunkt basert på en dårlig hukommelse, noe som også kan forklare at en rekke sentrale medlemmer hevder aldri å ha sett det. "Sentralstyret" som ble valgt på dette møtet skal ifølge Trond Johansen ha hatt følgende sammensetning:

Leder	Trond Johansen (1)
Nestleder	Arne Lidwin
Generalsekretær	Terje Lidwin
Styremedlem	Jan Fredrik Råknes (2)
Styremedlem	Tormod Kolsrud (3)
Styremedlem	Andreas Wohl (1)
Styremedlem	Tor Ingar Østerud (2)
1.varamedlem	Bernt Olav Rostad (1)
2. varamedlem	Nicholas Wohl (1)

1. Disse personene hadde ingen rett til å delta på landsmøtet. De tilhørte ikke sentralstyret av 1996 og hadde ikke betalt kontingent i rett tid, jfr. Notat fra kasserer Kolsrud (bilag).
2. Disse personene hadde ikke blitt innkalt til møtet og deltok derfor ikke. De ble heller ikke i ettertid informert om at møtet hadde funnet sted.
3. Kolsrud døde i 1999 og det er tvilsomt om han deltok på møtet.

I det nye "sentralstyret" hadde "Johansen-fløyen" flertall.

Det er klart at "landsmøtet" i 1997 ikke hadde noen kompetanse til å velge et sentralstyre. Det sentralstyret som ble valgt på dette møtet er således ikke gyldig valgt.

5 Referat fra "landsmøtet" i 1997

Det fremgår av de vedlagte erklæringer at i alle fall medlemmer utenfor Johansen-fløyen ikke har mottatt noe referat fra møtet. Dette er av sentral betydning, eftersom disse medlemmer dermed ikke hadde noen oppfordring til å protestere mot Johansen-fløyens forsøk på overta sentralstyret.

Det fremlagte "referatet" er for øvrig verken datert eller underskrevet.

Bilag 28: Referat fra DLF's landsmøte i 1997

Aktiviteten etter "landsmøtet" i 1997

Efter stortingsvalget i 1997 var det liten aktivitet i partiet. Noen av fylkeslagene opprettholdt aktiviteten lokalt, men det var liten interesse for sentral partivirk-somhet. Johansen-fløyens ulovlig valgte sentralstyre var også lite aktivt og holdt så vidt vites bare noen få møter. Det ble ikke sendt ut noe referat fra disse møtene. "Sentralstyret" overlot på et telefonmøte i 1998 virksomheten til et arbeidsutvalg som i det vesentlige hadde til oppgave å tømme postkassen og registrere eventuelle nye medlemmer. Det ble besluttet ikke å innkreve kontingent.

De fleste av DLF's medlemmer ble derfor kjent med det angivelig avholdte landsmøtet i 1997 og det der valgte sentralstyre da Johansen-fløyen våren 2001 protesterte mot forsøket til de opprinnelige DLF'ere på å avholde landsmøte i forbindelse med at en rekke utbrytere fra Fremskrittspartiet meldte seg inn i DLF.

6 Oppsummering

Som det fremgår av ovenstående ble "landsmøtet" i 1997 innkalt av et sentralstyremøte som ikke var vedtaksdyktig til å foreta en slik innkalling. Sentralstyret medlemmer, i hvert fall de av dem som tilhørte de opprinnelige DLF'ere, ble ikke varslet om vedtaket. Tidspunktet for møtet ble derfter endret uten at sentralstyrets medlemmer ble varslet. Det er på det rene at de aller fleste av de personene som skulle ha vært innkalt til landsmøtet, aldri ble innkalt. En rekke av de personer som Johansen-fløyen overfor Kommunaldepartementet hevder at ble innkalt, oppgir selv at de ikke mottok innkalling til møtet. Det er uklart hvor mange personer som deltok på "landsmøtet", men trolig var det bare tre deltagere. Av disse er det på det rene at den ene, Trond Johansen, ikke hadde møterett. Han møtte imidlertid fordi møteinnkallerne etter eget forgodtbefinnende bortdefinerte den som var berettiget til å møte, som "papirfyll". En av de som ble valgt til å undertegne møteprotokollen, oppgir selv at han ikke var til stede på møtet.

På bakgrunn av dette burde det være åpenbart at det "landsmøtet" som ble avholdt i 1997 ikke var et lovlig landsmøte. Konsekvensen av dette er at det sentralstyre som ble valgt på landsmøtet i 1997 ikke er berettiget til å representere partiet.

7 Nærmere om Kommunaldepartementets befatning med saken

Som nevnt under det innledende avsnitt avgav Kommunaldepartementet etter en klage fra Trond Johansen en rådgivende uttalelse til Stortinget som gikk ut på at det var "sentralstyret" av 1997 som hadde enekompetanse til å innkalle til nytt landsmøte i 2001. Departementet hadde da ikke kjennskap til de mangler ved landsmøtet av 1997 som er dokumentert i denne klagen. Kommunaldepartementet støttet seg her til en uttalelse fra Lovavdelingen i Justisdepartementet, som hadde fått saken til uttalelse.

I betenkningen fra Lovavdelingen, s. 3, står det:

"Faktum i saken er uklart og til dels omstridt. Vi har ikke grunnlag for å ta stilling til hvilket faktum som skal legges til grunn. Vi baserer oss i det følgende på beskrivelsen av saken i Kommunal- og regionaldepartementets notat med vedlegg, og understreker at vi med dette ikke har foretatt noen form for bevisvurdering av det faktum vi har basert oss på i våre vurderinger."

På s. 5 heter det:

"Vi heller etter dette i retning av at DLF hadde et sentralt partiorgan i mars 2001. Siden man har å gjøre med et uklart faktum, og det på enkelte punkter er noe uklart hva som er gjeldende foreningsrett, må løsningen karakteriseres som noe usikker."

Lovavdelingen fremkom for øvrig med uttalelser som ikke er egnet til å styrke troen på at Trond Johansen opptrer ryddig i organisasjonsmessige forhold. På s. 5 heter det:

"Vi har fått opplyst at Tor-Ingar Østerud muligens ikke har vært innkalt til sentralstyrets telefonmøte i 1998. Dersom dette stemmer, foreligger det en grov saksbehandlingsfeil."

På s. 7 står det:

"Vi viser blant annet til at sentralstyret i sitt vedtak har bestemt at alle fylkeslag og lokallag skal anses som oppløst. Å treffe et slikt vedtak faller utenfor sentralstyrets kompetanse. Vedtaket må derfor anses ugyldig." Videre heter det: "Det samme gjelder antakelig beslutningen om at det skal dannes nye fylkeslag i fylker hvor det allerede eksisterer aktive fylkeslag (i alle fall dersom de som står for virksomhetene i fylkeslagene er lovlig innmeldt i DLF.)"

På samme side heter det:

"Det er også truffet vedtak om at Tor-Ingar Østerud ikke lenger skal anses som medlem av partiet. Dersom Østerud på vedtakstidspunktet ikke var medlem av partiet, har vedtaket ingen selvstendig betydning. Dersom Østerud var medlem på vedtakstidspunktet, antar vi at beslutningen er ugyldig fordi det ikke er fattet eksklusjonsvedtak i samsvar med paragraf 14 i vedtektene."

Da undertegnede (leder av DLF) mottok departementets innstilling til Stortinget, kom denne som en fullstendig overraskelse. Departementet hevdet at et utkast var blitt tilsendt meg på forhånd med frist til uttalelse, men den kom ikke meg i hende. Jeg hadde selvfølgelig all interesse av å imøtegå den. Forsvarlig saksbehandling burde tilsi at departementet henvendte seg til meg i en så viktig sak da svarfristen var i ferd med å utløpe. Under enhver omstendighet burde Kommunaldepartementet gitt seg bedre tid til å undersøke saken etter at Lovavdelingen hadde gitt uttrykk for at flere fakta i saken var usikre og omstridt.

Straks undertegnede hadde mottatt departementets innstilling, sendte han departementet brev der departementet ble presentert for nye faktaopplysninger i saken. Disse var egnet til å så sterk tvil om gyldigheten av landsmøtet i 1997. Departementet sendte i den anledning et brev av 30. mai 2001 til Trond Johansen

og bad om å få tilsendt kopi av innkallingen til landsmøtet. Videre heter det i brevet:

"Vi ber også om, så vidt mulig, å få opplyst hvem som var til stede på landsmøtet, og om det ble sendt ut noe referat fra landsmøtet til partiets medlemmer."

I svarbrevet unnlot Johansen å besvare det helt sentrale spørsmål, nemlig om hvem som var til stede på møtet, slik at man eventuelt kunne få en bekreftelse fra disse på at det var tilfelle. Alt dagen etter at departementet hadde mottatt de nye opplysningene uttalte avdelingsdirektør Christine Hjørtland til Aftenposten (31. mai):

"Det skal en god del til for at en ting fra 1997 skal velte ting rundt."

Denne uttalelsen kom før det var kommet noe svar på spørsmålene til Johansen.

Den raske uttalelsen til media sier en god del om departementets behandling av saken. Den kunne ikke oppfattes på annen måte enn som et signal til departementets saksbehandlere om hvilken konklusjon som var forventet. Departementet forela da heller ikke saken for Justisdepartementets lovavdeling på ny, men oppretholdt den konklusjon som Lovavdelingen hadde kommet til uten kjennskap til de nye opplysningene. Departementet tok heller ikke hensyn til at det alt før de nye opplysninger ble kjent hadde uttalt at saken var tvilsom, og at Lovavdelingen reserverte seg når det gjaldt omstridte og usikre fakta i saken. Kommunaldepartementet uttalte bl.a. det følgende i brev av 13. juni 2001:

"De involverte parter har ulik oppfatning når det gjelder spørsmålet om DLF's landsmøte i 1997 ble avvirket i samsvar med partiets vedtekter. Det kan synes noe uklart hva som faktisk skjedde i forbindelse med landsmøtet. Dette kan likevel, etter departementets mening, ikke ha avgjørende betydning når det gjelder spørsmålet om hvem som har rett til å representere partiet. Departementet legger til grunn at sentralstyret som ble valgt i 1997, og dets arbeidsutvalg, i perioden etter dette landsmøtet har opptrådt partiets vegne, og at det tidligere ikke er reist innsigelser mot sentralstyrets kompetanse. Departementet finner ikke at det kan legges vekt på innsigelser som reises først nå, 4 år etter landsmøtet."

....

8 Er 1997-sentralstyret akseptert gjennom passivitet?

Departementet har avvist alle innvendinger under henvisning til andre DLF-medlemmers passivitet. Det må være rimelig klart at man, med de fakta som forelå da departementet avsto å endre sin innstilling og enda mer med de fakta som foreligger i dag, ikke kan komme til en slik konklusjon. Så grove feil kan neppe under noen omstendighet repareres gjennom medlemmenes manglende protest. I den grad slike passivitetsvirkninger i det hele tatt kan tenkes, må det hvile en tung bevisbyrde på "sentralstyret" av 1997 for å sannsynliggjøre at de fleste medlemmer kjente til "landsmøtet" og valget av "sentralstyret". I realiteten må det dreie seg om en efterfølgende, stilltiende godkjennelse av måten valget var gjennomført på.

Et avgjørende vilkår for passivitetsvirkninger er for det første at sentralstyret av 1997 overfor medlemmene

presenterte seg på en slik måte at de ble oppmerksomme på det. For det annet kreves det at de medlemmer som ble oppmerksom på 1997-sentralstyret var klar over at det var ulovlig valgt. Her er å merke seg at aktiviteten sank betraktelig etter valget i 1997. Situasjonen er beskrevet slik i Lovavdelingens uttalelse, s. 4:

"For det annet legger vi vekt på den spesielle situasjon partiet var i på vårrparten 1998. Den var preget av at det etter valget i 1997 hadde vært et lavt aktivitetsnivå og liten interesse for å drive aktivt politisk arbeid. Vedtakene på sentralstyrets telefonomøte innebar at arbeidsutvalget skulle være det eneste aktive sentralorganet i DLF. Spørsmålet i det følgende blir dermed hvilken status arbeidsutvalget hadde når det i mars 2001 ble tatt initiativ for å gjenopplive den politiske virksomheten i partiet."

Som nevnt skulle arbeidsutvalgets vesentlige aktivitet bestå i å tømme postkassen og registrere eventuelle medlemsinnmeldelser. Når kontingenten ble satt ned til 0 kroner, gjenspeiler også det ambisjonene når det gjelder aktivitetsnivået sentralt.

I den rådgitende uttalelse fra Kommunaldepartementet avsnitt 3 står det:

"I 1998 ble det søkt notarius publicus i Oslo om navneendring for partiet til Folkepartiet-Generasjonspartiet. Initiativtaker for søknaden var bl.a. Tor Ingar Østerud. Sentralstyret i DLF ble underrettet om dette i brev av 1. desember 1998. Arbeidsutvalget vedtok en protest mot dette, som de oppfattet som et kuppforsøk, og oversendte protesten til notarius publicus. Samtidig slo arbeidsutvalget fast at initiativtakerne til navneendringssøknaden - herunder Østerud - ikke lenger hadde noen rettigheter til bruk av partinavnet. Søknaden om navneendring ble trukket tilbake 21.1.99."

Departementet har sannsynligvis oppfattet ovenstående sitat som en indikasjon på at øvrige sentrale medlemmer av DLF har akseptert sentralstyret av 1997 og dets arbeidsutvalg. Tor Ingar Østerud har aldri sett brevet fra arbeidsutvalget. Det var Svein Borgundvaag som håndterte saken og som i et brev til notarius publicus av 21.01.99 gav uttrykk for at han antok at søknaden om navneforandring var trukket tilbake. Han refererer også til en telefonsamtale med notarius publicus. Heller ikke andre opprinnelige DLF'ere har sett brevet fra arbeidsutvalget. De var nok muntlig gjort kjent med at Arne Lidwin hadde sendt en protest, og muligens også at han hadde undertegnet som DLF's generalsekretær. Men Lidwin var jo også generalsekretær i Runar Henriksens sentralstyre av 1996, så det var ikke egnet til å vekke oppmerksomhet. Brevvekslingen kan ikke tas til inntekt for passiv godkjenning av sentralstyret av 1997. Jeg viser for øvrig til Runar Henriksens notat av 14. august 2001 om hvordan han oppfattet situasjonen. Også han har oppfattet det slik at innvendinger fra generalsekretær Lidwin vedrørende søknad om navnebytte kom fra grupperingen i Vestfold. Siden det viste seg å være strid i partiet også om dette, forfulgte han ikke saken.

....

9 Domstolenes befattning med spørsmålet

Fylkesvalgstyret i Akershus behandlet spørsmålet om godkjenning av listeforslag i møte 8. mai 2001 og fattet bl.a. følgende vedtak:

"Fylkesvalgstyret i Akershus viser til at det er strid om hvem som har rett til å representere Det Liberale Folkepartiet. Striden gjelder forhold som fylkesvalgstyret mener bør finne sin løsning gjennom andre organer enn fylkesvalgstyret. Fylkesvalgstyret vil derfor ikke godkjenne noen av valglistene med overskriften Det Liberale Folkepartiet ved Stortingsvalget 2001 i Akershus."

I fylkesvalgstyrets begrunnelse for å avvise begge listeforslagene heter det:

"Fylkesvalgstyret er etter valgloven forpliktet til å kontrollere at de formelle vilkår etter valglovens §§ 25 og 26 for å stille til valg er oppfylt. Det kan ikke forventes at fylkesvalgstyret skal måtte gå inn og ta stilling til kompliserte underliggende spørsmål mellom stridende fraksjonsfløyer i et parti som alle pretenderer å være partiets rettmessige representant. I slike situasjoner fremgår det av loven at det skal følges en særskilt fremgangsmåte. Når det som her fortsatt råder uenighet om hvilken av de to grupperinger innen DLF som utgjør partiets hovedstyre, og dette ikke blir rimelig avklart under saksbehandlingen, må fylkesvalgstyret avstå fra å treffe avgjørelse som ellers ville bære preg av vilkårlighet."

Denne avgjørelse ble bragt inn for namsretten i Oslo med påstand om at valgstyret måtte avholde et nytt møte siden det var forpliktet til å foreta en valg mellom de to listeforslagene, dvs at valgstyret ikke kunne avvise å treffe et slikt valg under henvisning til at det er komplisert. Retten påla ved kjennelse av 25. mai 2001 valgstyret å avholde nytt møte, og forutsatte dermed at det første vedtaket er ugyldig. Retten uttalte bl.a.:

"Det kan nok ikke helt utelukkes situasjoner hvor det faktiske saksforhold ikke på noen måte er adekvat belyst, og hvor en fremtvunget utvelgelse vil være prematur og utslag av ren vilkårlighet. I slike situasjoner kan det ikke utelukkes at forvaltningen, enten i form av utvidende fortolkning av valglovens regler eller i kraft av ulovfestede forvaltningsrettslige prinsipper, må kunne underkjenne valglisten der det kort og godt ikke er mulig å skaffe til veie minimalt med saksopplysninger. Det er imidlertid ikke tilfelle i denne sak hvor det nettopp er et forholdsvis komplekst faktum som gjør det rettslig vanskelig for fylkesvalgstyret å fatte avgjørelse."

Rettens uttalelser trekker klart i retning av en omfattende utredningsplikt for valgstyrene, og selvsagt også for departementet, selv om faktum er komplisert.

Et moment som må skjerpe departementets aktive utredningsplikt er at departementet på grunn av en lovendring ikke fant å kunne gi valgstyrene råd ved begynnelsen av deres arbeide med listeforslagene, men først kom med sitt standpunkt *etter* at det store flertall av valgstyrene gjennom egne selvstendige vurderinger hadde kommet til et annet standpunkt enn departementet. Departementet hadde dessuten meget god tid til å utrede saken for Stortinget all den tid Stortinget ikke skal avgjøre klagen før etter stortingsvalget. Likevel ble den oppfattet som en hastesak med summarisk saksbehandling til følge.

I en kjennelse av 30. juli 2001 har Borgarting lagmannsrett fastslått at domstolene ikke er kompetente til å overprøve valgstyrenes realitetsavgjørelser, og retten

ville derfor ikke ta standpunkt til lovligheten av 1997-sentralstyret. Begrunnelsen er at det etter valgloven er Stortinget som er ankeinstans, og at Stortingets avgjørelse ikke kan bringes inn for domstolene.

Vi står altså i en situasjon der et forvaltningsorgans avgjørelser ikke kan bringes inn for domstolene, dvs at en sentral rettssikkerhetsgaranti er satt til side. Dette gjelder til overmål forvaltningsorganer som berører livsnerven i vårt demokrati. Når situasjonen er slik, skulle man i alle fall gå ut fra at valgstyrene er underlagt forvaltningslovens regler om utrednings- og informasjonsplikt, jfr. § 17, eller i alle fall alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Under enhver omstendighet er det nå kommet frem så mange opplysninger som taler imot lovligheten av "landsmøtet" at Stortinget bør fastslå at dette møtet var ulovlig, og at valgstyrene har fattet sine vedtak på et feilaktig grunnlag, et grunnlag som i realiteten var påtvunget dem av departementet under trussel om omvalg.

II Særlig om forholdene i Akershus og Hordaland

Denne klagen omfatter formelt bare Akershus, men reelt omfatter den også Hordaland.

I Akershus og Hordaland har det i flere år og opp til i dag eksistert DLF-fylkeslag. Det vedlegges her en redegjørelse fra mangeårig formann i Hordaland DLF, Svend Albertsen samt årsmøteprotokollene fra 1999 og 2001. Våren 2001 ble det valgt interimstyrer etter at mange nye medlemmer hadde meldt seg inn. Disse interimstyrer ble så valgt på ekstraordinære årsmøter. Verken Kommunaldepartementet eller valgstyrene har bestridt lovligheten av de to fylkesvalgstyrene som leverte inn listeforslagene for de opprinnelige DLF'ere. 1997-sentralstyret erklærte riktignok alle fylkeslag og lokallag for oppløst, men Lovavdelingen har som tidligere nevnt slått fast at dette vedtak er ugyldig. Fylkeslagene eksisterer m.a.o. fremdeles. Til tross for dette etablerte Trond Johansen en slags organisasjon i Akershus og Hordaland og leverte med utgangspunkt i disse listeforslag. Men man kan ikke, slik som også antydnet av Lovavdelingen, opprette en ny fylkesorganisasjon før den eksisterende er lovlig oppløst.

Johansens listeforslag i disse fylkene er derfor ugyldige fordi de ikke tilfredsstiller lovens krav til lokal organisasjon. De eksisterende fylkeslags lister må derimot være gyldige siden de ikke er trukket tilbake innen fristen, som er 20. april, jfr. valglovens § 25 nr. 4. Den omstendighet at 1997-sentralstyret ulovlig oppretter en ny "lokalorganisasjon", kan umulig anses som en tilbaketrekning av den lovlige lokalorganisasjons listeforslag.

Uten hensyn til hvilken hovedorganisasjon som tilkjennes retten til å representere DLF, må derfor DLF-listene i Akershus og Hordaland godkjennes. Det er ikke funnet noen formelle feil ved dem. Listeforslaget i Hordaland ble godkjent før departementet gjennomtvang det motsatte, og i Akershus hadde administrasjonen i to omganger innstilt på at den skulle godkjennes.

Bilag 34: Orientering fra Svend Albertsen med bilag Tilsvarende dokumentasjon kan skaffes fra Akershus.

III Sluttbemerkninger

Disse klager retter seg formelt mot valgstyrenes avgjørelser til tross for at de aller fleste av dem godkjente våre lister, og først endret standpunkt, til dels etter påtrykk fra departementet. Hvis klagen skal ha noen fornuftig mening, må den derfor reelt sett rettes mot Kommunaldepartementets innstilling i klagesaken. Man står dermed i den situasjon at det er det samme organ som har truffet den påklagede avgjørel-

sen som skal behandle klagen og legge forholdene til rette for Stortingets avgjørelse. Spørsmålet er om en slik ordning legger forholdene til rette for en reell klagebehandling. Departementet har jo allerede satt det kontradiktoriske prinsipp til side ved ensidig å basere seg på Trond Johansens fremstilling av saken, og har latt være å undersøke holdbarheten av innvendinger fra en hel rekke personer hvis troverdighet departementet ikke har noen grunn til å trekke i tvil. Departementet har basert seg på at et ugyldig landsmøte er gyldig, og har hevdet at innvendinger mot gyldigheten må anses bortfalt ved passivitet uten å bry seg med å påvise at de alment juridisk godtatte vilkår for passivitetsvirkninger er til stede. Ved å gripe inn i valgstyrenes arbeid på et særdeles sent tidspunkt har departementet redusert den tilsidesatte parts mulighet for å påvirke sakens utfall. Selv om forvaltningslovens regler ikke skulle være direkte anvendelige i en sak som denne, må det antas at alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper må respekteres, som for eksempel det kontradiktoriske prinsipp og at saker ikke må være så mangelfullt utredet at avgjørelsene virker vilkårlige.

Likevel har vi det håp at departementet, på bakgrunn av den samlede vekt av de opplysninger som er presentert i denne klagen, vil gjennomgå saken, og ikke bare forsøke å utforme et defensort for tidligere standpunkt. Forholdene ligger utvilsomt til rette for ny og grundig gjennomgang av saken. I denne forbindelse bør nevnes at forvaltningsloven forutsetter at førsteinstansen uten hensyn til om den i en klagesak vil prøve realiteten eller ikke, skal "foreta de undersøkelser klagen gir grunn til" (§ 33, annet ledd). Hvis for eksempel klageren er kommet med nye anførsler, må underinstansen kontrollere holdbarheten av det han har anført, se Eckhoff-Smith, Forvaltningsrett, 6. utgave s. 517.

Under enhver omstendighet går vi ut fra at Stortinget ikke, uten å anstille egne undersøkelser, vil stille seg som garantist bak avgjørelser som forutsetter at et hemmelig landsmøte er gyldig. Gjør man det, vil det skade livsnerven i demokratiet, nemlig retten til å stille til valg, uhindret av vilkårlige avgjørelser fra politiske organer som står utenfor våre domstolars kontroll. Det ville være en oppsiktsvekkende tilsidesettelse av det maktfordelingsprinsipp som vår forfatning bygger på. Det var ganske sikkert ikke en slik saksbehandling lovgiverne på Eidsvoll hadde i tankene da de i Grunnlovens § 64 fastslo at de valgte representanter forsynes med fullmakter, hvis lovlighet bedømmes av Stortinget.

Konklusjon:

Stortinget anmodes om å fastslå at Akershus valgstyres vedtak om ikke å godkjenne listeforslaget fra Akershus DLF er ugyldig.

Fridtjof Frank Gundersen

PS For den som fortsatt måtte mene at godkjennelsesprosessen har gått riktig for seg, og at Trond Johansens organisasjonsmessige ryddighet er troverdig, vedlegges en artikkel fra Aftenposten 3. september. DS"

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev av 21. september 2001 til Stortinget:

"Fridtjof Frank Gundersen har i brev av 31. august 2001 påklaget fylkesvalgstyrenes avgjørelser når det gjelder å forkaste innleverte listeforslag i forbindelse med årets stortingsvalg. Formelt gjelder klagen alle

fylker unntatt Troms, siden problemstillingen er den samme i disse fylkene.

Klagen har sin bakgrunn i den striden som oppstod tidligere i år om retten til å representere Det Liberale Folkepartiet (DLF). To grupper (heretter betegnet som "Johansen-fløyen" og "Danielsen-fløyen") hevder begge å være rett representant for partiet.

Departementet mener klagen reiser tre problemstillinger:

1. Hvem har retten til navnet DLF?
2. Hvem har rett til å representere partiet på fylkesnivå?
3. Var det riktig av Akershus fylkesvalgstyre å forkaste listeforslaget innlevert av Danielsen-fløyen?

Ad 1:

Dette spørsmålet blir vurdert tidligere av departementet i forbindelse med en klage fra Trond Johansen over Vestfold fylkesvalgstyres behandling av listeforslagene fra DLF. Departementet konkluderte med at Johansen-fløyen måtte anses som rettmessig representant for partiet.

Vi viser her til departementets brev av 29. mai 2001 og 14. juni 2001 til Stortinget.

Kommunaldepartementet kan ikke se at det i forbindelse med den nye klagen er lagt frem opplysninger eller dokumentasjon som tilsier at departementet endrer standpunkt i saken.

Departementet legger til grunn at lovligheten av DLFs landsmøte i 1997 og de valg som ble foretatt der, første er blitt bestridt mer enn 4 år etter at møtet ble avholdt. Departementet mener det må følge av alminnelige foreningsrettslige prinsipper at de som måtte ha innvendinger mot gjennomføringen av landsmøtet, ikke kan gjøre disse gjeldende nå, på grunn av den tiden som er gått siden landsmøtet uten at det er blitt reagert.

Ad 2:

Valgloven § 26 nr. 1 første ledd tredje punktum lyder:

"Dersom det er uklart hvem som har rett til å representere et registrert partis lokalorganisasjon skal fylkesvalgstyret/valgstyret legge til grunn vedtak fra partiets hovedstyre om hvem som skal representere partiet."

Lovbestemmelsen fastsetter at det er de sentrale organisasjonsledd som skal bestemme hvem som er berettiget til å representere partiet lokalt. Valgmyndighetene skal bygge på uttalelser fra partiet sentralt, og skal ikke behøve å iverksette ytterligere undersøkelser for å avklare interne forhold i partiet.

Spørsmålet om hvordan en skal avgjøre uklare organisatoriske forhold innen et parti ble drøftet i Ot.prp. nr. 2 (1984-85). I denne proposisjonen uttalte departementet følgende:

"På bakgrunn av foreliggende praksis - bl.a. en uttalelse av 13. september 1983 fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen - mener departementet at en må legge avgjørende vekt på et klart og utvetydig vedtak fra partiets hovedstyre om hvem som skal representere partiet. Et slikt vedtak må uten videre legges til grunn som retningsgivende for valgmyndighetenes avgjørelse." (Proposisjonen side 32.)

Departementet konkluderte den gang med at en ikke burde foreslå noen lovregulering når det gjaldt interne uklarheter innen et parti. Man ville heller omtale dette i de rundskriv som ble sendt ut i forbindelse med det enkelte valg.

10 år senere fant man at dette spørsmålet likevel burde lovreguleres. I forarbeidene til § 26 nr. 1 første ledd tredje punktum uttaler departementet - etter å ha henvist til det som er sagt i Ot.prp. nr. 2 (1984-85) - følgende:

"...Departementet gjør framlegg om at den praksisen som er omtalt i sitatet ovanfor, blir lovfesta..." (Ot.prp. nr. 30 (1994-95, side 12))

Dersom man først har tatt et standpunkt mht. hvem som er berettiget til å representere partiet sentralt, må dette - etter departementets syn - også være avgjørende når det gjelder kompetansen til å avgi uttalelse på partiets vegne i henhold til valgloven § 26.

Departementet er - som tidligere nevnt - kommet til at Johansen-gruppen må anses berettiget til å bruke DLF-navnet. Vi mener det følger av dette at sentralstyret har kompetanse til - i forhold til valgmyndighetene - å avgi uttalelse om hvem som er partiets representant på fylkesnivå.

Ad 3:

Akershus fylkesvalgstyre har vedtatt å forkaste listeforslaget innlevert av Danielsen-fløyen.

Dette listeforslaget var innlevert av et fylkeslag som - etter det opplyste - har vært i aktivitet siden 1996. Fylkeslaget er erklært oppløst av DLFs sentralstyre i møte 29. mars 2001. Dette er et vedtak som antagelig er ugyldig, fordi det strider mot partiets vedtekter. Departementet mener likevel at dette ikke kan være avgjørende her. Valgloven fastsetter - som nevnt ovenfor - at det er opp til partiets sentrale organisasjonsledd å avgjøre hvem som har rett til å representere partiet på fylkesnivå. Valgmyndighetene skal følge de anvisninger de får fra sentralt partihold, uten å foreta noen nærmere vurdering. Det var følgelig i samsvar med valgloven at listeforslaget innlevert av Danielsen-fløyen ble forkastet."

2.1.4 Klage fra Stein Kristiansen over at Akershus fylkesvalgstyre forkastet listeforslaget fra Det Liberale Folkepartiet med Trond Johansen på topp.

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev 25. september 2001 til Stortinget:

"Stein Kristiansen, Asker, har i faks av 11. september 2001 til Akershus fylkeskommune klaget over fylkesvalgstyrets vedtak om ikke å godkjenne listeforslag innlevert av Det Liberale Folkepartiet (DLF) med Trond Johansen på topp.

Stein Kristiansen er klageberettiget i Akershus. Klagen er satt frem i rett tid.

På sentralstyremøte i DLF den 29. mars 2001 ble det godkjent opprettelse av et interimstyre i Akershus, med Stein Kristiansen som leder og Margareth Kristiansen som sekretær. Disse to står også som forslagsstillere på det listeforslaget klagen gjelder.

I Akershus ble det innlevert to listeforslag som pretenderte å representere DLF - fra hhv. "Johansen-fraksjonen" og "Danielsen-fraksjonen". Fylkesvalgstyret vedtok å forkaste begge forslagene, under henvisning til at det ikke var fylkesvalgstyrets oppgave å ta stilling til interne forhold i et politisk parti.

Kopi av fylkesvalgstyrets saksfremlegg og andre dokumenter er oversendt Stortinget tidligere, i forbindelse med behandling av klager over fylkesvalgstyrets vedtak vedr. Miljøpartiet De Grønne og Det Politiske Partiet.

I sitt brev til Stortinget av 29. mai 2001 konkluderte departementet med at Johansen-fraksjonen anses berettiget til å benytte navnet DLF. Sentralstyret, ledet av Trond Johansen, må følgelig anses som DLFs hovedstyre i henhold til valgloven § 26, og være det organet som kan avgi uttalelse på partiets vegne om hvem som har rett til å representere partiet på fylkesnivå. En slik uttalelse må legges til grunn av valgmyndighetene uten at man går inn i de underliggende forholdene i partiet. Vi viser i denne forbindelsen til vår uttalelse av 21. september 2001 vedr. klagen fra Fridtjof Frank Gundersen.

Departementet mener at fylkesvalgstyret burde tatt kontakt med sentralstyret i DLF for å få en avklaring mht. den organisatoriske situasjonen innen partiet i Akershus, og lagt sentralstyrets uttalelse til grunn.

Departementet mener - på grunnlag av det som er sagt foran - at det var feil av fylkesvalgstyret å forkaste listeforslaget uten å innhente avklaring fra partiet sentralt."

2.1.5 Klage fra Borislav B. Jensen over at Buskerud fylkesvalgstyre omgjorde tidligere vedtak om å godkjenne listeforslaget fra Buskerud Liberale Folkeparti

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev 25. september 2001 til Stortinget:

"Borislav B. Jensen har i brev av 11. september 2001 påklaget Buskerud fylkesvalgstyres vedtak 31. mai 2001 om å omgjøre fylkesvalgstyrets vedtak om å godkjenne listeforslag fra Buskerud Liberale Folkeparti ved stortingsvalget.

Borislav B. Jensen er stemmeberettiget i Buskerud, og dermed klageberettiget, jf. valgloven § 71. Klagen er satt frem i rett tid.

Det opplyses i klagen at Det Liberale Folkeparti (DLF) avholdt konstituerende møte for fylkesorganisasjonen i Buskerud den 28. mars 2001. På dette møtet ble Jensen valgt som leder. Fylkesorganisasjonen støtter den s.k. "Danielsen-fløyen" innen DLF. Jensen er forslagsstiller på partiets listeforslag.

Buskerud fylkesvalgstyre vedtok i møte 9. mai 2001 med 10 mot 3 stemmer å godkjenne listeforslaget fra DLF.

DLF v/Trond Johansen fremmet den 14. mai klage mot vedtak i en rekke fylkesvalgstyret - bl.a. Buskerud - om å godkjenne listeforslag i DLFs navn fra Danielsen-fløyen. Trond Johansen er ikke stemmeberettiget i Buskerud, og har ikke klagerett i dette fylket.

Den 29. mai avgav Kommunaldepartementet en uttalelse til Stortinget i en klagesak fra Vestfold. Departementet konkluderte med at det sentralstyret som blir ledet av Trond Johansen, må anses som DLFs hovedstyre i henhold til valgloven § 26. Departementets uttalelse ble meddelt samtlige fylkesvalgstyret.

Buskerud fylkesvalgstyre hadde telefonmøte den 1. juni 2001 og behandlet følgende sak: "Ny behandling av stortingsvalgliste fra Det Liberale Folkeparti". Fylkesvalgstyret gjorde slikt enstemmig vedtak:

1. *Fylkesvalgstyret i Buskerud viser til tilråding av 29.05.01 fra Kommunal- og regionaldepartementet til Stortinget om at Johansen-fraksjonen anses som "hovedstyre" for Det Liberale Folkeparti (DLF), og at det er dette styret som avgjør hvem som har rett til å representere partiet i henhold til*

valglovens § 26 første ledd. På denne bakgrunn trekker fylkesvalgstyret tilbake sitt vedtak i sak 003/01 punkt B om godkjenning av listeforslag fra DLF (Danielsen/Gundersen-fraksjonen).

2. *Forslagsstillere for listeforslaget fra nåværende DLF i Buskerud - Borislav Jensen, Drammen og Lill-Ann Nersund, Røyken - gis anledning til å stille liste som gruppe ved stortingsvalget 2001 i Buskerud under forutsetning av at listeoverskriften endres med en overskrift som ikke kan forveksles med et registrert partis navn. Videre forutsetter fylkesvalgstyret at forslagsstillerne framskaffer 500 underskrifter fra personer som er stemmeberettiget ved stortingsvalget 2001 i Buskerud innen 14. juni.*

Borislav B. Jensen gav den 5. juni 2001 melding til fylkesvalgstyret om at de ikke ønsket å stille liste under annet navn med 500 underskrifter.

Det følger av valgloven § 26 nr. 1 tredje punktum at fylkesvalgstyret skal legge til grunn vedtak fra partiets hovedstyre, dersom det er uklart hvem som har rett til å representere et registrert partis lokalorganisasjon. Etter fjerde punktum kan fylkesvalgstyret også godta uttalelse fra et arbeidsutvalg i partiets hovedstyre eller partiets leder, dersom uttalelsen støttes av de øvrige opplysningene i saken. På bakgrunn av den interne strid som foregikk i DLF våren 2001, må det etter departementets syn kunne sies å foreligge tvil om hvem som hadde rett til å representere partiet lokalt.

Departementet mener det var i overensstemmelse med valglovens bestemmelser at fylkesvalgstyret la til grunn uttalelse fra DLFs styre ved Trond Johansen."

2.1.6 Klage fra Tømm Arntsen over at Hordaland fylkesvalgstyre forkastet listeforslaget fra Det Liberale Folkepartiet med Trond Johansen på topp

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev 25. september 2001 til Stortinget:

"Tømm Arntsen, Bergen, har i brev av 10. september 2001 fremmet klage på vedtak av Hordaland fylkesvalgstyre om ikke å godkjenne listeforslag til stortingsvalget med Trond Johansen på topp.

Tømm Arntsen er klageberettiget. Klagen er fremsatt i rett tid.

Bakgrunnen for klagen:

I Hordaland ble det innlevert to listeforslag som pretenderte å representere Det Liberale Folkepartiet (DLF). Det ene forslaget ble innlevert 26. mars 2001, og var underskrevet av fylkesformann Sigrun Sangolt Natås og fylkesstyrets sekretær John Mandelid. Dette forslaget representerte Danielsen-fraksjonen innen DLF. Det andre listeforslaget - på vegne av Johansen-fraksjonen - var underskrevet av fylkesformann Pål Deisz og sekretær Arvid Johannessen.

I møte 29. mars 2001 hadde sentralstyret i DLF, som ledes av Trond Johansen, vedtatt å opprette et interimstyre for fylkesorganisasjonen i Hordaland, med Pål Niklas Deisz som leder, Arvid Johannessen som sekretær og Arne Nerli som styremedlem.

Fylkesvalgstyret behandlet listeforslagene i møte 9. mai 2001 (sak 6/01).

"Konklusjonen i utgreiinga frå Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers DA datert 20.04.01 vert lagt til grunn."*

*(Utredningen - som er oversendt Stortinget i forbindelse med departementets uttalelse av 29. mai 2001 -

konkluderte med at Danielsen-gruppen måtte anses berettiget til å bruke navnet DLF.)

Fylkesvalgstyret vedtok følgende (med 13 mot 2 stemmer):

1. *Konklusjonen i utgreiinga frå Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers DA datert 20.04.01 vert lagt til grunn.*
2. *Listeforslaget frå Det Liberale Folkepartiet med Sigrun Sangolt Natås som 1. kandidat vert godkjent.*
3. *Listeforslaget frå Det Liberale Folkepartiet med Trond Johansen som 1. kandidat vert ikkje godkjent.*
Forslagstillarane får høve til innan 21. mai å gi listeforslaget ny overskrift som ikkje kan føra til forveksling og underskrift frå minst 500 personar som fyllar krava i lova.

I e-post til fylkesvalgstyret 14. mai 2001 meddelte Trond Johansen på vegne av sentralstyret i DLF, at man ikke ønsket å samle inn 500 underskrifter og å stille liste under et annet navn.

Fylkesvalgstyret behandlet saken på nytt i møte 30. mai 2001 (sak 8/01). Følgende vedtak ble truffet - med 13 mot 2 stemmer - når det gjaldt listeforslagene fra DLF:

"Vedtaket i sak 6/01 pkt. 1 og 2 vert omgjort. Listestillarane for Det Liberale Folkepartiet v/tiltalsvald Sigrun Sangolt Natås får etter dette frist til 12. juni med å gi listeforslaget ny overskrift som ikkje kan føra til forveksling og underskrift av minst 500 personar som fyller krava i lova."

Et forslag om å godkjenne det andre listeforslaget som DLFs listeforslag ble forkastet mot 1 stemme.

Departementets merknader:

I sitt brev til Stortinget av 29. mai 2001 konkluderte departementet med at Johansen-fraksjonen anses berettiget til å benytte navnet DLF. Sentralstyret, ledet av Trond Johansen, må følgelig anses som DLFs hovedstyre i henhold til valgloven § 26, og være det organet som kan avgi uttalelse på partiets vegne om hvem som har rett til å representere partiet på fylkesnivå. En slik uttalelse må legges til grunn av valgmyndighetene, uten at man går inn i de underliggende forholdene i partiet. Vi viser i denne forbindelse til vår uttalelse av 21. september 2001 vedr. klagen fra Fridtjof Frank Gundersen.

Departementet mener at fylkesvalgstyret ved sin behandling av saken den 30. mai burde lagt til grunn uttalelser fra DLFs sentralstyre v/Trond Johansen når det gjaldt spørsmålet om hvem som hadde rett til å levere liste på vegne av partiet i Hordaland.

Departementet mener - på grunnlag av det som er sagt foran - at det var feil av fylkesvalgstyret å forkaste det listeforslaget som var innlevert av Pål Deisz og Arvid Johannessen på vegne av DLF."

2.1.7 Komiteens merknader

Da Trond Johansen er stemmeberettiget i Vestfold, har han ikke klagerett over vedtak av andre fylkesvalgstyrrer. Etter at klagen ble fremsatt, har fylkesvalgstyret i Vestfold godkjent Johansen-gruppens listeforslag. Da Fridtjof Frank Gundersen er stemmeberettiget i Akershus, omfatter hans klage formelt bare Akershus fylkesvalgstyres avgjørelse om ikke å godkjenne listeforsla-

get fra DLF. Når det gjelder Sørlandslista i Vest-Agder, vises til omtale av egen klage under 2.2 nedenfor. Videre foreligger klage fra Stein Kristiansen over avgjørelse av Akershus fylkesvalgstyre, fra Borislav B. Jensen over avgjørelse av Buskerud fylkesvalgstyre og fra Tømm Arntsen over avgjørelse av Hordaland fylkesvalgstyre.

På vegne av Nord-Trøndelag Fremskrittsparti klaget Olav Bratberg og Endre Skjervø i brev av 16. mai 2001 over Nord-Trøndelag fylkesvalgstyrets vedtak 8. mai om å godkjenne listeforslaget fra DLF (Danielsen-gruppen). I brev 19. september 2001 til Stortinget viser Kommunal- og regionaldepartementet til at fylkesvalgstyret den 1. juni 2001 vedtok å forkaste det samme listeforslaget. Derfor antar departementet at grunnlaget for klagen er falt bort, og at det ikke er grunn til å ta den opp til realitetsbehandling. Komiteen er enig i dette.

Komiteens medlemmer Carl I. Hagen og Hans J. Røsjorde finner grunn til at komiteen på eget initiativ vurderer forholdene vedrørende listeforslagene fra DLF.

Kommunal- og regionaldepartementet avsto i brev av 30. april 2001 å gi fylkesvalgstyrene et råd om hvordan de skulle forholde seg med hensyn til listeforslagene fra DLF. Dette ble delvis begrunnet med at departementet etter lovendring i 1997 skal sende brev til Stortinget med uttalelse om klager, og at det kunne være uheldig for behandlingen av en eventuell klagesak dersom det skulle avgi en uttalelse på det daværende tidspunkt.

Komiteen innser at det i alminnelighet kan være hensyn som taler for dette standpunkt. Etter komiteens mening var det likevel, i den vanskelige situasjonen som oppsto i år, som omfattet samtlige fylker, sterkere hensyn som talte for det motsatte standpunkt. Da Stortinget først etter valget bedømmer gyldigheten av fylkesvalgstyrenes avgjørelser om å godkjenne eller forkaste listeforslag, er det svært viktig at disse avgjørelsene ikke er lovstridige. Før valget har bare departementet mulighet for å innvirke på dette. Etter komiteens mening bør departementet i så spesielle situasjoner som den foreliggende, gjøre dette, selv om det ikke er kommet inn noen klage vedrørende forholdet. I år ville det vært gunstig for behandlingen i fylkesvalgstyrene om Kommunal- og regionaldepartementet på et tidligere tidspunkt hadde gitt en uttalelse, etter samråd med Justisdepartementet. Uttalelsen av 29. mai kom svært sent i forhold til lovens siste frist 1. juni for behandling av listeforslag.

Når det gjelder Kommunal- og regionaldepartementets anførsel i brevet av 30. april 2001 om at saken falt utenfor departementets saksområde fordi realiteten i den dreide seg om bedømmelse av faktiske forhold, ikke bare om tolking av valgloven, viser komiteens medlemmer Carl I. Hagen og Hans J. Røsjorde til at i uttalelsene om klagen fra Trond

Johansen har begge departementer lagt til grunn bestemte faktiske forhold. Det samme kunne vært gjort i en uttalelse uten at det forelå klage.

Komiteens flertall, Kirsti Kolle Grøndahl, Jon Olav Alstad, Marit Nybakk, Bendiks H. Arnesen, Berit Brørby, Asmund Kristoffersen, Lars Gunnar Lie, Åse Gunhild Woie Duesund, Siri Frost Sterri, Ansgar Gabrielsen, Gudmund Restad, Rolf Reikvam, Gunnar Kvassheim og Steinar Bastesen, viser til de ulike redegjørelser og uttalelser som foreligger om gyldigheten av listeforslagene fra Det Liberale Folkepartiet. Flertallet mener at det faktiske grunnlaget for avgjørelsene er uklart og omstridt, og at regelverket er mangelfullt og til dels uklart. Derfor er det etter flertallets oppfatning forståelig at man ved bedømmelsen av fakta og regler kan komme fram til ulike resultater. Valgloven legger myndigheten til å godkjenne listeforslag til fylkesvalgstyrene. Flertallet finner at det ikke har tilstrekkelig grunnlag verken faktisk eller rettslig for å konkludere med at fylkesvalgstyrenes avgjørelser er uriktige. Derfor finner flertallet ikke grunn til å rette innvendinger mot de avgjørelser som fylkesvalgstyrene tok etter at Kommunal- og regionaldepartementet hadde avgitt sin uttalelse av 29. mai 2001. Konsekvensen av dette er at ingen av klagen fører til noe.

Komiteens medlemmer Carl I. Hagen og Hans J. Røsjarde viser til uttalelsene fra Lovavdelingen i Justisdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, hvor sistnevnte konkluderer med at det sentralstyret som ble valgt på DLFs landsmøte i 1997, måtte anses å være partiets sentrale organ i henhold til valgloven § 26 nr. 1 første ledd, som kunne avgjøre spørsmålet om hvem som hadde rett til å representere partiet på fylkesnivå. Disse medlemmer legger til grunn at dette er et korrekt standpunkt.

Etter at Kommunal- og regionaldepartementet gjorde sitt standpunkt kjent for fylkesvalgstyrene, ble resultatet at de aller fleste fylkesvalgstyrene fulgte departementets uttalelse. Et unntak er *Troms*, hvor listeforslaget fra Danielsen-gruppen, underskrevet av to personer, ble godkjent som listeforslag fra DLF. Disse medlemmer mener at denne avgjørelsen må anses å være uriktig i forhold til valgloven. Under henvisning til at DLFs liste i *Troms* bare fikk 23 stemmer ved valget, er det ikke sannsynlig at denne avgjørelsen av fylkesvalgstyret har hatt innflytelse på utfallet av valget, jf. § 77 i valgloven.

Når det gjelder de tre fylkene hvor listeforslaget fra Johansen-gruppen ble forkastet - Akershus, Hordaland og Sør-Trøndelag - bemerker disse medlemmer:

I *Sør-Trøndelag* ble listeforslaget forkastet fordi det var innlevert for sent. Fylkesvalgstyrets avgjørelse var dermed korrekt i forhold til valgloven.

Sentralstyret i DLF (Johansen-gruppen) vedtok 29. mars i år at DLFs tidligere fylkeslag anses oppløst, og at det opprettes interimstyret i åtte fylker - blant annet de tre nevnte fylkene - med oppdrag å stille liste i respektive fylker. Disse medlemmer viser til Lovavdelingens uttalelse om at dette vedtaket må anses ugyldig fordi det faller utenfor sentralstyrets kompetanse. Lovavdelingen uttaler at det samme antakelig gjelder beslutningen om at det skal dannes nye fylkeslag i fylker hvor det allerede eksisterer aktive fylkeslag, i alle fall dersom de som står for virksomheten i fylkeslagene er lovlig innmeldt i DLF. Etter det som er opplyst, legger disse medlemmer til grunn at det i Akershus og Hordaland eksisterte fylkeslag av DLF med en viss aktivitet den 29. mars i år. I *Akershus* ble listeforslaget fra Johansen-gruppen forkastet under henvisning til at det ikke var dokumentert at det var utgått fra en etablert lokalavdeling i fylket. I *Hordaland* ble listeforslaget fra Johansen-gruppen, underskrevet av Pål Deisz som fylkesformann og Arvid Johannessen som sekretær, ikke godkjent, og listestilerner etterkom ikke fylkesvalgstyrets krav om å gi forslaget en annen overskrift og skaffe 500 underskrifter fra stemmeberettigede i fylket. Deisz og Johannessen ble godkjent som henholdsvis leder og sekretær i interimstyret for Hordaland i sentralstyremøtet 29. mars i år. Under henvisning til Lovavdelingens uttalelse er det disse medlemmers oppfatning at avgjørelsene av fylkesvalgstyrene i Akershus og Hordaland om å forkaste listeforslagene fra Johansen-gruppen er korrekte. Videre var det etter disse medlemmers oppfatning korrekt av fylkesvalgstyret i Akershus å forkaste listeforslaget fra Danielsen-fløyen.

Forholdene vedrørende listeforslagene fra Det Liberale Folkepartiet ved årets valg viser etter komiteens mening at det er en svakhet ved vårt nåværende system at klager over fylkesvalgstyrenes avgjørelser først blir avgjort etter valget. Gode grunner tilsier at slike klager blir avgjort i så god tid før valget at klageinstansens avgjørelser blir iverksatt ved valget. For å oppnå dette trengs - foruten endring av valgloven - også endring av § 64 i Grunnloven. Komiteen anbefaler at spørsmålet om slike endringer blir overveid.

Komiteens medlem Steinar Bastesen ser at fakta i denne saken er høyst uklare, og de ulike grupperingene i DLF har presentert til dels motstridende opplysninger om hendelsene i partiet de siste årene. Dette medlem ser at departementet trekker den slutningen at Det Liberale Folkepartiet ikke var opphørt ved degenerasjon våren 2001. Dette medlem mener departementet ikke har foretatt en tilstrekkelig drøftelse av mange momenter som reiser berettiget tvil om partiet fortsatt eksisterte våren 2001. Dette medlem viser til:

- vedtak om å nullstille aktiviteten og ikke innkreve kontingent
- manglende aktivitet i minst 3 år
- sentralstyret hadde ingen kontakt med medlemmene
- partiet ikke gjorde forsøk på å fremme listeforslag ved valget i 1999
- det forelå ingen planer om å fremme listeforslag ved høstens valg
- det ble i årene etter nullstillingsvedtaket ikke foretatt revurderinger av beslutningen, for å drøfte om det forelå nye sjanser for revitalisering

Dette medlem ser det som forståelig at partiet etter et svakt valgresultat i 1997 vurderer ambisjonsnivå sitt. Vedtaket om å nullstille aktiviteten og ikke kreve inn kontingent, fremstår for dette medlem som ikke unaturlig forutsatt at man i vedtaket hadde tatt i bestemmelser om tidsbegrensning og at man ved førstkommande valg skulle revurdere situasjonen.

Dette medlem vil fremheve at et av hovedmålene med partiene er at det fremmes listeforslag, og når partiet ikke en gang vurderte å fremme listeforslag ved valget i 1999 må man begynne å reise tvil om legitimiteten til partiet. Medlemmene, i den grad man kan tale om medlemmer all den tid det ikke kreves inn kontingent, ser heller ikke ut til å ha etterlyst hverken initiativ til listefremmelser eller listeforslag. Dette forsterkes av at ingen medlemmer etterlyste innkrevingen av kontingenten hverken i 1998, 1999 og 2000. Dette medlem mener dette indikerer at også medlemmene faktisk anså partiet som opphørt.

Dette medlem mener at når man vedtar å nullstille aktiviteten og ikke innkreve kontingent, og vedtaket ikke ledsages av en beslutning om tidsrommet eller når dette skal revurderes, har man i realiteten vedtatt avvikling med angrerett. Partiet har ikke benyttet muligheter som kan ha bydd seg i tiden etter nullstillingsvedtaket, og det forelå heller ikke, etter foreliggende dokumentasjon, planer for revitalisering av partiet ved årsskiftet 2000/2001.

Dette medlem viser også til at departementet i sin forespørsel til Lovavdelingen ikke ba om en utredning av om partiet våren 2001 fremsto som et eget rettssubjekt, og at man derigjennom mistet muligheten til en grundig drøftelse av dette problemkomplekset sett i forhold til valglovens bestemmelser.

Dette medlem ser at departementet i sin slutning legger til grunn at sentralstyret valgt i 1997 i dag er partiets legitime uttrykk. Departementets første uttalelse fra 29. mai 2001 forutsetter at landsmøtet som ble avholdt i 1997 var et gyldig landsmøte og at dets valg av nytt sentralstyre med Johansen som leder således er gyldig valgt.

Etter at departementet avgå sin første uttalelse, har det blitt fremmet innsigelser som helt klart rokker ved legitimiteten til landsmøtet i 1997 og dermed også valget av Johansen som leder i sentralstyret. Dette medlem er av den oppfatningen av de fleste av de

innsigelsene som er reist mot landsmøtet i 2001, også kan gjøres gjeldende overfor landsmøtet i 1997. Det er i begge tilfellene høyst uklart hvilke mandat innkalleren hadde, hvem som ble innkalt og ikke minst hvem som faktisk deltok. Det var også, så lagt dette medlem kan se, bare 3 til 4 personer til stede på landsmøtet.

Departementet legger i den siste uttalelsen til grunn at de innsigelsene som er fremmet vedrørende landsmøtet i 1997 ikke kan rokke ved den tidligere slutningen. Dette på grunn av at disse ble fremmet først fire år etter landsmøtet. Dette medlem registrerer at departementet ikke har kunne gi noen plausibel forklaring på hvordan medlemmene skulle kunne ha fremmet innsigelser mot det sentralstyret som ble valgt i 1997:

- når de ikke var innkalt til, eller fikk annen informasjon om landsmøtet som valgte dette, og
- når det, eller dets arbeidsutvalg, ikke foretok seg noe hverken internt eller eksternt som kunne ha foranlediget protester fra medlemmene.

Dette medlem mener at forutsetningen for passivitet og stilltiende akseptering må være at man har hatt kjennskap til dette landsmøtet eller i det minste til det sentralstyret som ble valgt på dette møtet. Når så ikke ser ut til å være tilfelle kan dette medlem ikke slutte seg til departementets vurdering av at det foreligger stilltiende akseptering.

Dette medlem kan dermed ikke se at hverken partiet eller - sekundært om partiet må ansees å eksistere - sentralstyret i tilstrekkelig grad har dokumentert sin legitimitet.

2.2 Klage fra Sigmund Abusland, Lyngdal, over vedtak av Vest-Agder fylkesvalgstyre om å godkjenne Sørlandslista

Sigmund Abusland, Lyngdal, har i telefaks til departementet av 29. mai 2001 påklaget vedtak av Vest-Agder fylkesvalgstyre om å godkjenne Sørlandslista. Klageren anfører:

"I Vest-Agder valgstyres møte den 14. mai då. ble en liste ved navnet Sørlandslista lovstridig godkjent. Jeg tillater meg å klage over denne godkjennelse da listen ikke er i samsvar med valglovens § 25 nr 1. bokstav d.

Begrunnelse.

Det innsendte listeforslag på Sørlandslista med 5 (min) kandidater er kun underskrevet av to personer bl.a. listens tillitsmann. Etter valgloven er det *listeforslaget*, altså listen med de 5 kandidater som skal være egenhendig underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Den generelle erklæring, som er undertegnet av mer enn 500 personer, om å støtte opprettelsen av Sørlandslista med Vidar Kleppe på topp tilfredsstiller ikke kravene i valgloven.

Det vises til brev fra Kommunal- og regionaldepartementet til tillitsmannen (Ingar Malvang) for en tilsvarende liste i Oslo (Danielsen/Gundersen-listen) av 26.02.01 med overskriften "Formelle krav vedrørende utformingen av underskriftsliste". Der heter det bl.a.

"Valglovens § 25 nr. 1 bokstav d første ledd fastsetter at et listeforslag ved stortingsvalg må være egenhendig underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i vedkommende fylke, når forslaget ikke utgår fra et registrert partis fylkesorganisasjon.

En generell tilslutning til at det blir stilt en liste ved stortingsvalg vil ikke kunne godtas som fremsetning av et listeforslag. Det avgjørende i forhold til loven må være at underskriverne støtter det konkrete forslaget som blir innlevert, med det nødvendige antall kandidatnavn, og at dette klart fremgår av sammenhengen.

Etter departementets syn har den erklæring som er oversendt oss en form som gjør det er tvilsomt om den kan godkjennes."

Det kan opplyses at Danielsen/Gundersen listens erklæring om liste med de to på topp for innsamling av underskrifter hadde en lignende form til den erklæring som er fremlagt om å støtte opprettelsen av Sørlandslista.

Det vises også til Valglovgivningen (Utgitt på Kommuneforlaget, Valg til storting, fylkesting, kommunestyre og sameting, av Oddvar Overå, Steinar Dalbakk og Jan-Ivar Pavestad) side 100 hvor det slås fast at: "Forslagsstillerne må skrive under på et dokument som inneholder listeforslaget." En av årsakene til at alle kandidater skal være kjent for en forslagsstiller er selvsagt for å unngå at en forslagsstiller som vil støtte en kjent kandidat ikke blir lurt til også å støtte andre kandidater som vedkommende selv ikke ønsker å støtte og som ble oppført på listen på et senere tidspunkt. Etter medias dekning er det mye som tyder på at de øvrige kandidater på Sørlandslista på plasser etter Vidar Kleppe ble ført opp på listen etter at de innleverte underskrifter ble samlet inn. Sørlandslista er således ikke i samsvar med valgloven, noe som både fremkommer av departementets uttalelse i en lignende sak og av den mest autoritative juridiske fagbok på dette området. Dette er valgstyret i Vest-Agder gjort kjent med og det kan således ikke sees bort fra at godkjennelsen er influert av partipolitiske eller valgtaktiske motiver fra flertallet av medlemmene i valgstyret. I denne sammenheng vises det til at faren for dette er påpekt i Oslo Namsretts dom i sak 01-0779 D hvor retten uttaler: "En friere skjønnsmessig avvisning - eller avslagskompetanse for fylkesvalgstyrene er i demokratisk henseende betenkelig ettersom partipolitiske eller valgtaktiske motiv kan tenkes å influere det enkelte medlems standpunkt som vanskelig lar seg etterprøve ved en eventuell klagebehandling for Stortinget." Når det gjelder fylkesvalgstyrenes oppgaver uttaler retten i samme dom også " - finner retten at fylkesvalgstyrenes forvaltningsoppgave etter valglovens § 26 nr. 1 må ansees strengt lovbunden som kan underlegges full legalitetskontroll av domstolene og naturligvis Stortinget som klageinstans."

...."

Erklæringen om støtte til opprettelse av Sørlandslista lød slik:

"Undertegnede vil gjennom sin underskrift støtte opprettelsen av SØRLANDSLISTA.

Sørlandslista vil være en uavhengig liste til stortingsvalget 2001-2005 for Vest-Agder med Vidar Kleppe som toppkandidat. Hovedsakene som lista arbeider for bygger på Fremskrittspartiets program."

Vest-Agder fylkesvalgstyret v/lederen har gitt slik uttalelse vedr. klagen i brev av 6. juni 2001 til departementet:

"Underskriftslistene som inneholdt ett navn, Vidar Kleppe, og overskriften Sørlandslista ble innlevert 16. mars til fylkesvalgstyret. Fylkesvalgstyrets sekretariat, og seinere fylkesvalgstyret, oppfattet underskriftslistene som en valgliste med Vidar Kleppe som førstekandidat.

Den 30. mars ble det levert inn en liste med 11 navn med overskrift Sørlandslista/DLF. Overfor tillitsvalgt Vidar Kleppe ble det fra sekretariatet pekt på at Vidar Kleppe ikke kunne stå som kandidat på to ulike listeforslag. Tillitsvalgt Vidar Kleppe anmodet da om at Sørlandslista/DLF måtte bli godkjent som en fellesliste. Etter at det ble klargjort for Vidar Kleppe at en fellesliste ikke kunne delta i konkurransen om utjamningsmandater til DLF ba han om at DLF ble strøket fra listeoverskriften.

Ved fylkesutvalgets vurdering av listeforslaget ble det vektlagt at departementet i brev av 04.05.2001, ref. 0H936 og fax fra Dalbakk av 25.04.2001 hadde gitt uttrykk for at det ville være mulig å supplere antallet navn på Sørlandslista.

Lista som ble levert 30.03. ble dermed oppfattet som en supplering av den første.

Ved sin vurdering la også fylkesvalgstyret vekt på demokratispektet ved denne lista ved det engasjement mange velgere i Vest-Agder hadde vist.

På grunnlag av dette besluttet et enstemmig fylkesvalgstyret å godkjenne Sørlandslista."

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet følgende brev av 28. juni 2001 til Stortinget:

"Sigmund Abusland er stemmeberettiget i Vest-Agder fylke, og dermed klageberettiget når det gjelder avgjørelser som blir truffet i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget i dette fylket, jf. valgloven § 71 første ledd.

Klagen er begrunnet i at det innsendte listeforslag, med Sørlandslista som overskrift, kun er underskrevet av to personer og derfor i strid med valgloven § 25 nr. 1 bokstav d. Klageren hevder at etter valgloven er det listeforslaget, med 5 kandidatnavn, som skal være egenhendig underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Han mener det derfor ikke er tilstrekkelig at den generelle erklæring om å støtte opprettelsen av Sørlandslista - med Vidar Kleppe på topp - er undertegnet av mer enn 500 personer.

Fylkesvalgstyret i Vest-Agder har fått oversendt klagen til uttalelse. Lederen av fylkesvalgstyret anfører i brev av 6. juni 2001 at de har oppfattet departementets tolkning av valgloven slik at en valgliste kan suppleres med flere navn for å tilfredsstille lovens krav. Fylkesvalgstyret viser for øvrig til protokollen fra fylkesvalgstyrets møte den 14. mai 2001.

Det fremgår av møteprotokollen at fylkesvalgstyret blant annet hadde følgende to listeforslag til behandling:

1. Et listeforslag med overskriften Sørlandslista, innlevert 16. mars, med tilhørende underskriftsliste inneholdende ett navn, Vidar Kleppe, og
2. Et listeforslag med 11 navn med overskrift Sørlandslista/DLF, innlevert 30. mars.

Fylkesvalgstyret la til grunn at Vidar Kleppe, som førstemann på listeforslagene, var å anse som listenes

tillitsmann. Fylkesvalgstyret innledet en lengre prosess for å forklare valglovens regler for Kleppe, slik at han fikk mulighet til å klargjøre hvilket listeforslag han ville stå på, og anledning til å bringe listeforslaget i overensstemmelse med valgloven.

Fylkesvalgstyret la etter Kleppes avklaring til grunn at det forelå ett listeforslag fra ham, nemlig Sørlandslista, og at valgloven ikke var til hinder for at Sørlandslista, som først ble innlevert, kunne suppleres med flere navn. Listeforslaget med overskriften Sørlandslista/DLF, som ble innlevert senere, supplerte det første listeforslaget. Fylkesvalgstyret valgte derfor enstemmig å godkjenne Sørlandslista.

Departementets merknader:

Ut fra korrespondansen mellom Vidar Kleppe og fylkesvalgstyret antar departementet at det ikke har vært meningen å levere inn to selvstendige listeforslag med krav om at begge skal godkjennes. Departementet legger derfor i den videre fremstillingen til grunn at listeforslag nr. 2 var ment å supplere listeforslag nr. 1.

Valgloven § 25 har bestemmelser om hvilke krav som stilles til valglister. Ved stortingsvalg skal et listeforslag fra en gruppe som ikke er registrert som parti, være underskrevet av minst 500 personer med stemmerett i fylket, jf. § 25 nr. 1, bokstav d første ledd.

Fylkesvalgstyrets oppgave er å undersøke om de listeforslagene som er kommet inn fyller lovens krav, herunder om forslagsstillerne og kandidatene oppfyller kravene i valgloven, jf. § 26 nr. 1.

Klagen dreier seg om hvorvidt erklæringen om støtte til Sørlandslista med kun en kandidat påført, tilfredsstiller kravene til listeforslag i valgloven. Klageren anfører at erklæringen til støtte for Sørlandslista med Vidar Kleppe på topp, med underskrifter fra mer enn 500 personer med stemmerett i Vest-Agder, ikke kan gjelde for listeforslaget etter at det ble supplert med det nødvendige antall kandidater etter valgloven.

Når det gjelder *hvilke minimumskrav* som må være oppfylt for at man kan tale om et listeforslag som kan tas opp til realitetsbehandling av fylkesvalgstyret, har departementet i praksis stilt følgende krav som alle må foreligge:

- det må være et hånd- eller maskinskrevet (eller trykt) dokument, som tilkjennevir at det er en valgliste,
- det må inneholde navnet på minst én kandidat,
- det må være underskrevet av minst én forslagsstiller som har stemmerett ved valget.

Siste kulepunkt må forstås slik at det ved stortingsvalg kreves at underskriveren har stemmerett i vedkommende fylke.

Klageren hevder at erklæringen om å støtte opprettelsen av Sørlandslista ikke tilfredsstiller valglovens krav til listeforslag.

Erklæringen har en noe utradisjonell utforming, men tilfredsstiller etter departementets oppfatning valglovens minimumskrav til et listeforslag. Erklæringen gir uttrykk for at det dreier seg om en liste til stortingsvalget i 2001. Det fremgår videre at Vidar Kleppe skal være toppkandidat. Erklæringen/listeforslaget er dessuten underskrevet av mer enn 500 personer med stemmerett i fylket.

Kommunal- og regionaldepartementet antar på denne bakgrunn at Sørlandslista ved innleveringen til fylkesvalgstyret i Vest-Agder, tilfredsstilte valglovens minimumskrav for at det skal kunne sies å foreligge et listeforslag.

Dersom det hefter mangler ved listeforslaget, skal fylkesvalgstyret eller dets leder ved forhandlinger søke å bringe listeforslaget i foreskrevet stand. Hvis listeforslaget ved innlevering ikke har det nødvendige antall underskrifter eller kandidatnavn, skal det ikke forkastes dersom minimumskravene referert ovenfor er oppfylt. Departementet mener derfor at det var anledning til å supplere Sørlandslista med det nødvendige antall kandidatnavn, jf. valgloven § 26 nr. 1 tredje ledd.

Listeforslaget innlevert 16. mars 2001 inneholdt ikke et tilstrekkelig antall kandidatnavn. Listeforslaget som ble innlevert 30. mars 2001, supplerer det først innleverte listeforslaget.

Det fremgår av e-post av 3. mai 2001 fra Vidar Kleppe til fylkesvalgstyret at han ønsker listeforslaget som ble innlevert 30. mars, godkjent med overskriften Sørlandslista. I samme e-post opplyser han hvilke 11 kandidatnavn som han ønsker oppført på listeforslaget.

Det opprettede listeforslaget inneholder etter dette det nødvendige antall kandidater og underskrifter til å kunne godkjennes.

Kommunal- og regionaldepartementet antar på denne bakgrunn at godkjenningen av Sørlandslista er korrekt i forhold til valglovens bestemmelser."

2.2.1 Komiteens merknader

Komiteen finner argumenter som taler både for og mot den lovforståelse som departementet har gir uttrykk for i denne saken. Etter en helhetsvurdering er komiteen kommet til det samme resultat som fylkesvalgstyret og departementet. Klagen fører derfor ikke til noe.

Da valgloven ikke er klar på dette punkt, ber komiteen departementet om å se nærmere på problemstillingen under den revisjon av valgloven som pågår.

2.3 Klage fra Norges Kommunistiske Parti i Midt-Norge over vedtak av Møre og Romsdal fylkesvalg-styre om å forkaste partiets listeforslag

Norges Kommunistiske Parti i Midt-Norge har i brev datert 22. mai 2001 klaget over vedtak av Møre og Romsdal fylkesvalg-styre om å forkaste partiets listeforslag. Det er anført i brevet:

"Viser til Møre og Romsdal fylkesvalg-styre sitt brev ref: 001 EMB av 18.05.01 poststempelt 21.05.01 der vi blir gjort kjent med fylkesvalg-styrets beslutning om å underkjenne NKPs listeframlegg til stortingsvalget for Møre og Romsdal. Fylkesvalg-styrets begrunnelse er at listen ikke er undertegnet av styremedlemmer i NKP Midt-Norge.

Vi erkjenner at listen ikke oppfylte lovens krav på nevnte punkt. Vi vil likevel hevde at vi var i god tro om at listen var i korrekt stand da vi leverte den ifra oss. Vedlagte brev fra Sør-Trøndelag fylkeskommune som er en veiledning til partiene om korrekt listefremlegg nevner ikke kravet om at listens tillitsmann og varatillitsmann må være styremedlemmer i distriktsstyret. Noen lignende veiledning fra Møre og Romsdal fylkeskommune har vi aldri mottatt.

Ved ekstraordinært årsmøte i NKP Midt-Norge den 20 mai 2001 (se vedlegg 2) ble Jan Marcos Aalmo og Kim Runar Gjelstenli som er våre tillitsmenn for listen valgt inn i NKP i Midt-Norge sitt distriktsstyre. Disse to kamerater er dermed på det nåværende tidspunkt styremedlemmer. Dermed burde det være mulig å omgjøre fylkesvalg-styret i Møre og

Romsdal sin beslutning om å underkjenne vårt liste-fremlegg ettersom listen nå er brakt i orden i henhold til valgloven.

Jeg vil også poengtere at den fristen fylkesvalgstyret ga oss på å bringe listen i orden var på 3 dager. Noe som umulig kan være i overensstemmelse med en god byråkratisk praksis."

I brev av 10. april 2001 til Møre og Romsdal fylkesvalgstyre har Norges Kommunistiske Parti i Midt-Norge skrevet bl.a. følgende:

"Distriktsavdelingen til NKP i Møre og Romsdal er NKP i Midt-Norge, som også er distriktsavdelingen for Nord- og Sør-Trøndelag. Leder i NKP Midt-Norge er Kjell Moen, Stjørdal og sekretær er Hilmar Sæther, Trondheim. Ettersom verken leder eller sekretær for distriktsavdelingen har stemmerett i Møre og Romsdal, har styret i NKP i Midt-Norge delegert ansvar til Jan Marcos Aalmo Amano og Kim Runar Gjelstenli til å underskrive listeforslaget på vegne av leder og sekretær. Disse er også delegert ansvar for å foreta eventuelle endringer på listen hvis dette blir nødvendig.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at denne situasjonen ikke er av ny dato, og at NKP stilte til stortingsvalg i Møre og Romsdal også ved siste valg med en slik løsning. NKP stiller også stortingsvalglistene i Nord- og Sør-Trøndelag med underskrivere av listen som ikke begge er leder og sekretær i distriktsstyret, og uten at det finnes et spesielt distriktsstyre som bare gjelder for det vedkommende fylket. Ettersom valgloven ikke er endret etter den tid på de relevante punkter kan ikke jeg forstå at det nå skal ha oppstått en ny situasjon. Jeg kan heller ikke forstå at det kan herske forskjellig praksis mellom fylkene, ettersom våre lister i Nord- og Sør-Trøndelag allerede er godkjent."

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet følgende i brev av 11. juli 2001 til Stortinget:

"Kommunal- og regionaldepartementet har mottatt en klage fra Norges Kommunistiske Parti (NKP) i Midt-Norge vedr. Møre og Romsdal fylkesvalgstyres vedtak om ikke å godkjenne partiets liste til stortingsvalget i fylket.

Klagen er underskrevet av Hilmar Sæther, Jan Marcos Aalmo Amano og Kim Runar Gjelstenli. Aalmo Amano og Gjelstenli er stemmeberettigede i Møre og Romsdal og har klagerett etter valgloven § 71 første ledd.

Fylkesvalgstyret har i brev av 25. juni 2001 gitt uttalelse til klagen.

Bakgrunnen for klagen:

NKP i Midt-Norge er partiets distriktsorganisasjon for fylkene Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

NKP i Midt-Norge leverte inn listeforslag til stortingsvalget i Møre og Romsdal. Forslaget var underskrevet av Marcos Amano og Kim Runar Gjelstenli som hhv. *tillitsvalgt* og *varatillitsvalgt* for listen.

Fylkesvalgstyret bad i brev av 27. mars til Jan Marcos Aalmo Amano om dokumentasjon for at partiet har fylkeslag i Møre og Romsdal og at de to underskriverne var valgt som leder og sekretær. Ved telefonhenvendelse 4. april fikk fylkesvalgstyrets sekretær opplyst at brevet var oversendt til partiet sentralt.

Fylkesvalgstyret mottok 17. april et brev fra NKP i Midt-Norge v/leder Kjell Moen, der det opplyses at partiet ikke har eget fylkeslag i Møre og Romsdal, men en distriktsorganisasjon felles for Møre og Romsdal og

Trøndelagsfylkene. Det hevdes i brevet at dette var tilfelle også ved valget i 1997, og da ble listen godkjent. Fylkesvalgstyret opplyser imidlertid at man i 1997 fikk bekreftelse fra partiets sentralstyre om at partiet hadde egen fylkesavdeling i Møre og Romsdal.

I brev av 23. april bad fylkesvalgstyret NKP i Midt-Norge opplyse om underskriverne på listeforslaget er medlemmer av styret for distriktsavdelingen. Videre ble det bedt om eventuell dokumentasjon for dette, ved kopi av årsmøteprotokoll der vedkommende var blitt valgt. Dersom disse ikke var styremedlemmer, bad man opplyst om det var andre styremedlemmer fra Møre og Romsdal. Det ble gjort oppmerksom på at svar på disse spørsmålene ville være avgjørende for om fylkesvalgstyret kunne akseptere distriktsavdelingen som lokalorganisasjon for Møre og Romsdal. Svarfrist ble satt til 27. april.

NKP i Midt-Norge svarte ikke på dette brevet. Fylkesvalgstyrets sekretær innstilte derfor på at listeforslaget skulle forkastes, fordi

- underskriverne ikke var medlemmer av styret for lokalavdelingen
- styret ikke hadde styremedlemmer fra Møre og Romsdal, og dermed ikke oppfylte valglovens krav til lokalavdeling i fylket
- partiet ikke hadde skaffet underskrifter fra 500 personer med stemmerett i fylket.

Fylkesvalgstyret behandlet listeforslaget i møte 10. mai. Av protokollen fremgår at NKP i Midt-Norge i telefonsamtale med sekretæren den 7. mai, har opplyst at de har ett styremedlem fra Møre og Romsdal. Vedkommende er ikke blant underskriverne på listeforslaget.

Listeforslaget ble enstemmig forkastet av fylkesvalgstyret.

I klagebrevet opplyses at de to tillitsvalgte for listeforslaget ble valgt som styremedlemmer i NKP i Midt-Norge ved ekstraordinært årsmøte 20. mai 2001. Fylkesvalgstyret anfører at de fikk denne opplysningen først 21. juni, og at det dermed var for sent å ta hensyn til dette, fordi fristen for å godkjenne listene utløp 1. juni. Dessuten anføres at valgloven tolkes slik at underskriverne må være medlemmer av styret ved innleveringsfristens utløp 31. mars.

Klagerne gjør også gjeldende at de fikk kun 3 dager til å bringe listeforslaget i orden. Til dette anfører fylkesvalgstyret at man ville gitt partiet mer tid, dersom det viste seg at styret hadde minst to medlemmer med stemmerett, og dette var andre enn de som hadde skrevet under listeforslaget.

Departementets merknader:

Valgloven § 25 nr. 1 bokstav d andre ledd lyder:

"Utgår forslaget fra et parti som er registrert etter § 17, er det ved stortingsvalg og fylkestingsvalg nok at forslaget er underskrevet av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i fylket, og ved kommunestyrevalg av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i kommunen, dersom vedkommende har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder. I stedet for leder og/eller sekretær som ikke har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder, kan listeforslaget underskrives av like mange styremedlemmer for vedkommende lokalavdeling, som har stemmerett i det fylket/den kommunen listeforslaget gjelder. Dersom partiet ikke har lokalavdeling i fylket/kommunen, gjelder bestemmelsene i første ledd*."

(*kravet om 500 underskrifter fra personer med stemmerett i fylket)

Lovens § 25 nr. 2 første ledd lyder:

"Et forslag til valgliste må videre inneholde angivelse av en tillitsmann med varamann blant dem som har underskrevet listeforslaget, som fylkesvalgstyret/valgstyret kan henvende seg til ved forhandlinger om listeforslaget".

Det følger av disse bestemmelsene at de som er oppført som tillitsvalgte også må stå som forslagsstillere i kraft av verv som leder/sekretær eller styremedlem i den lokale partiorganisasjonen.

Fylkesvalgstyret i Møre og Romsdal rettet i april en henvendelse til departementet med forespørsel om det kan aksepteres at et registrert parti har felles organisasjon for flere fylker. I brev av 19. april til fylkesvalgstyrene (vedlagt) uttaler departementet bl.a.:

...

Departementet mener at en bør legge seg på en linje der en foretar en konkret avveining i det enkelte tilfellet, for å avgjøre om en kan akseptere at en lokalorganisasjon omfatter flere fylker. Følgende momenter kan være av betydning

1. Det bør dreie seg om fylker som det er naturlig å se som en "region" (for eksempel Oslo-Akershus, Agderfylkene, Trøndelagsfylkene). I det minste bør det være en viss felles geografisk tilknytning mellom fylkene.
2. Det kan også spille en rolle om det er tale om en veletablert organisasjon, eller om det er en ny organisasjon (som synes opprettet i anledning valget). Jo mer etablert organisasjonen virker, jo lettere vil det være å akseptere den som en lokalorganisasjon.
3. Det følger direkte av loven at organisasjonen må ha styremedlemmer med stemmerett i vedkommende fylke, dersom leder/sekretær ikke har stemmerett der. Det må følgelig være et krav at organisasjonen har styremedlemmer fra begge/alle de berørte fylker. Et styre med medlemmer bare fra ett fylke kan ikke aksepteres som en regional organisasjon for flere fylker."

Departementet mener det ikke er i strid med valgloven at NKP har etablert en felles organisasjon for Midt-Norge-regionen, som omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker. Det følger imidlertid av lovens bestemmelser at et listeforslag fra NKP i Midt-Norge til stortingsvalget i Møre og Romsdal må underskrives av minst to personer med stemmerett i fylket, og som også er medlemmer av styret. Det er ikke tilstrekkelig at Amano og Gjelstenli, som begge har stemmerett i fylket, har underskrevet som tillitsvalgt/varatillitsvalgt, når de ikke har styreverv i organisasjonen.

At underskrifterne i ettertid - etter at fristen for å fremsette listeforslag er utløpt - velges som medlemmer av styret i lokalorganisasjonen, kan etter departementets mening ikke avhjelpe mangelen ved listeforslaget. I dette tilfellet skjedde valget ved ekstraordinært årsmøte mer enn halvannen måned etter at fristen for innlevering var løpt ut. I tillegg kom underretningen frem til fylkesvalgstyret tre uker etter at fristen for godkjenning av listeforslagene var utløpt.

Departementet mener derfor at listeforslaget ikke oppfyller lovens krav for å kunne godkjennes."

2.3.1 Komiteens merknader

Komiteen er enig med departementet i at det følger av valgloven § 25 nr. 1 bokstav d annet ledd at de to personene som kan underskrive et listeforslag på

vegne av et registrert partis lokalavdeling i et fylke, både må være styremedlemmer for lokalavdelingen og ha stemmerett i fylket. I dette tilfellet var de to underskriverne ikke styremedlemmer da innleveringsfristen utløp den 31. mars 2001. At de ble valgt til styremedlemmer den 20. mai, noe fylkesvalgstyret mottok opplysning om den 21. juni, kunne ikke avhjelpe denne mangelen ved listeforslaget. Dermed er fylkesvalgstyrets avgjørelse om å forkaste listeforslaget korrekt. Klagen fører derfor ikke til noe.

Etter dette er det for behandlingen av denne klagen ikke nødvendig for komiteen å ta stilling til hvorvidt Norges Kommunistiske Partis felles distriktsorganisasjon for Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag oppfyller valglovens vilkår om lokalavdeling i hvert av de tre fylkene. Imidlertid har fylkesvalgstyrene i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag godkjent listeforslag fra partiet i samsvar med uttalelse fra departementet om at den felles distriktsorganisasjonen oppfyller omtalte krav.

Komiteen viser til valglovens formulering "lokalavdeling i fylket" i § 25 nr. 1 bokstav b annet ledd, og særlig til følgende bestemmelse:

"Dersom partiet ikke har lokalavdeling i fylket/kommunen, gjelder bestemmelsene i første ledd."

Første ledd krever underskrift av minst 500 personer med stemmerett i fylket. Ut fra dette kan det etter komiteens oppfatning reises tvil om den forståelse av valgloven som departementet har gitt uttrykk for på dette punkt, er korrekt. Under henvisning til valglovens § 77, hvoretter omhandlede feil er ugyldighetsgrunner bare dersom det er sannsynlig at de har hatt innflytelse på utfallet av valget, finner komiteen ikke grunn til å gå nærmere inn på dette spørsmålet. Komiteen ber departementet se nærmere på dette punkt i valgloven ved den revisjon som pågår.

2.4 Klager over Akershus fylkesvalgstyres behandling av listeforslag fra Miljøpartiet De Grønne og Det Politiske Parti.

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet følgende i brev av 13. august 2001 til Stortinget:

"Kommunal- og regionaldepartementet har i brev av 6. juni 2001 fra Akershus fylkeskommune mottatt to klager over Akershus fylkesvalgstyres behandling av innleverte listeforslag i forbindelse med stortingsvalget 2001.

A. Klage vedr. fylkesvalgstyrets behandling av listeforslag fra Miljøpartiet De Grønne (MDG).

Ann Kristin Laeskogen, Lisa Frøyland og Arne T. Eriksen har i brev av 16. mai 2001, på vegne av landsstyret i Miljøpartiet De Grønne og Akershus fylkestyre* i Miljøpartiet De Grønne, påklaget fylkesvalgstyrets vedtak vedr. listeforslag fra Miljøpartiet De Grønne (MDG).

*(Dette er interimsstyret som ble utpekt som erstatter for styret ledet av Ulf J. Krange.)

Klagen gjelder to forhold:

1. Fylkesvalgstyret har godkjent liste for Miljøpartiet De Grønne fremlagt av Ulf Johannesen Krange.
2. Fylkesvalgstyret har ikke godkjent listeforslag fremsatt av landsstyret i Miljøpartiet De Grønne og interimsstyre for Akershus fylkesstyre i Miljøpartiet De Grønne.

Ann Kristin Laeskogen og Arne T. Eriksen har klagerett i Akershus, Lisa Frøyland har det ikke.

Bakgrunnen for klagen:

I Akershus er det innlevert to ulike listeforslag fra MDG. Det ene listeforslaget er underskrevet av Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg. Krange har vært leder av fylkespartiet siden 1999. Sandborg har i samme periode vært sekretær. Det andre listeforslaget er underskrevet av Lisa Frøyland og Jan Bojer Vindheim, som medlemmer av, og talspersoner for, landsstyret i MDG. Ingen av disse er stemmeberettiget i Akershus.

Begge listeforslagene er innlevert innen fristens utløp.

I brev av 30. mars 2001 til fylkesvalgstyret skriver "Interimsstyret for Akershus fylkeslag av Miljøpartiet De Grønne" ved Ann-Kristin Laeskogen (leder) og Tom Engeskog (sekretær) at MDGs kontrollkomite og landsstyre har underkjent listen som er innlevert av Krange. Begrunnelsen er at Kranges funksjonstid som fylkesleder for lengst er utløpt, at kontingenten hans ikke var i orden, og at det ikke ble ført noen kontroll med at de som møtte på nominasjonsmøtet virkelig var medlemmer av MDG. Landsstyret i MDG har dessuten vedtatt å oppløse fylkesstyret i Akershus. Dette skjedde 5. mars 2001.

Ulf J. Krange har i brev av 17. april 2001 til fylkesvalgstyret imøtegått påstandene. Han påpeker at det har vært aktivitet i fylkespartiet siden 1999. Hans funksjon som fylkesleder har ikke vært bestridt. Årsmøtet for 2000 ble - i samråd med partiet sentralt - utsatt til 2001. Nominasjonsmøtet ble gjennomført på lovlig måte 26. mars 2001. Han anfører også at det andre listeforslaget er satt opp uten at det er avholdt nominasjonsmøte.

I sin innstilling til fylkesvalgstyret, datert 2. mai 2001, legger sekretariatet til grunn at dersom MDG skal kunne sies å ha en organisasjon i Akershus, må det være styret med Krange som leder og Sandborg som sekretær. Det anføres at partiets vedtekter ikke gir hjemmel for landsstyret til å oppløse et fylkesstyre. Derimot gis det adgang til å suspendere og ekskludere enkeltmedlemmer (eksklusjon av medlemmer må iflg. partiets vedtekter § 15.4 vedtas av partiets landsmøte med I flertall). Selv om fylkesstyret ledet av Krange skulle være oppløst av landsstyret, har landsstyret og kontrollkomiteen sendt observatører til nominasjonsmøtet den 26. mars.

Fylkesvalgstyret vedtok i møte 8. mai 2001 å godkjenne listeforslaget fra Krange som MDGs valgliste i Akershus ved årets stortingsvalg. Listeforslaget underskrevet av Frøyland og Bojer Vindheim ble forkastet, da ingen av disse er stemmeberettiget i Akershus.

Fylkesvalgstyret behandlet klagen i møte 31. mai 2001. Klagen ble ikke tatt til følge.

Akershus fylkeslag av MDG (v/interimsstyret, jf. ovenfor) har i brev av 18. juni 2001 til fylkesvalgstyret underrettet om at de vil ta saken opp med føderasjonen av europeiske grønne partier (EFGP) for derigjennom å bringe saken inn for den europeiske menneskerettsdomstolen.

Departementets merknader:

I brev av 17. april til fylkesvalgstyret i Møre og Romsdal - med kopi til de øvrige fylkesvalgstyrene - har departementet presisert hvilke minimumskrav som må oppfylles for at det kan være tale om et listeforslag:

- a) Det må være et hånd- eller maskinskrevet (eller trykt) dokument, som tilkjennegir at det er en valgliste.
- b) Det må inneholde navnet på minst én kandidat.
- c) Det må være underskrevet av minst en forslagsstiller som har stemmerett ved valget.

Alle krav må være oppfylt, og punkt c må forstås slik at det ved stortingsvalg kreves at underskriveren har stemmerett i vedkommende fylke.

Listeforslaget som er innlevert av Lisa Frøyland og Jan Bojer Vindheim, oppfyller ikke punkt c ovenfor, da ingen av underskriverne har stemmerett i fylket.

Klagerne hevder i klagen sin at listeforslaget er underskrevet av to personer med stemmerett i fylket. De anfører følgende:

"Selve listeforslaget er underskrevet av representanter for partiet sentralt, men liste er sendt i brev form til fylkesvalgstyret, bl.a. med følgeskriv undertegnet av to representanter for Miljøpartiet De Grønne sitt interimsstyre i Akershus Fylke.

Det er ikke lovens forutsetning at selve arket med navnelisten må være signert av representanter for fylkesstyret i partiet. Det må være tilstrekkelig at selve dokumentet er undertegnet, og dokumenter er signert av representanter for partiet i fylket."

I sitt brev til fylkesvalgstyret av 30. mars 2001 vedrørende innlevering av listeforslaget, fremgår det at listeforslaget er underskrevet av Lisa Frøyland og Jan Bojer Vindheim. I brevet står det dessuten at underskriverne må forstås som leder og sekretær i forhold til det å skrive under på listeforslaget. Videre fremgår det at disse er tillitsvalgt og varatillitsvalgt for listeforslaget, jf. valgloven § 25 nr. 2 første ledd, hvor det sies at tillitsvalgt med varatillitsvalgt må ha underskrevet listeforslaget. Departementet mener derfor det var riktig av fylkesvalgstyret å forkaste dette listeforslaget.

Departementet antar - utfra de opplysninger som er lagt frem i saken - at Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg må anses som leder/sekretær for fylkespartiet til MDG, i hvert fall på det tidspunktet listeforslaget ble innlevert. De er dermed berettiget til å fremme listeforslag i partiets navn. Departementet mener derfor det var riktig av fylkesvalgstyret å godkjenne denne listen.

B. Klage vedr. fylkesstyrets behandling av listeforslag fra Det Politiske Parti (DPP).

Steffan Ludvigsen har i brev av 16. mai 2001, påklaget fylkesvalgstyrets vedtak vedr. listeforslag fra Det Politiske Parti.

Ludvigsen er stemmeberettiget i Akershus og dermed klageberettiget.

Bakgrunnen for klagen:

Akershus DPP leverte inn listeforslag underskrevet av Steffan Ludvigsen og Petter Andersen som hhv. leder og sekretær for partiets fylkesorganisasjon. I brev av 28. mars 2001 fra fylkesvalgstyrets sekretariat ble DPP v/Ludvigsen bedt om snarest å sende inn følgende:

1. Stiftelsesprotokoll for partiets lokalavdeling i Akershus.
2. Fødselsdato og adresse til fylkeslagssekretær Petter Andersen.

3. april 2001 mottok fylkesvalgstyrets sekretariat "Fellesreferat fra sentralstyremøtene 20.03.01 og 30.03.01". I referatet heter det bl.a.

"Følgende personer er forespurt, har sagt seg villige og ble vedtatt som fylkesledere og fylkeslagssekretærer samt tillitsmenn og varatillitsmenn i landets 19 fylker. Dette er også sentralstyrets formelle godkjenning av stiftelsen av hvert enkelt fylkeslag."*

*Av referatet fremgår at Steffan Ludvigsen og Petter Andersen er leder og sekretær for fylkeslaget i Akershus.

Fylkesvalgstyrets sekretariat mottok ikke ytterligere dokumentasjon.

Sekretariatet foreslo overfor fylkesvalgstyret at listeforslaget skulle underkjennes, med den begrunnelsen at et sentralstyrevedtak hvor fylkesledere blir utpekt ikke kan være tilstrekkelig dokumentasjon på at det foreligger en etablert fylkesorganisasjon.

Fylkesvalgstyret vedtok i møte 8. mai 2001 ikke å godkjenne listeforslaget.

I klagen - mottatt i Akershus fylkeskommune 28. mai 2001 - anfører Steffan Ludvigsen:

"Tidligere i år ble jeg pr. brev bedt om å sende stiftelsesprotokoll for Akershus DPP samt personnummer på fylkeslagssekretær Petter Andersen. Begge disse elementene ble sendt dagen etter jeg mottok deres brev. Det er derfor beklagelig at bare delen med opplysninger om fylkeslagssekretæren kom frem, slik at stortingslisten i Akershus ble underkjent."

Som vedlegg til klagen følger referat fra stiftelsesmøtet i DPPs fylkeslag i Akershus. Iflg. referatet ble fylkeslaget stiftet 1. mars 2000.*

*(Departementet antar at dette er en skrivefeil, og at riktig dato skal være 1. mars 2001. DPP ble - iflg. partiets egen nettside - stiftet 17. september 2000.)

Fylkeslagets styre består av Steffan Ludvigsen (leder) og Petter Andersen (sekretær). Det fremgår av referatet at disse to var de eneste tilstedeværende på møtet. Fylkesvalgstyret behandlet saken i møte 31. mai 2001, og vedtok å opprettholde sitt vedtak.

Departementets merknader:

Valgloven § 25 nr. 1 bokstav d andre ledd fastsetter at det er tilstrekkelig ved stortingsvalg at et listeforslag som utgår fra et registrert partis fylkesorganisasjon er underskrevet av leder og sekretær for partiets lokalavdeling i fylket. Lovens § 26 nr. 1 første ledd første og andre punktum fastsetter at valgmyndighetene undersøker om forslagsstillerne oppfyller de lovbestemte vilkår, og at forslagsstillerne plikter å legge frem den dokumentasjon som er nødvendig for å vise at vilkårene er oppfylt. Loven inneholder ikke bestemmelser om hva som kreves for at et parti skal anses å ha en fylkesorganisasjon. Heller ikke finnes det regler om hvilken dokumentasjon som kan kreves.

Hvilke krav som skal settes til partienes dokumentasjon for at det finnes en lokalorganisasjon, er omtalt i Ot.prp. nr. 14 (1990-91). Her uttaler departementet:

... ..

"Det bør ikke lovfestes hvilken dokumentasjon som skal kunne kreves. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Departementet mener imidlertid at det som dokumentasjon for eksistensen av en lokal partiorganisasjon, og hvem som er leder/sekretær for denne, kan være aktuelt å krev ett eller flere av følgende dokumenter:

- *stiftelsesprotokoll (når det gjelder en ny organisasjon)*
- *årsmøteprotokoll for valgåret (for en etablert organisasjon)*

- *skriftlig erklæring fra overordnet organisasjonsledd innen partiet*

... ..

Departementet tolker fylkesvalgstyrets henvendelse til Akershus DPP slik at fremleggelse av stiftelsesprotokoll var et vilkår for at fylkesvalgstyret kunne vurdere om en hadde å gjøre med en (reell) fylkesorganisasjon. Når denne dokumentasjonen ikke ble fremlagt, oppfattet fylkesvalgstyret forholdet slik at ikke fantes noen dokumentasjon (stiftelsesprotokollen for Akershus DPP ble først forelagt fylkesvalgstyret i forbindelse med klagen). Fylkesvalgstyret la ikke avgjørende vekt på den dokumentasjonen som ble lagt frem fra partiet sentralt.

Departementet mener imidlertid at den nevnte dokumentasjonen fra DPP sentralt burde vært akseptert som tilstrekkelig dokumentasjon for at partiet hadde en lokalorganisasjon i Akershus, jf. sitatet ovenfor fra Ot.prp. nr. 14 (1990-91). Det fremgår hvem som er leder og sekretær for organisasjonen, og at sentralstyret formelt har godkjent fylkesorganisasjonen. Dette burde være tilstrekkelig dokumentasjon for fylkesorganisasjonens eksistens.

På denne bakgrunnen mener departementet at det antakelig ikke var i samsvar med valgloven når fylkesvalgstyret forkastet listeforslaget fordi DPP ikke hadde lokalorganisasjon i Akershus.

Departementet mener videre at fylkesvalgstyret uansett burde ha orientert partiet om situasjonen, og gitt det en mulighet til å samle 500 underskrifter fra personer med stemmerett i Akershus. En slik underretning kunne ha oppklart saken, og gitt partiet en ny mulighet til å fremskaffe den nødvendige dokumentasjonen."

På vegne av Det Politiske Parti har advokat Fridtjof Feydt i brev av 24. august 2001 til Stortinget erklært seg enig i en rekke av departementets anførsler, og fortsetter:

"Det skal anføres fra denne side at valgstyrets opptrøden i saken er særdeles alvorlig, både fordi man bryter med både lovens ordlyd og intensjoner sammenholdt med Ot.prp. nr. 13 (1990-91), og fordi det dreier seg om fundamentale menneskerettigheter.

I tillegg bryter man med klare forvaltningsmessige saksbehandlingsregler, idet valgstyret har en åpenbar informasjonsplikt, noe også departementet anfører.

Det dreier seg i dette tilfellet om et sentralt og basalt demokratisk prinsipp, nemlig å få stille til valg, slik at valget blir fritt, hemmelig, og slik at det gir valgbare like muligheter, og like rettigheter, og slik at de stemmeberettigete kan stemme på dem som stiller til valg. Det kan derfor neppe være tvil om at valgloven, og valgstyrets kontroll av at loven blir fulgt, må basere sine tolkninger og saksbehandling på både raushet og ikke minst samarbeide med den som ønsker å stille til valg, dersom det dreier seg om uklare punkter.

Loven må også klart tolkes i lys av internasjonale avtaler som er inntatt i menneskerettsloven av 21. mai 1999 nr. 30.

Det vises her blant annet til Protokoll til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av 4. november 1950. Denne Protokoll til EMK trådte i kraft for Norges del den 18. mai 1954. Det vises her særlig til artikkel 3 om rett til frie valg, der man forplikter seg til å holde frie valg "(...) under forhold som sikrer at folket fritt får uttrykke sin mening ved valget og den lovgivende forsamling".

Det vises også til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, vedlegg 6 artikkel 25, der det blant annet fremgår at enhver borger skal "uten noen form for forskjellsbehandling som nevnt i artikkel 2 og uten urimelige begrensninger ha rett og anledning til" å ta del i varetakelsen av offentlig anliggende direkte eller "gjennom fritt valgte representanter".

Videre plikter man å ivareta retten til at det avgis stemme og at man blir valgt ved frie periodiske valg "som skal bygge på alminnelig og lik stemmerett og hemmelig avstemning, som sikrer at velgernes vilje kommer fritt til uttrykk".

Det vil bli hevdet at valgstyrets opptreden ikke ivaretar de hensyn som begge de grunnleggende, over siterte konvensjoner bygger på, og som fastslår fundamentale rettigheter i et demokratisk land.

DPP stiller til valg i samtlige fylker i Norge, og det er kun i Akershus at det har oppstått problemer om å stille liste. Også av likhetsgrunner må det være sentralt at man får stille liste også i Akershus, fordi det ikke eksisterer noen som helst saklig grunn til diskriminering her.

Mine klienter føler seg mildt sagt krenket over behandlingen fra valgstyrets side, og man har mottatt en rekke sjokkerte henvendelser fra medlemmer og interessenter i partiet og i Akershus fylke om den behandling man har vært utsatt for.

I tillegg til det som her er anført, nevnes det at mine klienter forsikrer at man ikke bare oversendte fødselsdato og adresse til fylkeslagsssekretæren slik det ble hevdet, men også stiftelsesprotokollen for partiets lokalavdeling i Akershus.

Jeg har i dag vært i kontakt med fylkeslagslederen Stefan Ludvigsen som opplyser at han er "100 % sikker" på at også den øvrige dokumentasjon ble oversendt, selv om altså fylkesvalgstyrets sekretariat hevder noe annet."

Advokat Feydt avsluttet brevet med å be om at Stortinget snarest mulig behandler klagesaken, slik at Det Politiske Parti kan stille liste i Akershus ved valget i år. Stortingets administrasjon svarte på dette i brev av 31. august 2001- under henvisning til Grunnlovens § 64 og valgloven - at Stortinget ikke før valgdagen kan avgjøre klager vedrørende forberedelsen av valget.

2.4.1 Komiteens merknader

Klagen vedrørende listeforslaget fra Miljøpartiet De Grønne

Komiteen er enig med departementet i at det var riktig av fylkesvalgstyret å forkaste listeforslaget underskrevet av Lisa Frøyland og Jan Bojer Vindheim fordi ingen av dem hadde stemmerett i Akershus fylke. Videre er komiteen enig i at det var riktig av fylkesvalgstyret å godkjenne listeforslaget underskrevet av Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg fordi disse måtte anses som henholdsvis leder og sekretær for Miljøpartiet De Grønnes fylkesavdeling i Akershus da listeforslaget ble innlevert. Klagen fører derfor ikke til noe.

Komiteens medlem Steinar Bastesen viser til fylkesvalgstyrets vedtak om å godkjenne listeforslaget fra Miljøpartiet De Grønne v/ Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg.

Dette medlem stiller seg undrende til den argumentasjon som departementet fremfører i sin drøftelse av fylkesvalgstyrets vedtak om godkjenning av listeforslaget til tross for at sentralstyret i partiet hadde uttalt at Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg ikke representerte Miljøpartiet De Grønne i Akershus.

Dette medlem registrerer at departementet i forhold til DLF har gitt sentralstyret rett til å "fjerne" fylkesstyret i Akershus, med den konsekvens at DLFs listeforslag ble forkastet. Sentralstyret i MDG har i sin uttalelse gjort kjent at Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg ikke var å regne som leder og sekretær i den lokalavdelingen i Akershus. Hvis man hadde lagt til grunn den samme lovforståelse i forhold til MDG som i forhold til DLF, måtte man kunne forvente at listeforslaget fra Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg også ble forkastet. Dette siden disse, ifølge sentralstyret, ikke var representanter for partiets lokalavdeling i Akershus.

Dette medlem legger til grunn at selv om fylkesvalgstyret i utgangspunktet er bundet av uttalelsen fra partiets sentralstyre (valglovens hovedstyre), jf. valglovens § 26 nr. 1 første ledd, er ikke dette å forstå slik at fylkesvalgstyret er avskåret fra å fravike uttalelsenes konklusjoner der særlige forhold tilsier en slik fravikelse. Hvis man i denne saken ikke hadde unnlatt å følge sentralstyrets uttalelse, hadde man trolig medvirket til at sentrale vedtektsbestemmelser i MDG og alminnelige foreningsrettslige rettsregler ble tilside satt.

Den inkonsekvens og forskjellsbehandling som er skjedd i forhold til DLFs og MDGs listeforslag er klart uheldig, og viser etter dette medlems oppfatning at man må se nærmere på om man ikke bør ta inn i selve lovteksten muligheten for fylkesvalgstyrene til å foreta en selvstendig vurdering av sentralstyrenes uttalelser *når særlige forhold taler for det*.

Dette medlem registrerer at fylkesvalgstyret har foretatt drøftelse av begrepet lokalavdeling både i forhold til listene fra MDG, DDP, DLF og at det er gjort fravik fra uttalelsene fra partienes sentralstyret. Dette medlem støtter fylkesvalgstyrets oppfatninger av dets rolle og mandat og finner derfor ingen grunn til å kritisere fylkesvalgstyret.

Dette medlem viser til det som er nevnt over og mener det var riktig av fylkesvalgstyret etter de rådende forhold å godkjenne listeforslaget fra MDG underskrevet av Ulf J. Krange og Mette Line Sandborg.

Klagen vedrørende listeforslaget fra Det Politiske Parti

Grunnen til at fylkesvalgstyret ikke godkjente dette listeforslaget, var - så vidt komiteen forstår - at vedtakene av partiets sentralstyre om å utpeke fylkeslagsledere og -sekretærer og godkjenne stiftelsen av fylkeslagene, ikke ble ansett som tilstrekkelig dokumentasjon for at partiet hadde en etablert fylkesorganisasjon i Akershus. Departementet mener at denne doku-

mentasjon fra partiet sentralt burde vært akseptert som tilstrekkelig for at partiet hadde en lokalorganisasjon i Akershus.

Komiteen har registrert at de andre fylkesvalgstyrene har godkjent listeforslag fra Det Politiske Parti.

Valgloven krever at de to som underskriver et listeforslag på vegne av et registrert partis fylkesavdeling, skal være styremedlemmer for fylkesavdelingen og stemmeberettiget i fylket. Loven har ikke ytterligere bestemmelser om hva som kreves for at et parti skal anses å ha lokalavdeling i et fylke. Derfor må det i utgangspunktet være opp til partiet selv å avgjøre hvordan det skal gå fram for å danne lokale avdelinger.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet Bastesen, har den oppfatning at valgloven ikke kan antas å utelukke at lokalavdelinger blir etablert ved at partiets sentralstyre utpeker fylkeslagsleder og fylkeslagssekretær. Derfor er flertallet enig med departementet i at dokumentasjonen fra partiet sentralt burde vært akseptert som tilstrekkelig for at partiet hadde en fylkesorganisasjon i Akershus. Videre er flertallet enig i at fylkesvalgstyret uansett burde ha orientert partiet om situasjonen og gitt det mulighet til å samle inn 500 underskrifter fra personer med stemmerett i fylket.

Dette innebærer at fylkesvalgstyret i Akershus - etter flertallets oppfatning - gjorde en feil da det forkastet listeforslaget fra Det Politiske Parti. Derfor må det vurderes om det er sannsynlig at denne feilen har hatt innflytelse på utfallet av valget, jf. § 77 i valgloven. Det Politiske Parti stilte liste i alle andre fylker. Den høyeste andel av stemmene partiet oppnådde, var 1,3 pst. i Oslo. Siste distriktsmandat i Akershus gikk til Sosialistisk Venstreparti med en kvotient på 11 055. For å ta dette mandatet måtte Det Politiske Parti ha fått minst 15 477 stemmer i Akershus, dvs. vel 5,7 pst. av stemmene. 5,7 pst. er nesten 4,4 ganger den oppslutning som partiet fikk i det fylket hvor det oppnådde best resultat (Oslo).

Under henvisning til dette konstaterer komiteen at det ikke er sannsynlig at forkastelsen av partiets listeforslag i Akershus har hatt innflytelse på utfallet av valget. Klagen fører derfor ikke til noe.

Komiteens medlem Steinar Bastesen viser til fylkesvalgstyrets vedtak om å nekte å godkjenne listeforslaget fra Det Politiske Parti (DPP). Dette medlem slutter seg ikke til flertallets argumentasjon vedrørende Akershus fylkesvalgstyres vedtak av 8. mai 2001 om å nekte godkjenning av listeforslaget, ikke var i samsvar med valgloven.

Dette medlem mener at man ikke kan legge til grunn at partiets sentralstyre kan utpeke fylkesleder og fylkessekretær i partienes fylkesavdelinger. Dette medlem viser til at den gamle stortingsvalgloven ble endret nettopp med den intensjon å hindre at partienes sentralstyre kunne fremme listeforslag. Stortingsvalglovens bestemmelse vedrørende lokalavdeling ble

videreført i valgloven av 1985. Dette medlem vil således hevde at det ikke vil være i samsvar med valglovens bokstav og intensjon å tillate partienes sentralstyre egenhendig å utpeke fylkeslagenes ledelse. Dette medlem viser til fylkesvalgstyrets vedtak der det henvises til Ot.prp. nr. 14 (1990-1991).

Dette medlem viser videre til at Kommunaldepartementet sluttet seg til forslaget fra Valglovutvalget, se Ot.prp. nr. 35 (1980-1981) side 19:

"Det synes ikke å være noe urimelig krav at det bak et listeforslag som utgir seg for å representere et politisk parti, står en organisasjon som har tilknytning til kommunen/fylkeskommunen.

På denne bakgrunnen vil departementet foreslå at valglovens regler om underskrifter på listeforslag fra registrerte partier endres. Det foreslås at listeforslaget som utgår fra et registrert parti som ikke har lokalorganisasjon i valgdistriktet/fylkeskommunen/kommunen (ved hhv. stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunevalgstyrevalg) behandles på samme måte som listeforslag som ikke utgår fra registrerte partier, dvs. at de må underskrives av enten 500 personer med stemmerett i vedkommende valgdistrikt/-fylkeskommune, eller like mange stemmeberettigede i kommunen som det skal velges representanter til kommunestyret, Samtidig foreslås opphevet de nåværende bestemmelser om underskrift av formann/sekretær for partiets hovedorganisasjon når partiet mangler lokalorganisasjon."

Dette medlem viser videre til at Stortinget sluttet seg til Valglovutvalgets og departementets synspunkter og forslag, jf. Innst. O. nr. 62 (1980-1981) side 3 (fra fullmaktskomiteen):

"I samsvar med utvalgets innstilling foreslår departementet at reglene blir endret slik at hvis et registrert parti ikke har lokalavdeling i en kommune hvor det ønsker å stille liste ved kommunevalgstyrevalg, må listeforslaget underskrives etter reglene om lister som ikke utgår fra registrert parti.

Komiteen er enig i forslaget. Når et registrert parti ikke har lokalavdeling i et fylke eller en kommune, er det ikke rimelig grunn til å gi partiet en særskilt lettelse når det gjelder krav til underskrifter på listeforslag i vedkommende fylke eller kommune."

Dette medlem viser også til at spørsmål om sentralstyrets utpeking av ledelse i "fylkeslagene" har vært behandlet av domstolene. Dette medlem viser her til Oslo byretts dom av 12. mars 1985 vedrørende Oslo valgstyres nekting av godkjenning av listeforslaget fra Frie Folkevalgte ved valget i 1983, ved valget nå i høst stilte partiet lister under navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti:

"Og retten ser det slik at en oppnevning foretatt av partiets sentralstyre, som går ut på at sentralstyrets formann og sekretær også skal være formann og sekretær i en lokal partiorganisasjon - som tidligere ikke har eksistert -, ikke tilfredsstiller disse krav."

Dette medlem viser også til at Frie Folkevalgte ved stortingsvalget i 1985 forsøkte seg med tilsvarende opplegg med det samme resultatet; listeforslaget ble forkastet. Det vises til fullmaktskomiteens Innst. S. nr.

1 (1985-1986) om godkjennelsesnektingen ved valget i 1985 side 16:

"Nemnda meiner at det må krevjast at ei slik lokal avdeling av eit politisk parti har ei meir reell lokal tilknytning enn det som var tilfellet her."

Dette medlem kan derfor ikke slutte seg til departementets oppfatning av at dokumentasjonen, sentralstyreprotokollen fra DPP, burde ha vært tilfredsstillende dokumentasjon av at det var etablert en lokalavdeling i Akershus. Etter dette medlems oppfatning vil man med en slik lovforståelse som departementet her viser ha lagt grunnlag for en total omgåelse av intensjonen for bestemmelsen i § 25 nr. 1 d) om at listeforslaget må være fremmet av partiets lokalavdeling. Denne lovforståelsen kan, etter dette medlems oppfatning, føre til at man vil se enda flere eksempler på at det "stiftes" lokalavdelinger, særlig i småpartiene, som helt klart fremstår som proformaarrangementer. I disse tilfellene vil sentralstyret i vedkommende parti i realiteten trekke i alle trådene, og om man i så tilfelle fremmer demokratiske verdier på denne måten, er dette medlem i tvil om.

Dette medlem mener derfor at man skal være skeptisk til å åpne for en slik lovforståelse som departementet her viser. Dette medlem mener man må kunne forvente at registrerte partier som ønsker å benytte seg av muligheten for unntak fra hovedregelen i § 25, har nok tilslutning og organisatoriske evner til å ha lokal stiftelse av sine avdelinger. En slik oppfatning utelukker ikke at partiene kan ha bestemmelser om at stiftelse av avdelinger må være godkjent av overordnede organer, endog på forhånd.

Dette medlem mener situasjonen endret seg da fylkesvalgstyret ble presentert en stiftelsesprotokoll datert 1. mars 2001 fra Akershus DPP. Dette medlem anser denne stiftelsen for å tilfredsstillende de minimumskrav som etter foreningsretten og valgloven kan stilles for å tale om en fylkesavdeling i Akershus. Dette medlem viser til sin generelle merknad om at minimumskravet for stiftelse av et parti er at minst 2 - to - personer etablerer organisasjonen. Dette minimumskravet mener dette medlem også må gjelde for lokalavdelingene. Den foreliggende protokoll indikerer i alle fall at minst to personer var samlet og stiftet partiavdelingen. Dette medlem har som utgangspunkt at man må legge til grunn den informasjonen som fremlegges, med mindre særlige forhold tilsier noe annet, tilsvarende § 17 annet ledd.

På bakgrunn av dette slutter dette medlem seg til konklusjonen til komitéflertallet om at listeforslaget fra DPP burde ha vært godkjent av fylkesvalgstyret i Akershus. Dette medlem slutter seg også til flertallets oppfatning av at feilen ikke har påvirket Stortingets sammensetning.

2.5 Klage over at Vestfold fylkesvalgstyret forkastet listeforslaget fra Tverrpolitisk Folkevalgte og over forveksling av partinavnene Tverrpolitisk kyst- og

distriktsparti og Kystpartiet

Ved skriv av 19. august 2001 har Erik W. Falck, Tønsberg, på vegne av Tverrpolitisk Folkevalgte i Vestfold, klaget over at fylkesvalgstyret forkastet partiets listeforslag i Vestfold. I klagen er anført bl.a.:

"Tverrpolitisk Folkevalgte er vraket fra å stille liste til høstens valg på grunn av departementalt rot og unødige misforståelser: Det heter i valgloven at valgstyrene skal være behjelpelig til å få orden i sakene (noe som burde være en selvfølge). Tverrpolitisk Folkevalgte ble etablert i 1973 og er i dag representert på Stortinget med en representant, Steinar Bastesen. Han valgte etterpå å gå sin egen vei og etablerte et eget parti. I mellomtiden hadde Tverrpolitisk Folkevalgte søkt om et nytt partinavn og fått godkjent av notarius publicus, Tverrpolitisk Kyst- og Distriktsparti. Til tross for det får Bastesen etterpå godkjent sitt partinavn Kystpartiet, ikke av notarius publicus hvis mandat det er å avgjøre slike saker, men av departementet som overstyret dette kontorets negative avgjørelse.

Det heter i valgloven at et parti ikke kan ha et navn som er til forveksling likt et annet partinavn. Når vi så skal forberede oss på valget i 2001 finner vi ut at denne navnesaken er så belastende at vi ønsker å stille til valg under navnet Tverrpolitisk Folkevalgte, men får problemer med departementet, til tross for godkjennelse fra notarius publicus. Departementet går altså mot sitt eget lovverk og vil tvinge partiet til å stille under navnet Tverrpolitisk Kyst- og Distriktsparti. For å rydde opp i saken er partiet nødt til å gå til namsretten, for å prøve saken der. Det interessante er at partiet er godkjent i 6 andre fylker, og man skulle jo tro at lovverket burde gjelde likt for hele landet. I de andre fylkene må de stille under navnet Tverrpolitisk Kyst- og Distriktsparti, noe vi har sagt at vi vil gjøre her også, dersom det er eneste utvei."

Vestfold fylkesvalgstyret har uttalt følgende i brev av 29. august 2001 til Kommunal- og regionaldepartementet:

"Ved utløpet av fristen for innlevering av listeforslag til stortingsvalget 2001 hadde fylkesvalgstyret i Vestfold mottatt forslag fra bl.a. Tverrpolitisk Folkevalgte v/tillitsvalgt Erik W. Falck. Med brev av 3. april ble forslagsstillerne gjort oppmerksom på at Tverrpolitisk Folkevalgte ikke var med i oversikten fra Notarius Publicus i Oslo over registrerte partier, men at dersom Tverrpolitisk Folkevalgte var identisk med Tverrpolitisk kyst- og distriktsparti, som var registrert, ba en om bekreftelse på at listeforslaget skulle ha som overskrift Tverrpolitisk kyst- og distriktsparti innen 15. april.

Administrasjonen ba om slik bekreftelse med tanke på senere dokumentasjon og at det burde være forslagsstillerne som selv tok standpunkt til overskrift på listeforslaget. Det vises dessuten til valglovens § 26, 3. ledd om at endringer for å bringe et forslag i samsvar med lovens krav skal skje ved forhandlinger med den utpekte tillitsmann. Administrasjonen følte seg ikke beføyet til å diktere hva listeforslagets overskrift skulle være.

Kommunal- og regionaldepartementet hadde vist til at søknad fra Tverrpolitisk kyst- og distriktsparti om å endre navn til Tverrpolitisk Folkevalgte var sendt for sent til å kunne få virkning for dette valget. Dette ble påklaget av partiet.

I etterfølgende telefonsamtaler med tillitsvalgt for listen ble det vist til anmodningen i brevet av 3. april, og det ble varslet at konsekvensen av ikke å endre

overskriften ville kunne bli en innstilling om å forkaste forslaget.

Medio mai fremmet administrasjonen sak til fylkesvalgstyret, sak nr. 6/01 følger vedlagt, der det ble foreslått å forkaste begge listeforslagene fra Det Liberale Folkepartiet (DLF) og fra Tverrpolitisk Folkevalgte. Det var ikke mottatt noen bekreftelse på endring av navn fra Tverrpolitisk Folkevalgte. Fylkesvalgstyret vedtok enstemmig å utsette spørsmålet om å forkaste DLF-forslagene, men vedtok enstemmig å forkaste forslaget fra Tverrpolitisk Folkevalgte.

Fylkesvalgstyret var innkalt til nytt møte 31. mai for å avgjøre DLF-listene. Det ville da vært mulig å endre vedtaket av 23. mai og godta et listeforslag med overskrift Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Med brev av 28. mai meddelte tillitsvalgt for listeforslaget at de fortsatt avventet svar fra departementet, men at det om nødvendig stilte under navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Fra administrasjonens side ble dette ikke oppfattet som den bekreftelsen en hadde bedt om og det ble ikke fremmet noe nytt forslag overfor fylkesvalgstyret. Departementet hadde svart på klagen i brev av 30. mai der det opprettholdt sitt standpunkt om at fristen for å endre navn var absolutt."

I brev til Stortinget 7. september 2001 har Tverrpolitisk kyst- og distriktparti v/partisekretær Jon Aakre, Haramsøy, klaget over forveksling av partinavnene Kystpartiet og Tverrpolitisk kyst- og distriktparti ved valget i år. Han anfører bl.a.:

"I vårt tilfelle har det i praksis dessverre oppstått beklagelige forvekslinger og misforståelser ute blant folk. Vårt partinavn blir stadig forbundet med Kystpartiet av velgere når vi presenterer navnet. (I praksis avkortet navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti ofte til bare Kystpartiet med de påfølgende konsekvenser.)

Ikke minst media (TV og dagspressen) forteller stadig om "stortingsrepresentant Steinar Bastesen fra Kystpartiet". Steinar Bastesen ble ikke innvalgt på Stortinget for Kystpartiet, men for Tverrpolitisk folkevalgte i 1997. Dette partiet skiftet navn til Tverrpolitisk kyst- og distriktparti lenge før det såkalte Kystpartiet så dagens lys. Forvekslingen snek seg utrolig nok også inn i selve Stortinget. (Se vedlegg 1.)

Notarius publicus nektet å imøtekomme søknaden om registrering av navnet Kystpartiet nettopp på grunn av navnelikheten og forvekslingsfaren med navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. (Se vedlegg 2.)

Klagenemnda - oppnevnt av departementet - omstøtte notarius publicus sitt vedtak, til manges forbauselse, med den konsekvens at nettopp forveksling har oppstått i meget stor grad ute blant velgere i by og land. Noe sånt burde ikke vært mulig ved et norsk stortingsvalg. Hvor mange tusen stemmer dette dreier seg om, kan en bare gjette seg til.

Vi kjenner ikke til om klagenemnda (3 stykker) sannsynliggjorde ved en mest mulig objektiv spørreundersøkelse om navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti og Kystpartiet kunne forveksles med hverandre før nemnden fattet sitt fatale vedtak i strid med valglovens § 17. Vedtaket fremstår i ettertid som et rent skrivebordsprodukt uten forankring i det praktiske liv.

Denne saken gjelder tross alt velgerne i dette landet. Valglovens § 17 virker helt klar: "Et parti kan ikke bli registrert dersom partinavnet er utsatt for å bli forvekslet med partinavn som allerede er registrert."

.....
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti fikk sitt listeforslag underkjent i Vestfold selv om formaliteten var i

orden. Svaret fra fylkesvalgstyret på departementets brev virker på oss som meget svakt begrunnet. (Se vedlegg 3).

Det er nemlig ikke opp til Vestfold fylkesavdeling av Tverrpolitisk kyst- og distriktparti å bestemme eller å "bekrefte" hvilket navn partiet skal benytte ved stortingsvalget 2001. Dette forholdet er regulert ved lov eller forordninger.

Departementet har slått fast at når ikke partinavnet Tverrpolitisk folkevalgte kan benyttes ved nåværende valg, må en falle tilbake på navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti slik dette ble praktisert i en lang rekke fylker utover landet.

Helheten i denne klagen hjemler avgjort grunnlag for nytt valg uten Kystpartiets tilstedeværelse."

I brev til Stortinget 12. september 2001 fra Tverrpolitisk kyst- og distriktparti v/partileder Harald B. Haram, Haramsøy, er det vist til brevet fra partisekretær Jon Aakre og tilføyd at det er påvist at velgere i stort omfang har forvekslet de to partinavnene Tverrpolitisk kyst- og distriktparti og Kystpartiet. Konsekvensene av dette er at Stortinget har fått en annen sammensetning nå enn dersom Kystpartiet (eller Tverrpolitisk kyst- og distriktparti) ikke deltok. Som et eksempel nevnes at i Oppland, som var det eneste fylket der Kystpartiet ikke stilte liste, fikk Tverrpolitisk kyst- og distriktparti flest stemmer (ca. 370), fordi velgerne trodde at dette partiet var Kystpartiet. Brevet konkluderer med at stortingsvalget må oppheves og at det må holdes nytt valg. Det vises for øvrig til Harald B. Harams dissens som medlem av Riksvalgstyret, tatt inn under 6 nedenfor.

Kommunal- og regionaldepartementet har uttalt i brev av 21. september 2001 til Stortinget:

"Tverrpolitisk Folkevalgte, avdeling Vestfold, v/Erik Wilhelm Falck, har i flere brev, direkte til både Stortinget og departementet, datert 29. juli, 19. og 28. august i år, påklaget fylkesvalgstyrets vedtak om å nekte partiet å stille listeforslag under sitt nyregistrerte partinavn, samt klaget over at partiet heller ikke subsidiært fikk stille liste med overskriften Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Partisekretær Jon Aakre har i eget brev av 7. september 2001 til Stortinget utdypet klagen med hensyn til de problemene partiet har hatt på grunn av navneforvekslingen med Kystpartiet. Partileder Harald B. Haram har også i brev av 12. september redegjort nærmere for dette.

Erik Wilhelm Falck er stemmeberettiget i Vestfold fylke, og dermed klageberettiget når det gjelder avgjørelser som blir truffet i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget i dette fylket, jf. valgloven § 71 første ledd.

Klagen er begrunnet i at Tverrpolitisk Folkevalgte, avdeling Vestfold, ikke fikk godkjent sitt ønske om å stille liste med dette partinavnet som de har vært registrert med siden 21. mars i år. Partiet finner det urimelig og galt at det ikke kan få stille valgliste med sitt opprinnelige partinavn som de har vært registrert med i perioden 1973-1999, og som er det partinavnet de ble valgt inn på Stortinget med i 1997. I 1999 søkte partiet om navneendring til Tverrpolitisk kyst- og distriktparti, men på grunn av navnelikheten med det senere reistrerte Kystpartiet søkte partiet 10. februar i år notarius publicus om navneendring *tilbake* til Tverrpolitisk Folkevalgte. Klageren fremholder videre at

partiet under enhver omstendighet ønsket å stille valgliste i Vestfold under sitt registrerte partinavn pr. 1. februar 2001; Tverrpolitisk kyst- og distriktparti, når deres primære ønske om å stille under listeoverskriften Tverrpolitisk Folkevalgte ikke ble godkjent.

Fylkesvalgstyret i Vestfold har fått oversendt klagen til uttalelse. I brev av 29. august 2001 skriver fylkeskommunen at Tverrpolitisk Folkevalgte, v/tillitsvalgt Erik W. Falck, ved brev av 3. april ble gjort oppmerksom på at dersom det innsendte listeforslag med overskrift Tverrpolitisk Folkevalgte var identisk med det registrerte Tverrpolitisk kyst- og distriktparti, bad fylkesvalgstyret om en bekreftelse på at listeforslaget skulle ha som overskrift Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Det ble senere i etterfølgende telefonsamtaler med den tillitsvalgte for listen vist til anmodningen fra fylkesvalgstyret i dette brevet og det ble varslet at konsekvensen av ikke å endre overskriften ville kunne bli en innstilling om å forkaste forslaget.

I midten av mai fremmet administrasjonen sak for fylkesvalgstyret og foreslo å forkaste listeforslaget fra Tverrpolitisk Folkevalgte. Da fylkesvalgstyret avholdt sitt møte 23. mai hadde de ikke fått noen bekreftelse på endring av partinavnet, og fylkesvalgstyret vedtok derfor enstemmig å forkaste listeforslaget. Fylkesvalgstyret fikk imidlertid før sitt siste møte 31. mai et brev fra tillitsvalgte Erik W. Falck hvor det het at partiet avventet svar fra departementet på sin henvendelse vedrørende korrekt listeoverskrift etter valgloven, men at partiet om nødvendig stilte under navnet Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Administrasjonen oppfattet imidlertid ikke dette som den bekreftelsen de hadde bedt om tidligere og det ble ikke fremmet noe nytt forslag overfor fylkesvalgstyret.

Departementets merknader:

Etter vår mening vedrører klagen tre forhold:

1. Spørsmålet om forveksling av partinavn - registrering av partinavn hos notarius publicus og klagenemndas behandling.
2. Spørsmålet om hvilken listeoverskrift et registrert parti skal ha etter valgloven.
3. Partiets rett til å stille listeforslag med sitt "gamle" partinavn.

Etter valgloven § 17 er det notarius publicus som foretar registrering av politiske partier. Et av vilkårene for å bli registrert er at partinavnet ikke kan bli forvekslet med et partinavn som allerede er registrert. Notarius publicus vedtok 25. mai 1999 at Kystpartiet ikke kunne registreres på grunn av faren for navneforveksling med det allerede registrerte Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Kystpartiet benyttet seg av sin rett til å påklage notarius publicus' vedtak inn for en nemnd som er oppnevnt av departementet med hjemmel i valgloven § 17 femte ledd, men som arbeider helt uavhengig av departementet. Denne klagenemnda kom til motsatt resultat og vedtok 24. september 1999 å endre notarius publicus' vedtak slik at Kystpartiet kunne registreres som et politisk parti. Departementet har forståelse for de problemer navnelikheten synes å ha avstedkommet for partiet, men etter valgloven er registrering av politiske partier overlatt til et uavhengig organ.

Når det gjelder innsigelsen om at Tverrpolitisk Folkevalgte burde fått stilt liste under sitt nyregistrerte partinavn - er valgloven etter departementets oppfatning klar på dette punktet. Det følger av valgloven § 25 nr. 1 bokstav b annet ledd at når et listeforslag utgår fra et parti som er registrert etter § 17 i valgloven, skal par-

tibetegnelsen i listeoverskriften være enslydende med partiets registrerte navn. Fordi søknaden om navneendring fra Tverrpolitisk kyst- og distriktparti ble levert 10 dager etter at fristen for å søke om navneendring med virkning for dette valget var utløpt, jf. valgloven § 17 sjette og sjuende ledd, blir konsekvensen at partiet må stille listeforslag med det navnet partiet var registrert med hos notarius publicus pr. 1 februar i valgåret; nemlig Tverrpolitisk kyst- og distriktparti.

Siste ankepunkt fra klageren går på at fylkesvalgstyret måtte skjønne, ikke minst på bakgrunn av partiets siste brev til fylkesvalgstyret den 28. mai i år, at partiet under enhver omstendighet ville stille liste med sitt "gamle" partinavn *dersom* departementets tolkning av valgloven ikke gikk i deres favør.

Departementet finner det godtgjort at Tverrpolitisk Folkevalgte - flere ganger i brev og telefon - ble anmodet om å bekrefte at de ønsket å endre overskriften på det innleverte listeforslaget. Tverrpolitisk Folkevalgte sendte imidlertid administrasjon et brev datert 28. mai hvor partiet viser til at det avventer svar fra departementet, men at partiet om nødvendig (underforstått hvis svaret fra departementet ikke blir at de kan stille listeforslag med sitt nyregistrerte partinavn) ønsker å stille under listeoverskriften Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Etter departementets oppfatning burde fylkesvalgstyret behandlet dette som den bekreftelsen fylkesvalgstyret tidligere hadde bedt om. Listeforslaget burde etter departementets oppfatning på denne bakgrunn blitt godkjent med overskriften Tverrpolitisk kyst- og distriktparti."

2.5.1 Komiteens merknader

Etter komiteens oppfatning må valgloven forstås slik at avgjørelser etter § 17 om registrering av partier, som fattes av notarius publicus i Oslo eller klagenemnda, ikke kan påklages til Stortinget, og at det heller ikke er en oppgave for Stortinget - i forbindelse med prøvingen av representantenes fullmakter - å vurdere om slike avgjørelser er korrekte i forhold til lovreglene om registrering av partier. Derfor har komiteen ikke grunn til å kommentere innholdet i henvendelsene fra partilederen og partisekretæren i Tverrpolitisk kyst- og distriktparti.

Når det gjelder klagen over at fylkesvalgstyret i Vestfold forkastet listeforslaget fra Tverrpolitisk Folkevalgte, er komiteens flertall, alle unntatt medlemmet Bastesen, enig med departementet i at fylkesvalgstyret skulle ha godkjent listeforslaget med overskriften Tverrpolitisk kyst- og distriktparti. Det må derfor anses som en feil i forhold til valgloven at listeforslaget ble forkastet. Dermed må det vurderes om det er sannsynlig at denne feilen har hatt innflytelse på utfallet av valget. I de fylker hvor Tverrpolitisk kyst- og distriktparti fikk godkjent liste ved årets valg, oppnådde partiet fra 0,0 pst. (Oslo) til 0,4 pst. (Oppland) av stemmene. For å oppnå et mandat i Vestfold måtte partiet ha fått ca. 12 490 stemmer, hvilket tilsvarer ca. 10 pst. av stemmene. Flertallet konstaterer at det ikke er sannsynlig at partiet ville ha fått en slik andel av stemmene i Vestfold. Derfor fører klagen ikke til noe.

Komiteens medlem Steinar Bastesen viser til fylkesvalgstyrets vedtak om å forkaste listeforslaget fra Tverrpolitisk kyst- og distriktparti.

Dette medlem er enig med departementet og komiteflertallet om at et parti som får listeforslaget forkastet ettersom partiliste, jf. unntaket fra hovedregelen i § 25 1. d), bør få mulighet til å rette dette opp med å levere de nødvendige antall underskrifter for at listeforslaget kan godkjennes etter hovedregelen i § 25 1. d).

Dette medlem er enig med fylkesvalgstyret i at listeforslaget ikke kunne godkjennes. Dette medlem er av den oppfatningen at ingen av partiets lister burde ha vært godkjent etter partienes unntaksregel i § 25 1. d). Dette siden partiet, etter dette medlem oppfatning, er degenerert og/eller har definert seg som noe annet enn det som er forutsetningen for registrering i medhold av valglovens § 17. Dette grunngis med følgende:

- Partiets årsmøte, som er identisk med hovedstyres tre medlemmer, vedtok 13. november 1998 følgende:
"Partiet Tverrpolitisk folkevalgte har aldri vært noen medlemsorganisasjon, og er det heller ikke nå."
- Partiet har ingen og har ikke hatt organisasjonsmessig aktivitet på mange år.
- Partiet har flere ganger fremmet forslag til valgliste der ingen eller svært få av kandidatene hadde eller ønsket å ha tilknytning til partiet.
- Det kan reises spørsmålsteget om det i nødvendig grad skilles mellom partiets økonomi og de involvertes personlige økonomi.

Dette er forhold som reiser fundamentale spørsmål hva forutsetningen er for å være et registrert politisk parti etter § 17, bortsett fra at søknaden medfølges av 5 000 underskrifter som ønsker registreringen. Dette medlem ber derfor departementet i sitt arbeid med valglovkommisjonens innstilling se nærmere på hva som er og bør være forutsetningen for å få og ikke minst for være et registrert politisk parti i medhold av valglovens § 17.

2.6 Klage fra Aase Eide over avslag på søknad om fritak for å stå på valgliste i Oslo

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev av 21. september 2001 til Stortinget:

"Hva klagen gjelder"

Valgstyret i Oslo avviste i møte 13. mai 2001, sak 28, søknad fra Aase Eide om fritak fra å stå på Pensjonistpartiets listeforslag i Oslo, med den begrunnelse at fritakssøknaden ble fremsatt etter den dato som ble satt av valgstyret, valgloven § 25 nr. 5 tredje punktum. Aase Eide har påklaget avgjørelsen og krever seg fritatt fra å stå på listen.

Departementets uttalelse om klagen

Etter valgloven § 71 første ledd første punktum kan forberedelse og gjennomføring av stortingsvalg påkla-

ges til Stortinget. Departementet skal etter lovens § 71 andre ledd, jf. § 70 andre ledd sende brev til Stortinget med uttalelse om klagen.

Klagen er fremsatt innen klagefristens utløp, jf. valgloven § 71 andre ledd og 70 andre ledd.

Klageren ble av valgstyret i Oslo underrettet om at søknad om fritak måtte være kommet inn til valgstyrets adresse innen 20. april 2001. Søknaden ble fremsatt 27. april 2001. Søknaden ble altså fremsatt for sent.

Departementet antar på denne bakgrunn at Oslo valgstyres avgjørelse er korrekt i forhold til valglovens bestemmelser, og at klagen ikke kan tas til følge."

Komiteen er enig med departementet i at avgjørelsen av Oslo valgstyre var korrekt i forhold til valgloven. Klagen fører derfor ikke til noe.

2.7 Generelle merknader av komiteens medlem Steinar Bastesen

Komiteens medlem Steinar Bastesen viser til at behandlingen av fullmaktene til de stortingsrepresentantene som ble valgt ved årets stortingsvalg har reist spørsmål om hvilke krav man kan og bør sette både for å fremme listeforslag og å være et registrert politisk parti.

Det har vært spekulert i at noen registrerte partier, særlig ved fylkestings- og kommunevalgene, har hatt andre motiver enn politisk innflytelse for listefremmelse. Dette medlem viser til at selv partier med minimal oppslutning mottar etter forholdene store summer i stemmestøtte, uten at det etter gjeldende regelverk forlanges redegjørelse for bruken av støtten. Det er fremkommet hentydninger om at stemmestøtten for noen partiers vedkommende sendes til tillitsvalgtes privatkonto. Dette medlem mener slike tilstander er uheldige.

Dette medlem registrerte at politiske partier får unntak fra hovedregelen i § 25 1. d). Man ser tendenser til at sentralorganisasjonen foretar "utpeking" av lokale ledere og sekretærer, uten at det står en reell lokal organisasjon bak. Dette medlem finner dette uheldig, da man vil kunne åpne for at mange listeforslag ikke har slik oppslutning som var bakgrunnen for innføringen av bestemmelsen om "lokalavdelinger". Det er også underlig at noen listeforslag får færre stemmer enn antall kandidater på vedkommende listeforslag. Det er også fremmet listeforslag der bare et fåtall av kandidatene har tilknytning til vedkommende parti, i noen tilfeller har selv de øverste kandidatene ikke hatt tilknytning til partiet.

Dette medlem viser også til spørsmålet om ikke det er nødvendig for de registrerte partiene å opprettholde et minimumskrav i forhold til oppslutning eller organisering etter at registreringen ble gitt. Dette medlem mener at komitebehandlingen av fullmaktene har vist at det kunne også vært hensiktsmessig å ha noen minimumskrav for å opprettholde registreringen etter § 17. Det er også fremkommet opplysninger om at minst ett politisk parti allerede har vedtatt at partiet ikke er en medlemsorganisasjon, dog uten at det defi-

nerer seg innenfor andre anerkjente sammenslutningsformer.

Dette medlem mener det som er nevnt her tilsier at disse forhold vurderes i forbindelse med det valglovarbeidet som departementet nå foretar. Det er ønskelig å få belyst om det er behov og hensiktsmessig å fastsette regler om:

- (minimums-)krav overfor de registrerte politiske partiene for at disse skal kunne opprettholde registreringen,
- en eller annen form for revisjon av stemmestøtten som utbetales til partiene sentralt og lokalt, det kan også vurderes en ordning med internrevisjon foretatt av andre enn vedkommende styre som mottar stemmestøtten.

3. FORHÅNDSSTEMMEGIVNINGEN

3.1 Feil på stemmeseddelsettene m.v.

Kommunal- og regionaldepartementet (statsråden) har skrevet i brev 26. september 2001 til Stortinget:

"På bakgrunn av mediaoppslag om feil på stemmeseddelsett, ønsker jeg å gi en redegjørelse om dette overfor Stortinget. Samtidig orienterer jeg om en mindre uregelmessighet i forbindelse med presentasjon av valgresultater på valgdagen.

Bruk av stemmesedler

Det følger av valgloven § 34 nr. 2 annet ledd at velgere som forhåndsstemmer skal få utdelt en stemmeseddel for hver godkjent liste som deltar ved valget dersom velgeren stemmer i det fylket hvor vedkommende har stemmerett. Velgere som avgir forhåndsstemme utenfor det fylket hvor velgeren har stemmerett, skal få utdelt en stemmeseddel for hvert registrert parti som stiller ved valget, og som bare lyder på valglistens navn uten å ha med kandidatnavn. I tillegg skal velgeren få utdelt en blank, hvit stemmeseddel.

Det er fylkesvalgstyret som har ansvaret for å produsere stemmesedler til bruk for velgere som stemmer i det fylket de har stemmerett, jf. valgloven § 26 nr. 3 første ledd. Departementet sørger for at det blir produsert stemmesedler som brukes av velgere som ikke forhåndsstemmer i det fylket de har stemmerett.

Fylkenes produksjon av stemmesedler

Det følger av forskrift om utførelse, trykking og utsendelse av stemmesedler § 9 at stemmesedlene til bruk ved poststemmegivningen skal produseres i sett. Sett med stemmesedler kan produseres på ulike måter. Det vanligste er at stemmesedlene produseres i hefter med perforering eller at stemmesedlene legges ned i konvolutter.

Departementets produksjon av stemmesedler

Som nevnt over, er det departementet som skal sørge for at det blir produsert stemmesedler med bare partinavn. Departementet trykker ikke selv stemmesedlene, men får dem produsert eksternt. Innkjøpsprosessen foregår på følgende måte:

1. Departementet beskriver hva det ønsker produsert, leveringsfrister, leveringssteder o.l.
2. Departementet sender ordren til Statens forvaltningstjeneste, som tar seg av selve innkjøpet, og inngår kontrakt med det firmaet som får oppdraget.

Statens forvaltningstjeneste benytter "Regelverk for statens anskaffelsesvirksomhet m.v." i innkjøpsprosessen.

Standard faglige utvelgelseskriterier praktiseres ved valg av bedrifter til å produsere trykksaker for departementene. Vurderingen som legges til grunn er hvilke bedriftstyper som produksjonen passer for.

Forvaltningstjenesten har opplyst at de utvelgelseskriteriene normalt velger fem bedrifter som blir betraktet som seriøse. Disse blir invitert til å være med på konkurranse om en sak. Av tilbudene som blir innhentet, blir billigste pris i forhold til kvalitet og levedyktighet valgt.

Ved valg av bedrifter legges særlig vekt på miljøhensyn som svanemerking og andre miljøfremmende tiltak. I tillegg foretrekkes bedrifter som har ISO-sertifisering, en kontrollprosess som skal sikre et stabilt og riktig produkt.

I dette tilfellet ble det feil i sammenstillingen av stemmeseddelsett hos en underleverandør som var ISO-sertifisert.

Underleverandøren, Grafisk Ferdiggjøring AS, har en omfattende produksjonskontroll som er beskrevet i instruks knyttet til de forskjellige produksjonsprosessene. I korthet går dette ut på at maskinoperatøren godkjenner og signerer oppstartsprøver av hver enkelt ordre. Videre sjekkes hvert 300 eksemplar visuelt, og det tas arkiveksemplar av hver 5 000. Det foretas også en sluttkontroll etter avslutning av ordren.

Vedlagt følger kopi av dokumentasjon vedrørende kvalitetssikringen hos underleverandøren som departementet har fått ved brev av 18. september 2001 fra hovedleverandøren, Sem AS.

Feil ved stemmeseddelsettene

Det har dessverre vært enkelte feil ved stemmeseddelsettene ved dette valget, både ved de settene fylkene har ansvaret for og de settene departementet har ansvaret for. Her følger en oversikt over de feil som Posten har rapportert til departementet. Feilene ble rapportert inn fortløpende, og det ble løpende også iverksatt tiltak for å minimalisere skadevirkningene av de oppståtte feilene.

1. Fylkeslistene i Østfold

Samme dag som forhåndsstemmegivningen startet, ble det oppdaget feil ved stemmeseddelsettene for Østfold fylke. Feilen bestod i at en liste hadde fått feil overskrift. Dette førte til at alle settene ble trukket tilbake, og det ble produsert nye sett. I perioden fra settene ble trukket tilbake til de nye settene forelå, ble departementets sett delt ut til velgere som ønsket å forhåndsstemme.

Denne feilen ble oppdaget nærmest umiddelbart etter at forhåndsstemmegivningen startet, og samtlige sett ble trukket tilbake.

2. Fylkeslistene i Nordland

Det ble oppdaget feil ved stemmeseddelsettene for Nordland fylke i slutten av den første uken med forhåndsstemmegivning. Det ble oppdaget ulike typer feil ved listene. Også denne feilen ble oppdaget raskt, og det ble satt i verk kontroll av stemmeseddelsettene. Ved kontrollen ble det funnet feil ved stemmeseddelsettene ved 18 postkontorer og 9 omdelingsavdelinger. Samtlige sett ble kontrollert i samarbeid mellom Posten og trykkeriet. Trykkeriet laget nye sett til Posten som erstatning for de settene det var feil ved. Alle sett var byttet ut senest 10. august.

3. Fylkeslistene i Rogaland

Det ble i uke 32 funnet feil ved stemmeseddelsettene for Rogaland fylke ved ett postkontor i Sta-

vanger og to i Haugesund. Settet er satt sammen av fire deler. Feilen bestod i at noen hefter manglet en del, eller bestod av en del for mye. Samtlige sett ble kontrollert så langt det var mulig før overlevering til stemmemottaker. I tillegg skulle stemmemottaker kontrollere settet før det ble utlevert til velgeren. Velgeren ble samtidig informert om å ta kontakt med stemmemottakeren, dersom det var partier som manglet i settet.

Posten i Rogaland iverksatte kontrolltiltak raskt etter at de fikk melding om feil ved stemmeseddelsettene.

4. Departementets sett i Hordaland

Departementets sett bestod av tre deler som var satt i sammen til et hefte.

a) Fana postkontor

13. august ble det funnet feil ved departementets stemmeseddelsett ved Fana postkontor. Feilen bestod i at del én i settet kom to ganger, mens del to ikke var med i settet. Dette medførte at forsidene og baksiden samt seks partier kom to ganger i settet, mens 8 partier var utelatt fra settet. Ett eksemplar av dette stemmeseddelsettet følger vedlagt.

Kontroll ble iverksatt ved at Posten så etter om forsidene kom en gang til på side fem i settet. Ved gjennomgang av stemmeseddelene ved Fana postkontor fant Posten denne feilen i 52 stemmeseddelsett. Samtlige stemmeseddelsett i hele Hordaland ble deretter kontrollert for denne feilen. Det var imidlertid bare ved Fana postkontor at feilen ble oppdaget.

b) Bergen sentrum postkontor

30. august fikk Posten beskjed fra en velger om at det var noe feil ved stemmeseddelsettet til velgeren. Feilen bestod i at åtte partier kom to ganger, mens åtte partier ikke var med i settet. Dette var en annen type feil enn den som ble oppdaget ved Fana postkontor. Ett eksemplar av dette stemmeseddelsettet følger vedlagt.

Samme dag ble alle stemmeseddelsettene ved postkontoret gjennomgått og kontrollert for denne typen feil. Kontrollen avdekket denne typen feil i ytterligere 33 av stemmeseddelsettene. Dagen etterpå ble det sendt ut beskjed om at samtlige stemmeseddelsett i fylket skulle være sjekket i løpet av dagen. Feilen ble ikke funnet andre steder i fylket.

Feilene ved departementets stemmeseddelsett i Hordaland ble altså funnet ved henholdsvis Fana og Bergen sentrum postkontor, ikke ved noen andre postkontor i fylket. Ved de postkontorene der det ble oppdaget feil, ble stemmeseddelsettene gjennomgått for den typen feil som ble funnet ved postkontoret kort tid etter at feilen ble oppdaget.

5. Departementets stemmeseddelsett i Oslo

Ved Økern postkontor ble det i uke 34 funnet en liste hvor 8 partier var ført opp 2 ganger og 8 partier manglet. Denne feilen var lik den som ble oppdaget ved Bergen sentrum postkontor. Samtlige stemmeseddelsett ved postkontoret ble undersøkt for denne feilen, men det ble ikke funnet feil ved flere stemmeseddelsett.

6. Departementets stemmeseddelsett i Troms

I Troms ble det oppdaget at departementets stemmeseddelsett bl.a. manglet forsidene. Denne feilen ble oppdaget med det samme stemmeseddelsettene ble pakket opp. Disse listene har aldri vært delt ut til velgerne.

7. Fylkeslistene i Sør-Trøndelag

3. september ble det funnet feil ved tre stemmeseddelsett for Sør-Trøndelag fylke. Settene ble funnet ved Trondheim sentrum postsenter.

Stemmeseddelsettene for Sør-Trøndelag ligger i konvolutt. Det var derfor ikke mulig for Posten å sjekke at alle stemmeseddelene var med i settet før de ble levert ut til velgeren. Ved utlevering av stemmeseddelsettet informerte stemmemottakeren velgeren om at dersom de ikke fant sitt parti, måtte velgeren ta kontakt med stemmemottakeren.

8. Fylkeslistene i Nord-Trøndelag

5. september ble det ved Stjørdal postkontor funnet feil ved ett stemmeseddelsett for Nord-Trøndelag. Feilen bestod av at det var fire partier som manglet, og i stedet lå det fire ekstra blanke stemmeseddel i settet. I tillegg ble det funnet en del tomme omslagskonvolutter til stemmeseddelene.

Stemmeseddelsettene for Nord-Trøndelag lå i konvolutt. Tiltak ble iverksatt av Posten i samsvar med det som er angitt i punkt 7 ovenfor.

9. Fylkeslistene i Oslo

5. september ble det oppdaget feil ved fylkeslistene for Oslo på Lambertseter postkontor. Velgeren fant ikke det partiet vedkommende ønsket å stemme på.

6. september oppdaget Posten to konvolutter med feil. Dette ble oppdaget før utlevering til velger. Postfunksjonæren syntes konvolutten med stemmeseddel var veldig tynn. Ved åpning ble det konstatert at konvolutten bare inneholdt fem lister. Tiltak ble iverksatt av Posten i samsvar med det som er angitt i punkt 7 ovenfor.

Iverksatte tiltak

Posten har fortløpende satt i verk kontrolltiltak etter hvert som det er blitt oppdaget feil ved stemmeseddelsettene, jf. ovenfor for nærmere beskrivelse av tiltakene. I tillegg ble det etter instruks fra departementet sendt ut beskjed til stemmemottakerne 31. august om at alle velgere skulle informeres om at de måtte ta kontakt med stemmemottaker dersom de ikke fant den listen de ønsket å benytte i det utleverte stemmeseddelsettet. Samme dag ble det også iverksatt full kontroll av departementets stemmeseddelsett. Av kapasitetshensyn ble bare de stemmeseddelsett som Posten antok ville bli brukt, kontrollert.

Hva skjer når velgerne får utdelt stemmeseddelsett med feil i?

Velgere som får utdelt et stemmeseddelsett der ett eller flere partier ikke er med i settet, kan reagere på flere ulike måter.

- Velgeren ønsker å stemme på en av listene som faktisk er i settet.
I et slikt tilfelle blir ikke velgeren berørt av feilen. Settet skulle bestått av 22 partier. Etter det departementet kjenner til, manglet det i noen av departementets sett maksimalt åtte partier, dvs. i overkant av en tredjedel. De fleste partiene var således å finne i settet også der det var feil ved settet.
- Velgeren ønsker å stemme på en liste som ikke befinner seg i settet. Velgeren har da følgende alternativer:
 - a) Velgeren sier fra til stemmemottakeren at det mangler én/ flere stemmeseddel i settet. Stemmemottaker sørger deretter for at velgeren får et komplett sett med stemmeseddel.

- b) Velgeren skriver navnet på den listen vedkommende ønsker å stemme på den bakerste blanke stemmeseddelen i settet. Det fremgår av informasjon på departementets stemmeseddelsett at dersom velgeren ønsker å stemme på en annen liste[enn de som finnes i settet], kan velgeren benytte den bakerste blanke stemmeseddelen.
 - c) Velgeren går hjem uten å stemme, men stemmer senere i stedet.
 - d) Velgeren går hjem uten å stemme, og stemmer ikke senere heller.
 - e) Velgeren bruker en annen liste enn den vedkommende hadde tenkt å benytte.
- Dersom velgeren reagerer som beskrevet under punkt a)-c), har ikke feilen berørt velgerens valghandling. Dersom velgeren reagerer som beskrevet under punkt d)-e), har feilen ved stemmeseddelsettene påvirket velgerens valghandling.

Omfang av stemmeseddelsett med feil utlevert til velgerne

Det er mye som tyder på at det bare er levert ut et meget begrenset antall stemmeseddelsett med feil til velgerne, men det er likevel selvfølgelig *ikke* tilfredsstillende at det oppstår feil.

For det første er det meget få velgere som har rapportert om feil ved settene til Posten. Posten har mottatt et titalls henvendelser fra velgere om feil ved stemmeseddelsettene. For det andre satte Posten i verk kontrolltiltak alle steder der de fikk rapport om feil ved stemmeseddelsettene. Tiltakene ble iverksatt kort tid etter at Posten ble klar over feilene. For det tredje har den iverksatte kontrollen avdekket feil ved en meget liten andel av stemmeseddelene. Vedlagt følger en oversikt utarbeidet av Posten hvor det fremgår hvor mange feil som ble oppdaget ved de ulike typene av stemmeseddelsett. Jeg understreker at dette nesten utelukkende dreier seg om feil som Posten selv oppdaget ved kontrollen av settene. Bare noen ytterst få av disse settene ble levert ut til velgerne.

I og med at Posten stort sett bare har kontrollert så mange av stemmeseddelsettene som de regnet med å bruke, er det vanskelig å si hvor stor andel av stemmeseddelsettene det var feil med. I Hordaland ble imidlertid samtlige sett som var fordelt til Posten i fylket kontrollert i forbindelse med at det ble oppdaget feil ved departementets stemmeseddelsett. Dette var om lag 20 000 sett. Posten fant i sin kontroll 86 stemmeseddelsett med feil. Dette innebærer at andelen sett med feil i Hordaland var under 0.5 %. På bakgrunn av hvor få feil som ble funnet ved departementets stemmeseddelsett for øvrig i landet, er det rimelig å anta at andelen på landsbasis var enda lavere.

Omfang av velgere som har benyttet feil stemmeseddel fordi det var feil ved settet som ble utlevert

Jeg har ovenfor konkludert med at det antakelig er delt ut et meget begrenset antall stemmeseddelsett med feil til velgerne. Dette sammen med de muligheter velgeren likevel hadde for å få stemt på ønsket parti (jf. punktene a)-c) ovenfor), er en sterk indikasjon på at meget få velgere faktisk er blitt berørt av feilene ved stemmeseddelsettene.

Valgresultater på www.nrk.no valgvelden 10. september 2001

Departementet eier en database (valgnattdatabasen) for innsamling, bearbeiding og prognostisering av valgresultater. IBM forestår driften av basen etter avtale med departementet. Brukere av databasen er i

første rekke media. Bruk skjer ved fastlinjeoppkopling til databasen. Systemet legger opp til at brukerne skal hente data fra databasen ved hjelp av egne applikasjoner. Videre bearbeiding og formidling av resultatene er brukernes ansvar.

De ulike brukerne, NRK, TV2, NTB og noen aviser, må undertegne avtale om oppkopling til databasen med departementet. I avtalen får brukerne tilgang til tilgjengelige valgresultater valgvelden kl. 19.30, men må skrive under på at de forplikter seg til ikke å offentliggjøre data før valgvelden kl. 21.00. Brukerne gis tilgang til data allerede fra kl. 19.30 for å kunne forberede valgsendinger og avisoppslag best mulig til data kan offentliggjøres. Etter valgloven § 43 er det ikke tillatt å offentliggjøre valgresultater før kl. 21.00 valgvelden. Bestemmelsen er gitt for å sikre ro rundt selve valgbehandlingen og for å forhindre at velgere påvirkes av reelle valgresultater.

NRK har underskrevet avtale med departementet. De benytter valgresultatdataene i TV-sendinger, på tekst-TV og på sine internett-sider.

NRK ble koplet til databasen valgvelden 10. september kl. 19.30. I det oppkoplingen skjedde og valgdata overført NRK valgvelden kl. 19.30, ble tilgjengelige valgresultater umiddelbart og feilaktig automatisk lagt ut på NRKs sider på Internett. De var dermed tilgjengelig for alle. Feilen ble oppdaget av IBM som straks meldte fra til NRK og departementet. NRK tok umiddelbart ned sin server. NRK anslår at reelle valgresultater var tilgjengelige fra kl. 19.33 til ca. kl. 19.45.

Departementet bad umiddelbart NRK om en redegjørelse og logg over besøk på internett-sidene i det aktuelle tidsrommet. Denne følger vedlagt. Oversikten viser at 95 sidevisninger ble forespurt i aktuelle tidsrom. Av disse var 30 fra departementet/IBM. Det er etter min mening svært lite sannsynlig at hendelsen har hatt noen innvirkning på valgresultatet."

Enkelte fylkesvalgstyrene har ført inn i sin møtebok merknad om at det ble oppdaget at det i noen av settene med stemmesedler som ble utdelt til velgerne ved forhåndsstemmegivningen, manglet stemmeseddel for ett eller flere partier. Nordland fylkesvalgstyre opplyser at da dette ble oppdaget, ble det satt i verk kontroll av stemmeseddelsettene før utlevering, og fortsetter: "Fylkesvalgstyret har ikke mottatt opplysninger som tyder på at noen ikke har fått stemt på det partiet de ønsket ved forhåndsstemmegivningen i Nordland. Fylkesvalgstyret konkluderer med at det er uheldig at slike feil oppstår, men alt tyder på at Postens kontroll ble satt i verk så tidlig og har vært så god at feilen ikke har hatt betydning for valgfallet i Nordland." Rogaland fylkesvalgstyre har registrert at poststemmesett produsert av departementet har vært mangelfulle og anmoder om at sentrale myndigheter følger opp kvalitetssikringen ved produksjon av slike stemmeseddelsett.

3.1.1 Komiteens merknader

Komiteen tar departementets redegjørelse om feil ved stemmeseddelsettene til orientering. Det er selvfølgelig sterkt beklagelig at det mangler stemmeseddel for en eller flere valglistor/partier i de sett med stemmesedler som velgerne får utlevert. Det er imidlertid ikke klaget til Stortinget over dette, og etter det opplyste legger komiteen til grunn at forholdsvis få vel-

gere har vært berørt av feilene. Komiteen ber departementet gjøre hva det kan for at slike feil unngås ved senere valg.

Når det gjelder valgresultatene som var tilgjengelig for alle på NRKs sider på Internett valgkvelden fra kl. 19.33 til ca. kl. 19.45, konstaterer komiteen at dette var et brudd på forbudet i valgloven § 43 mot å offentliggjøre valgresultater før kl. 21.00 samme kveld.

3.2 Klage fra Jan Ødegård over forhåndsstemmegivningen ved et postkontor i Nedre Eiker, Buskerud

Fylkessekretæren i Norsk Folkeparti Buskerud, Jan Ødegård, har i brev av 1. september 2001 til fylkesvalgstyret klaget over forhåndsstemmegivningen ved postkontoret i Krokstadelva, Nedre Eiker kommune. Han skriver bl.a.:

"Det vises til valgloven § 38 med regler om at det i valglokalet, i tilstøtende rom og i umiddelbar nærhet av valglokalet ikke er tillatt - å drive valgagitasjon, - å forstyrre eller hindre en normal gjennomføring av valghandlingen, - for uvedkommende å føre kontroll med hvem som møter frem og stemmer.

Likeledes anføres brudd på reglene som stemmestyret eller stedfortreder burde ha fulgt ved ikke å ha bortvist personer som er angitt og er nedenfor beskrevet.

Således blir postkontorets ansvarlige for oppfølging av reglene å laste ettersom de visste eller burde ha visst at angjeldende handling strider mot loven og det uten å foreta seg noe.

Hendelsesforløpet og grunnlaget for klagen.

Undertegnede skulle forhåndsstemme ved postkontoret i Buskerud Storsenter lørdag 1. september. Postkontorets anlegg ligger/har adresse i Krokstadelva.

Sammen med familien ankommer vi Storsenteret og parkerer ved p-plassen på sydsiden (mot Drammenselva). Etter å ha passert inngangen og postboksene som ligger på høyre side, får man Postens lokaler, også samme side. Inngangspartiet til postkontoret er et åpent parti uten dør og således åpent for alminnelig innsyn. I den øvre delen står det et stemmeavlukke for den som skal avgi sin stemme, og ovenfor dette står et betjeningsbord med stol slik at man kan sitte ned og foreta den nødvendige handling/-ærend.

Kloss inntil dette står Sosialistisk Venstreparti (SV) på en avstand av ca 2 meter og markedsfører partiet med program/løpesedler og prat. SV-representantene er ikke nye i politikken og burde ha visst bedre enn å velge en slik strategi og fremgangsmåte for å markere seg. Personene var slik plassert at både de som skulle stemme og de som ble konfrontert med deres materiell, måtte på en eller annen måte bli påvirket, med mindre man vek inn mot slusepartiets vegger for å komme forbi.

Dette kunne altså skje i postkontorets åpningstid uten at noen i Posten reagerte. Vi var vitne til dette da vi ankom stedet kl. 12.15 og forlot stedet kl. 13.05. Vi vil ikke påstå at dette var avtalt "spill", men det virket påfallende. Likeså at vi ikke registrerte noen som ville stemme i perioden vi var der.

Under slike forhold med blikk rettet over eventuelt valg, hadde jeg ikke lyst til å avgi noen forhåndsstemme og forlot dermed stedet uten stemmegivning."

Kommunal- og regionaldepartementet har uttalt i brev av 21. september 2001 til Stortinget:

"Norsk Folkeparti, v/fylkessekretæren i Buskerud Jan Ødegård, har i brev av 1. september 2001 klaget over brudd på valgloven § 34 nr. 5 fordi et politisk parti har drevet valgkamp og delt ut materiell i umiddelbar nærhet av et postkontor på ett av kjøpesentrene i fylket.

Jan Ødegård er stemmeberettiget i Buskerud fylke, og dermed klageberettiget når det gjelder avgjørelser som blir truffet i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget i dette fylket, jf. valgloven § 71 første ledd.

Klageren hevder at da han skulle forhåndsstemme på postkontoret i Buskerud Storsenter, lørdag 1. september, stod det flere SV-representanter, i en avstand av ca. 2 meter fra stemmeavluksene, som markedsførte partiet med program/løpesedler og prat. Han har også lagt ved en skisse over postkontoret hvor postens skranke, stemmeavluksene og plasseringen av de to partirepresentantene er markert. Klageren finner det kritikkverdig at Postens ansatte ikke foretok seg noe med plasseringen av SV-representantene og mener at dette er et forhold i strid med valglovens forbud mot valgagitasjon.

Buskerud fylkeskommune har ved brev av 3. september 2001 oversendt klagen med en kort angivelse av innholdet. Etter anmodning fra oss har fylkeskommunen innhentet mer informasjon om avviklingen av forhåndsstemmegivningen fra Postens Nærtjenester og Buskerud Storsenter. Fylkesvalgstyrets sekretær har også foretatt en "befaring" på stedet og snakket med vedkommende postfunksjonær som tjenestegjorde den aktuelle lørdagen, jf. fylkeskommunens brev av 10. september 2001.

Postfunksjonæren mente at SVs stand var plassert ca. 6 meter utenfor rulleporten inn til Postens lokaler, litt til høyre i handlegaten og ikke like godt synlig fra de tre ekspedisjonslukene. Det er en viss usikkerhet med hensyn til hvor lett det har vært for Postens medarbeidere å registrere at det foregikk utdeling av valgmateriell i umiddelbar nærhet - ikke minst fordi dette skjedde på en lørdag med stor trafikk i det aktuelle området. Postens Nærtjenester v/Jan Ebbesberg opplyser at ansatte med valgansvar hadde fått opplæring i dette med valgagitasjon.

Fylkesvalgstyrets sekretær snakket også med senterledelsen på Buskerud Storsenter som hadde gitt SV (og flere andre politiske partier) anvisning på hvor de skulle plassere sin stand lørdag 1. september. Det synes imidlertid ikke som ledelsen på Storsenteret har vært oppmerksom på regelen i valgloven om forbud mot valgagitasjon i tilstøtende rom.

Departementets merknader:

Valgloven § 34 nr. 5 inneholder regler om at det ved forhåndsstemmegivningen ikke er tillatt å drive valgagitasjon i valglokalet og i tilstøtende rom. Departementet har ansett at valgkamp i form av stands eller lignende er å anse som valgagitasjon. Forholdet vil derfor rammes av forbudet i valgloven § 34 nr. 5 hvis dette har foregått i et "tilstøtende rom" til postkontoret.

Ut fra sakens dokumenter synes det klart at SVs representanter stod plassert ca. 6 meter utenfor rulleporten inn til Postens lokaler og på en slik måte at de som ønsket å forhåndsstemme denne dagen måtte passere dem for å komme inn til postkontorets ekspedisjonsluker. Når velgeren gikk til stemmeavluksene var avstanden til SVs stand bare noen få meter, men likevel slik at velgerne kunne få lagt sin stemmeseddel i stemmeseddelkonvolutten i "enerom og usett", jf. valgloven § 34 nr. 2 tredje ledd.

Departementet er av den oppfatning at SVs plassering av stand må sies å ha stått i et tilstøtende rom til

postkontoret (valglokalet) og at dette er i strid med valglovens forbud om valgagitasjon i § 34 nr. 5."

3.2.1 Komiteens merknader

Komiteen er enig med departementet i at Sosialistisk Venstrepartis plassering av stand ved dette postkontoret lørdag 1. september var i strid med valglovens forbud mot valgagitasjon i valglokalet "og i tilstøtende rom", i og med at de som ønsket å avgi forhåndsstemme denne dagen måtte passere Sosialistisk Venstrepartis stand for å komme inn i postkontoret. Postens ansvarlige må kritiseres for ikke å ha hindret dette. Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette bruddet på valgloven har hatt innflytelse på utfallet av valget. Derfor fører klagen ikke til noe.

3.3 Klage fra Turid Lund Guttormsen og Thor Lund-Kristensen over stemmegivning ved en institusjon i Drammen, Buskerud

Kommunal- og regionaldepartementet har skrevet i brev av 21. september 2001 til Stortinget:

"Hva klagen gjelder

Turid Lund Guttormsen og Thor Lund-Kristensen påklager det forhold at moren NN under institusjonsstemmegivning ved Fjell bo- og servicesenter i Drammen kommune i Buskerud fylke, etter deres mening avgav stemme til et annet parti enn hun etter egen overbevisning burde. Ifølge opplysninger i klagen har betjeningen ved senteret hjulpet moren i forbindelse med stemmegivningen. Guttormsen og Lund-Kristensen mener vedkommende fra betjeningen burde undersøkt hvilken partipreferanse moren hadde, siden opplysninger om dette ble gitt da hun flyttet inn på senteret. De mener videre at moren er senil dement, og derved ikke burde ha fått stemt. De mener derfor stemmen må forkastes.

Departementets uttalelse om klagen

Etter valgloven § 71 første ledd kan forberedelse og gjennomføring av stortingsvalget påklages til Stortinget. Departementet skal etter lovens § 71 andre ledd, jf. § 70 andre ledd, sende brev til Stortinget med uttalelse om klagen.

Klagen er mottatt innen utløpet av klagefristen. Klagerne er stemmeberettigede i Buskerud fylke.

Valglovens hovedregel er at stemmegivning på institusjon skal foregå i enerom og usett. Foregår stemmegivningen på pasientrom gjelder dette så langt det lar seg gjøre, jf. § 34 nr. 2 siste ledd. Etter valgloven § 34 nr. 5 andre ledd kan velger som ønsker det få nødvendig hjelp av en annen person som velgeren selv skal utpeke. NN hadde således rett til å be om hjelp av en person fra betjeningen ved senteret når stemmegivning skulle avgis. Det stilles ikke andre krav til denne personen enn at vedkommende må være over 14 år. Departementet har ikke opplysninger om at velgeren i dette tilfellet ikke har ønsket hjelp.

Stemmemottaker er ansvarlig for å vurdere om en stemme eventuelt skal avgis etter valgloven § 41 andre ledd. Finner stemmemottaker at velgeren lider av alvorlig sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet, skal stemmemottakeren bevitne dette ved påtegning på valgkortet. En medisinsk diagnose, som for eksempel senil dement, er i seg selv ikke tilstrekkelig grunn til at stemmen skal avgis etter valgloven § 41 andre ledd. Det er stemmemottakers inntrykk ved personlig kontakt med velgeren i det stemmen avgis som er avgjø-

rende for vurderingen av om stemmen skal avgis etter denne bestemmelsen.

Ifølge valgstyret i Drammen kommune var det på valgkortet til NN ikke påført noen påtegning om at velgeren led av en alvorlig sjelelig svekkelse eller nedsatt bevissthet. Valgstyret opplyser at stemmen også ellers var forskriftsmessig.

Departementet antar på denne bakgrunn at forhåndsstemmegivningen skjedde i overensstemmelse med valglovens bestemmelser."

Komiteen konstaterer at det ikke foreligger opplysninger som viser at noen regel i valgloven er brutt i dette tilfellet, og at det ikke er formelt grunnlag for å forkaste denne forhåndsstemmegivningen. Derfor fører klagen ikke til noe.

3.4 Andre forhold ved forhåndsstemmegivningen

Forhåndsstemmegivningen begynner 1. juli i valgåret utenriks og på Svalbard og Jan Mayen, og 15. juli innenriks (unntatt på Svalbard og Jan Mayen). Dette var i år henholdsvis 10 og 8 uker før valgdagen. Komiteen viser til at valgkampen ennå ikke er kommet i gang i juli måned. Erfaring viser at en del velgere som avgir forhåndsstemme tidlig, ønsker å stemme på nytt, enten på forhånd eller på valgtinget, men dette har de nå ikke anledning til. Etter komiteens oppfatning er det lite reelt behov for å kunne avgi forhåndsstemme så mange uker før valgdagen. Det er komiteens inntrykk at mange velgere nå avgir forhåndsstemme ikke fordi de vil være forhindret fra å avgi stemme på valgdagen, men fordi de finner det mer praktisk å avgi forhåndsstemme. Etter komiteens oppfatning kan det diskuteres om det i så stor grad er riktig å legge forholdene til rette for forhåndsstemmegivning, sett i forhold til den generelle målsettingen om at stemmegivning på valgdagen skal være den primære måten for å delta i valg. Komiteen mener det bør vurderes nærmere å utsette tidspunktet for igangsetting av forhåndsstemmegivningen. Valglovutvalget har i NOU 2001:3 foreslått at forhåndsstemmegivningen innenriks skal begynne 10. eller 15. august. Komiteen viser til at Stortinget vil ta stilling til bl. a. dette spørsmålet ved behandlingen av den nye valgloven. I denne sammenheng forutsetter komiteen også at departementet vurderer reglene om at velgeren ikke kan "angre" ved å avgi en ny forhåndsstemme eller valgtingsstemme.

Komiteen har registrert at Posten har lagt ned mange postkontorer og er i ferd med å nedlegge flere, slik at mange kommuner blir uten egentlig postkontor, og bare får "post i butikk" e.l. Komiteen viser til Valglovutvalgets forslag om at kommunens administrasjonssenter (rådhuset) blir lovbestemt sted for forhåndsstemmegivning, og at det i tillegg åpnes adgang for valgstyret til å bestemme at forhåndsstemmer kan mottas andre steder i kommunen. Komiteen støtter i prinsippet dette forslaget. Det er også viktig at forhåndsstemmelokalene har en åpningstid som ivaretar velgernes behov.

Ved årets valg har forhåndsstemmegivning også foregått på en del videregående skoler. Komiteen

ber departementet søke å klarlegge om dette har hatt positiv virkning for valgdeltakelsen blant førstegangsvelgere.

Et valgstyre forkastet 22 forhåndsstemmegivninger avgitt innenriks med den begrunnelse at velgeren ikke var identifisert, uten å åpne omslagskonvolutten, det vil si at avgjørelsene ble tatt bare på grunnlag av den del av valgkortet som var synlig gjennom vinduet på omslagskonvolutten. Fylkesvalgstyret fant at det var feil å forkaste forhåndsstemmene med denne begrunnelsen, og at velgeren kunne identifiseres når hele valgkortet ble kontrollert. Komiteen bemerker at hele valgkortet må studeres før en stemmegivning kan forkastes med den begrunnelse at velgeren ikke kan identifiseres.

I Vardø ble 19 forhåndsstemmer forkastet fordi de ble mottatt etter lovens siste frist, som var den 11.09 kl. 24. Alle var avgitt i Tromsø og ble sendt samlet fra postterminalen der med poststempel 10.09. De måtte være avgitt senest fredag den 07.09. Valgstyret i Vardø mottok melding om sendingen den 12.09 om formiddagen. Fylkesvalgstyret uttaler at det må kunne stilles spørsmålsteget ved Postens håndtering av disse stemmene. Det vises til at postkontoret i Vardø er nedlagt og at det er opprettet en "post i butikk"-løsning. Komiteen er enig med fylkesvalgstyret i at Posten synes å måtte lastes for at stemmene ikke nådde fram til valgstyret i Vardø i tide.

4. STEMMESEDLENE

Også ved valget i år har det i en del kommuner blitt telt opp for mange stemmesedler i forhold til tallet på avgitte, godkjente stemmer, selv om tallene synes å ha vært mindre enn ved tidligere valg. Ofte har man ikke kunnet gi en sikker forklaring på slike differanser, men i flere tilfeller er det pekt på at stemmesedler var "klebet sammen" og at dette ikke ble oppdaget da de ble tatt ut av stemmeseddelkonvolutten, men først ble avdekket under opptellingen. Trass i detaljerte retningslinjer om papirkvalitet og trykkeprosess er problemet ennå ikke løst, og komiteen ber departementet fortsatt arbeide for å redusere det.

Videre vil komiteen understreke at de som tar stemmesedlene ut av konvoluttene, må være meget påpasselige i forhold til problemet med sammenklebing av stemmesedler.

Det foreligger også opplysninger om at det har vært tendenser til sammenklebing av stemmesedler for ulike valglistene, nemlig i de "sett" med stemmesedler som er utlevert til velgere ved forhåndsstemmegivningen. Fra flere hold er påpekt at når de ulike stemmesedlene var festet sammen i en kant, hadde også den bakenforliggende stemmeseddelen lett for å følge med når velgeren skulle rive av en stemmeseddel. Det er derfor grunn til å tro at en del velgere har lagt ulike sedler i konvolutten uten å ha vært klar over dette. Komiteen ber departementet arbeide videre med sikte på å redusere dette problemet.

Valgloven § 44 nr. 6 ble endret i 1999 slik at en trykt stemmeseddel som er enslydende med et registrert partis valgliste ved sametingsvalget og som ikke er rettet, skal godkjennes ved stortingsvalget dersom partiet også stiller liste ved stortingsvalget i det fylket stemmeseddelen avgis til. Komiteen har registrert at en del valgstyrer ikke har vært oppmerksom på denne lovendringen, og at flere fylkesvalgstyrer har godkjent slike stemmesedler som valgstyrer har forkastet.

5. ANDRE FORHOLD

5.1 Opplæring av stemmestyremedlemmer og valgfunksjonærer

Også ved dette valget er det i stemmestyrene og valgstyrene blitt gjort en del formelle feil som burde vært unngått hvis medlemmene hadde hatt bedre kunnskap om regelverket. Som et eksempel nevner komiteen at også i år har en del fremmede stemmer måttet forkastes fordi de ikke er lagt i stemmeseddelkonvolutt, bare i omslagskonvolutt. Slike feil er meget beklagelige. Et annet eksempel er feilaktig eller mangelfull føring av møtebøker. Komiteen vil understreke at stemmestyremedlemmer og valgfunksjonærer må få grundig opplæring om de regler som gjelder og om hvordan møteboken skal føres.

5.2 Informasjon til velgerne

Komiteen har mottatt opplysninger som tyder på at enkelte innvandrere har vært i villrede med hensyn til hvordan stemmegivningen ved stortingsvalg foregår, fordi viktige ledd i prosessen er annerledes enn i deres tidligere hjemland. Komiteen ber departementet vurdere om det er behov for mer informasjon til innvandrere om hvordan valg foregår i Norge.

5.3 Manntall og valgkort

Komiteen har fått opplyst at flere forhåndsstemmegivninger er blitt forkastet fordi velgeren ikke sto i manntallet, trass i at det lå originalt valgkort ved stemmegivningen. Det er overraskende for komiteen at dette kan skje. Komiteen ber departementet vurdere om det er rutiner som bør endres for å unngå slike tilfeller.

5.4 Opptellingen

Komiteen har registrert at flere av fylkesvalgstyrene ved kontrolltellingen av stemmesedlene har funnet til dels betydelige feil ved valgstyrenes opptelling. Komiteen går ut fra at tidspress under tellingen er en vesentlig grunn til slike feil. Komiteen vil understreke at tidspress ikke må gå ut over hensynet til et riktig resultat av tellingen.

5.5 Klage fra Stig Vestlie, Hamar, over valgagitasjon på valgdagen

Kommunal- og regionaldepartementet har uttalt i brev 25. september 2001 til Stortinget:

"Stige Vestlie, førstekandidat på Hedmarklista, protesterte valgdagen muntlig, jf. valgloven § 38, overfor stemmestyret i krets 04 Midtbyen, Hamar kommune, mot at informasjon om endringer på Fremskrittspartiets liste ble hengt opp i stemmeavluksene. Han mente at dette var å anse som valgagitasjon.

Hamar kommune opplyser i sitt oversendelsesbrev av 17. september 2001 at fylkesvalgstyret, på grunn av dødsfall, trykket nye stemmesedler for Fremskrittspartiet til bruk i stemmelokalene på valgdagen. På disse ble det trykket en overstrykning på plass nr. 2 på listen. På anmodning fra fylkevalgstyret ble det hengt opp et oppslag i valglokalet som redegjorde for endringene på FrPs liste.

Valgstyret i Hamar kommune behandlet protesten fra Stig Vestlie, jf. valgloven § 38, og avsa kjennelse om at oppslaget vedrørende dødsfallet på FrPs liste ble foretatt i henhold til fylkesvalgstyrets anvisning og at oppslaget ikke var å anse som valgagitasjon.

Departementets merknader:

Stig Vestlie er stemmeberettiget i Hedmark fylke, og dermed klageberettiget når det gjelder avgjørelser som bli truffet i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget i dette fylket, jf. valgloven § 71 første ledd.

Hans protest etter valgloven § 38 er behandlet av valgstyret, som ikke gav ham medhold i påstanden om at oppslagene i valgavlukkene var å anse som valgagitasjon.

Valglovens system er at protester etter valgloven § 38 avgjøres av valgstyret. Det foreligger ikke noen skriftlig klage over opphengingen av oppslaget fra Stig Vestlie. Departementet er derfor av den oppfatning at hans protest er behandlet og avgjort i overensstemmelse med valgloven og at det ikke foreligger en klagesak i henhold til valgloven § 71 annet ledd, jf. § 70 annet ledd. Departementet sender likevel klagen over til Stortinget til eventuell nærmere vurdering."

5.5.1 Komiteens merknader

Komiteen er enig med departementet i at den muntlige protesten ble korrekt avgjort av valgstyret i henhold til § 38 i valgloven, og at Stortinget derfor ikke trenger å ta stilling til den. Komiteen vil likevel bemerke at det oppslag protesten gjelder, ikke kan anses som valgagitasjon i lovens forstand.

6. UTJEVNINGSMANDATENE OG RIKSVALGSTYRET

Grunnloven § 59 bestemmer hvordan man skal gå fram for å utpeke de åtte utjevningsrepresentantene. Valgoppgjøret på landsplan foretas av et riksvalgstyre som blir oppnevnt av Kongen. Riksvalgstyret foretar oppgjøret på grunnlag av utskriftene av fylkesvalgstyrenes protokoller.

Riksvalgstyret skal utpeke utjevningsrepresentantene og alle vararepresentanter for de listene som får utjevningsrepresentanter. Riksvalgstyret skal også utferdige fullmakt for alle valgte representanter og vararepresentanter.

Riksvalgstyret har den 21. september 2001 holdt valgoppgjør på landsplan og har sendt avskrift av pro-

tokollen til Stortinget. Resultatet av dette valgoppgjøret er det redegjort for i et vedlegg til denne innstillingen.

Riksvalgstyrets medlem Harald B. Haram sluttet seg ikke til oppgjøret for fordelingen av utjevningsmandatene, men la fram et notat med følgende ordlyd:

"Underskrivne viser til klage frå Tverrpolitisk kyst- og distriktparti frå 7. 9. 2001 og frå 12.9.2001 til Stortinget og vil uttale fylgjende:

1. På basis av opplysningar i klaga kan ikkje medlem av Riksvalsstyret, Harald B. Haram, akseptere valresultatet slik det ligg føre no.
2. Partinamna "Kystpartiet" og "Tverrpolitisk kyst og distriktparti" virkar så språkleg like at forveksling kan avgjort ha funne stad blant veljarane i betydeleg grad. Ifylgje vallovas § 17 skal ikkje to eller fleire partinamn kunne forvekslast med kvarandre.
3. Notarius publicus nekta å godkjenne registrering av Kystpartiet på basis av § 17 i lova den 25. mai 1999.
4. Den departementalt oppnemnde klagemnda si subjektive overprøving av Notarius publicus har etter underskrivne si meining forrykka Stortingets samansetjing ved at Kystpartiet vart godkjent registrert og fekk stille til val. Dette kan ikkje underskrivne slutte seg til.
5. Etter underskrivne si meining står Stortinget over klagemnda, som neppe kan ha sett rekkevidda av sitt standpunkt.
6. På basis av innleverte klager og innsigelser må Stortinget sjølv vurdere den situasjon som har oppstått, slik at Notarius publicus sitt vedtak om nekting vert gjeldande rett. Veljarane må såleis få høve til omval i samsvar med lova.
7. Konsekvensen av mine merknader ovanfor vert at underskrivne ikkje kan delta i fordeling av utjæmningsmandat."

Komiteen har ingen merknad til Riksvalgstyrets oppgjør. Når det gjelder dissensen fra Riksvalgstyrets medlem Harald B. Haram, vises til komiteens merknader under 2.5 foran.

7. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til det som er uttalt foran og når den ordinære fullmaktskomité til å rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene for Østfold fylke, Akershus fylke, Oslo, Hedmark fylke, Oppland fylke, Buskerud fylke, Vestfold fylke, Telemark fylke, Aust-Agder fylke, Vest-Agder fylke, Rogaland fylke, Hordaland fylke, Sogn og Fjordane fylke, Møre og Romsdal fylke, Sør-Trøndelag fylke, Nord-Trøndelag fylke, Nordland fylke, Troms fylke og Finnmark fylke godkjennes.

Oslo, i den forberedende fullmaktskomité, den 28. september 2001

Kirsti Kalle Grøndahl
leder

Jan-Ivar Pavestad
sekretær

Vedlegg 2**AUST-AGDER FYLKE****4 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3
	Stemmer:	I	
Høyre	11 724	8 374	3 908
		II	
Kristelig Folkeparti	11 459	8 185	3 820
		III	
Det norske Arbeiderparti	11 083	7 916	3 694
		IV	
Fremskrittspartiet	9 273	6 624	3 091
Sosialistisk Venstreparti	6 215	4 439	
Senterpartiet	2 340	1 671	
Venstre	2 188	1 563	
Det Politiske Parti	465	332	
Kystpartiet	380	271	
Rød Valgallianse	255	182	
Kristent Samlingsparti	248	177	
Sørlandslista Aust-Agder	211	151	
Fedrelandspartiet	59	42	
Norsk Folkeparti	35	25	
Norges Kommunistiske Parti	25	18	
Det Liberale Folkepartiet	14	10	

Høyre får mandat nr. 1.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 2.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 3.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4.

VEST-AGDER FYLKE**5 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	IV	
Kristelig Folkeparti	22 372	15 980	7 457	4 474
		II	V	
Høyre	19 813	14 152	6 604	3 963
		III		
Det norske Arbeiderparti	14 303	10 216	4 768	
Fremskrittspartiet	9 173	6 552		
Sosialistisk Venstreparti	8 924	6 374		
Senterpartiet	3 097	2 212		
Venstre	3 001	2 144		
Sørlandslista	2 407	1 719		
Kystpartiet	682	487		
Det Politiske Parti	568	406		
Kristent Samlingsparti	432	309		
Rød Valgallianse	329	235		
Miljøpartiet De Grønne	196	140		
Norsk Folkeparti	72	51		
Fedrelandspartiet	53	38		
Norges Kommunistiske Parti	41	29		

Det Liberale Folkepartiet 14 10

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 1 og 4.

Høyre får mandat nr. 2 og 5.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 3.

AKERSHUS FYLKE

12 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer:	I	III	VII	XI	
Høyre	85 618	61 156	28 539	17 124	12 231	9 513
		II	VI	X		
Det norske Arbeiderparti	63 643	45 459	21 214	12 729	9 092	
		IV	IX			
Fremskrittspartiet	38 830	27 736	12 943	7 766		
		V	XII			
Sosialistisk Venstreparti	33 166	23 690	11 055	6 633		
		VIII				
Kristelig Folkeparti	21 446	15 319	7 149			
Venstre	10 855	7 754				
Senterpartiet	8 747	6 248				
Pensjonistpartiet	2 685	1 918				
Rød Valgallianse	1 902	1 359				
Kystpartiet	1 373	981				
Miljøpartiet De Grønne	660	471				
Kristent Samlingsparti	292	209				
Fedrelandspartiet	267	191				
Norsk Folkeparti	179	128				
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti ..	155	111				
Norges Kommunistiske Parti	134	96				

Høyre får mandat nr. 1, 3, 7 og 11.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 2, 6 og 10.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4 og 9.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5 og 12.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 8.

BUSKERUD FYLKE**7 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	IV	
Det norske Arbeiderparti	36 870	26 336	12 290	7 374
		II	VI	
Høyre	32 975	23 554	10 992	6 595
		III		
Fremskrittspartiet	21 773	15 552	7 258	
		V		
Sosialistisk Venstreparti	15 581	11 129	5 194	
		VII		
Kristelig Folkeparti	12 072	8 623	4 024	
Senterpartiet	7 519	5 371		
Venstre	3 551	2 536		
Det Politiske Parti	1 326	947		
Kystpartiet	837	598		
Rød Valgallianse	699	499		
Kristent Samlingsparti	238	170		
Miljøpartiet De Grønne	179	128		
Fedrelandspartiet	173	124		
Norges Kommunistiske Parti	125	89		
Norsk Folkeparti	113	81		
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	100	71		
Sosialdemokratene	87	62		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 4.

Høyre får mandat nr. 2 og 6.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 7.

FINNMARK FYLKE**4 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	IV	
Det norske Arbeiderparti	9 877	7 055	3 292	1 975
		II		
Sosialistisk Venstreparti	6 806	4 861	2 269	
		III		
Høyre	5 803	4 145	1 934	
Kristelig Folkeparti	4 329	3 092		
Fremskrittspartiet	3 868	2 763		
Kystpartiet	2 357	1 684		
Senterpartiet	1 582	1 130		
Venstre	621	444		
Samefolkets parti	564	403		
Kristent Samlingsparti	329	235		
Rød Valgallianse	302	216		
Det Politiske Parti	189	135		
Norges Kommunistiske Parti	140	100		
Miljøpartiet De Grønne	34	24		
Norsk Folkeparti	29	21		
Fedrelandspartiet	27	19		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 4.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 2.

Høyre får mandat nr. 3.

HEDMARK FYLKE
8 distriktsrepresentanter

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	II	VI	
Det norske Arbeiderparti	40 125	28 661	13 375	8 025	5 732
		III			
Sosialistisk Venstreparti	14 567	10 405	4 856		
		IV			
Høyre	13 522	9 659	4 507		
		V			
Fremskrittspartiet	11 814	8 439	3 938		
		VII			
Senterpartiet	9 660	6 900	3 220		
		VIII			
Kristelig Folkeparti	8 259	5 899	2 753		
Pensjonistpartiet	3 550	2 536			
Venstre	2 255	1 611			
Det Politiske Parti	860	614			
Kystpartiet	833	595			
Rød Valgallianse	405	289			
Kristent Samlingsparti	182	130			
Norges Kommunistiske Parti	179	128			
Miljøpartiet De Grønne	111	79			
Fedrelandspartiet	108	77			
Norsk Folkeparti	105	75			
Hedmarkslista	93	66			
Naturlovpartiet	53	38			

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1, 2 og 6.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 3.

Høyre får mandat nr. 4.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 5.

Senterpartiet får mandat nr. 7.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 8.

HORDALAND FYLKE**15 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	VI	X	
Høyre	54 504	38 931	18 168	10 901	7 786
		II	VII	XI	
Det norske Arbeiderparti	49 390	35 279	16 463	9 878	7 056
		III	VIII	XIV	
Fremskrittspartiet	41 582	29 701	13 861	8 316	5 940
		IV	IX	XV	
Kristelig Folkeparti	39 333	28 095	13 111	7 867	5 619
		V	XII		
Sosialistisk Venstreparti	27 051	19 322	9 017	5 410	
		XIII			
Venstre	11 838	8 456	3 946		
Senterpartiet	9 701	6 929	3 234		
Rød Valgallianse	9 246	6 604			
Kystpartiet	3 108	2 220			
Det Politiske Parti	2 312	1 651			
Pensjonistpartiet	1 189	849			
Kristent Samlingsparti	837	598			
Hordalandslista	389	278			
Miljøpartiet De Grønne	308	220			
Fedrelandspartiet	284	203			
Norges Kommunistiske Parti	175	125			
Naturlovpartiet	129	92			
Norsk Folkeparti	103	74			

Høyre får mandat nr. 1, 6 og 10.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 2, 7 og 11.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3, 8 og 14.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 4, 9 og 15.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5 og 12.

Venstre får mandat nr. 13.

MØRE OG ROMSDAL FYLKE**10 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	V	
Kristelig Folkeparti	26 850	19 179	8 950	5 370
		II	VI	
Det norske Arbeiderparti	26 473	18 909	8 824	5 295
		III	VIII	
Høyre	23 397	16 712	7 799	4 679
		IV	IX	
Fremskrittspartiet	23 378	16 699	7 793	4 676
		VII		
Sosialistisk Venstreparti	11 870	8 479	3 957	
		X		
Senterpartiet	8 892	6 351	2 964	
Venstre	8 749	6 249		
Kystpartiet	2 291	1 636		
Pensjonistpartiet	1 353	966		
Det Politiske Parti	1 042	744		
Rød Valgallianse	573	409		
Kristent Samlingsparti	385	275		
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	102	73		
Fedrelandspartiet	94	67		
Norsk Folkeparti	89	64		

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 1 og 5.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 2 og 6.

Høyre får mandat nr. 3 og 8.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4 og 9.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 7.

Senterpartiet får mandat nr. 10.

NORDLAND FYLKE**12 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	V	IX	
Det norske Arbeiderparti	31 283	22 345	10 428	6 257	4 469
		II	X		
Sosialistisk Venstreparti	18 188	12 991	6 063	3 638	
		III	XI		
Fremskrittspartiet	17 104	12 217	5 701	3 421	
		IV	XII		
Høyre	16 862	12 044	5 621	3 372	
		VI			
Kristelig Folkeparti	14 316	10 226	4 772		
		VII			
Kystpartiet	14 042	10 030	4 681		
		VIII			
Senterpartiet	11 363	8 116	3 788		
Venstre	2 822	2 016			
Rød Valgallianse	1 098	784			
Det Politiske Parti	682	487			
Pensjonistpartiet	482	344			
Kristent Samlingsparti	406	290			
Norges Kommunistiske Parti	125	89			
Fedrelandspartiet	112	80			
Nordlandslista	111	79			
Norsk Folkeparti	52	37			
Det Liberale Folkepartiet	32	23			

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1, 5 og 9.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 2 og 10.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 11.

Høyre får mandat nr. 4 og 12.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 6.

Kystpartiet får mandat nr. 7.

Senterpartiet får mandat nr. 8.

OPPLAND FYLKE
7 distriktsrepresentanter

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	II	VII	
Det norske Arbeiderparti	37 903	27 074	12 634	7 581	5 415
		III			
Høyre	13 245	9 461	4 415		
		IV			
Senterpartiet	12 604	9 003	4 201		
		V			
Sosialistisk Venstreparti	11 613	8 295	3 871		
		VI			
Fremskrittspartiet	11 189	7 992	3 730		
Kristelig Folkeparti	10 419	7 442			
Venstre	3 445	2 461			
Pensjonistpartiet	1 023	731			
Det Politiske Parti	864	617			
Rød Valgallianse	514	367			
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	394	281			
Kristent Samlingsparti	211	151			
Miljøpartiet De Grønne	191	136			
Opplandslista	170	121			
Fedrelandspartiet	96	69			
Norsk Folkeparti	84	60			
Norges Kommunistiske Parti	69	49			

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1, 2 og 7.

Høyre får mandat nr. 3.

Senterpartiet får mandat nr. 4.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 6.

OSLO**15 distriktsrepresentanter**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9	11
	Stemmer:	I	IV	VII	XIII	XV	
Høyre	83 979	59 985	27 993	16 796	11 997	9 331	7 634
		II	VI	IX			
Det norske Arbeiderparti	64 768	46 263	21 589	12 954	9 253		
		III	VIII	XIV			
Sosialistisk Venstreparti	48 800	34 857	16 267	9 760	6 971		
		V	XI				
Fremskrittspartiet	37 564	26 831	12 521	7 513			
		X					
Kristelig Folkeparti	17 536	12 526	5 845				
		XII					
Venstre	17 139	12 242	5 713				
Rød Valgallianse	8 574	6 124					
Det Politiske Parti	3 719	2 656					
Senterpartiet	1 988	1 420					
Pensjonistpartiet	1 811	1 294					
Kystpartiet	902	644					
Miljøpartiet De Grønne	661	472					
Oslo-lista	396	283					
Kristent Samlingsparti	213	152					
Norges Kommunistiske Parti	189	135					
Fedrelandspartiet	159	114					
Rettferdighetspartiet	138	99					
Norsk Folkeparti	103	74					
Naturlovpartiet	87	62					
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	73	52					
Samfunnspartiet	66	47					
Sosialdemokratene	55	39					
Det Liberale Folkeparti	40	29					

Høyre får mandat nr. 1, 4, 7, 13 og 15.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 2, 6 og 9.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 3, 8 og 14.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 5 og 11.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 10.

Venstre får mandat nr. 12.

ROGALAND
10 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	V	X	XI
Høyre	46 918	33 513	15 639	9 384	6 703
		II	VI		
Kristelig Folkeparti	39 294	28 067	13 098	7 859	
		III	VIII		
Fremskrittspartiet	37 650	26 893	12 550	7 530	
		IV	IX		
Det norske Arbeiderparti	36 857	26 326	12 286	7 371	
		VII			
Sosialistisk Venstreparti	18 187	12 991	6 062		
Senterpartiet	10 516	7 511			
Venstre	9 900	7 071			
Kystpartiet	2 285	1 632			
Det Politiske Parti	1 566	1 119			
Rød Valgallianse	1 179	842			
Kristent Samlingsparti	1 070	764			
Folkeaksjonen mot Bompenger	692	494			
Fedrelandspartiet	312	223			
Miljøpartiet De Grønne	265	189			
Norsk Folkeparti	150	107			
Norges Kommunistiske Parti	94	67			

Høyre får mandat nr. 1, 5 og 10.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 2 og 6.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 8.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 4 og 9.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 7.

SOGN OG FJORDANE**5 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3
	Stemmer:	I	
Det norske Arbeiderparti	13 453	9 609	4 484
		II	
Senterpartiet	10 615	7 582	3 538
		III	
Kristelig Folkeparti	9 743	6 959	3 248
		IV	
Høyre	7 660	5 471	2 553
		V	
Sosialistisk Venstreparti	7 055	5 039	2 352
Fremskrittspartiet	5 989	4 278	
Venstre	3 230	2 307	
Kystpartiet	1 249	892	
Det Politiske Parti	404	289	
Rød Valgallianse	249	178	
Kristent Samlingsparti	214	153	
Norsk Folkeparti	50	36	
Fedrelandspartiet	40	29	

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1.

Senterpartiet får mandat nr. 2.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 3.

Høyre får mandat nr. 4.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5.

TELEMARK
6 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	V	
Det norske Arbeiderparti	27 039	19 314	9 013	5 408
Fremskrittspartiet	16 305	11 646	5 435	
Høyre	13 449	9 606	4 483	
Sosialistisk Venstreparti	13 335	9 525	4 445	
Kristelig Folkeparti	12 116	8 654	4 039	
Senterpartiet	4 476	3 197		
Venstre	2 598	1 856		
Det Politiske Parti	706	504		
Rød Valgallianse	675	482		
Kystpartiet	515	368		
Pensjonistpartiet	349	249		
Kristent Samlingsparti	265	189		
Fedrelandspartiet	103	74		
Norsk Folkeparti	89	64		
Sosialdemokratene	73	52		
Norges Kommunistiske Parti	44	31		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 2.

Høyre får mandat nr. 3.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 4.

Kristelig Folkeparti for mandat nr. 6.

TROMS
6 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	VI	
Det norske Arbeiderparti	18 008	12 863	6 003	3 602
		II		
Høyre	12 739	9 099	4 246	
		III		
Sosialistisk Venstreparti	12 007	8 576	4 002	
		IV		
Fremskrittspartiet	11 442	8 173	3 814	
		V		
Kristelig Folkeparti	9 925	7 089	3 308	
Kystpartiet	8 124	5 803		
Senterpartiet	5 266	3 761		
Venstre	1 915	1 368		
Rød Valgallianse	656	469		
Det Politiske Parti	491	351		
Kristent Samlingsparti	339	242		
Miljøpartiet De Grønne	117	84		
Norges Kommunistiske Parti	101	72		
Tromslista	70	50		
Norsk Folkeparti	48	34		
Fedrelandspartiet	35	25		
Det Liberale Folkepartiet	23	16		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 6.

Høyre får mandat nr. 2.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 3.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 5.

NORD-TRØNDELAG**6 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	III	
Det norske Arbeiderparti	22 704	16 217	7 568	4 541
		II		
Senterpartiet	10 877	7 769	3 626	
		IV		
Sosialistisk Venstreparti	9 672	6 909	3 224	
		V		
Fremskrittspartiet	7 457	5 326	2 486	
		VI		
Kristelig Folkeparti	7 259	5 185	2 420	
Høyre	7 188	5 134		
Venstre	2 399	1 714		
Kystpartiet	1 355	968		
Det Politiske Parti	349	249		
Rød Valgallianse	296	211		
Kristent Samlingsparti	200	143		
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	90	64		
Miljøpartiet De Grønne	78	56		
Norsk Folkeparti	49	35		
Norges Kommunistiske Parti	47	34		
Sosialdemokratene	46	33		
Fedrelandspartiet	38	27		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 3.

Senterpartiet får mandat nr. 2.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 4.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 5.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 6.

SØR-TRØNDELAG**10 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer:	I	IV	VIII	
Det norske Arbeiderparti	42 899	30 642	14 300	8 580	6 128
		II	VII		
Høyre	26 418	18 870	8 806	5 284	
		III	IX		
Sosialistisk Venstreparti	23 027	16 448	7 676	4 605	
		V			
Fremskrittspartiet	17 637	12 598	5 879		
		VI			
Kristelig Folkeparti	14 710	10 507	4 903		
		X			
Senterpartiet	10 243	7 316	3 414		
Venstre	4 972	3 551			
Pensjonistpartiet	2 434	1 739			
Kystpartiet	2 152	1 537			
Rød Valgallianse	1 604	1 146			
Det Politiske Parti	1 269	906			
Miljøpartiet De Grønne	598	427			
Kristent Samlingsparti	223	159			
Fedrelandspartiet	118	84			
Norsk Folkeparti	104	74			
Norges Kommunistiske Parti	101	72			
Sosialdemokratene	90	64			

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1, 4 og 8.

Høyre får mandat nr. 2 og 7.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 3 og 9.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 5.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 6.

Senterpartiet får mandat nr. 10.

VESTFOLD
7 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	IV	
Høyre	31 524	22 517	10 508	6 305
		II	VII	
Det norske Arbeiderparti	26 763	19 116	8 921	5 353
		III		
Fremskrittspartiet	23 122	16 516	7 707	
		V		
Sosialistisk Venstreparti	14 308	10 220	4 769	
		VI		
Kristelig Folkeparti	13 612	9 723	4 537	
Senterpartiet	4 112	2 937		
Venstre	3 507	2 505		
Sykehuslisten for bevaring av Vestfold lokalsykehus	2 141	1 529		
Det Politiske Parti	1 353	966		
Pensjonistpartiet	1 093	781		
Kystpartiet	703	502		
Rød Valgallianse	683	488		
Miljøpartiet De Grønne	387	276		
Kristent Samlingsparti	250	179		
Fedrelandspartiet	109	78		
Norsk Folkeparti	58	41		
Det Liberale Folkeparti	43	31		
Norges Kommunistiske Parti	38	27		

Høyre får mandat nr. 1 og 4.

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 2 og 7.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 5.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 6.

ØSTFOLD
8 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5
	Stemmer:	I	IV	
Det norske Arbeiderparti	39 191	27 994	13 064	7 838
		II	VII	
Høyre	27 514	19 653	9 171	5 503
		III	VIII	
Fremskrittspartiet	24 086	17 204	8 029	4 817
		V		
Kristelig Folkeparti	17 790	12 707	5 930	
		VI		
Sosialistisk Venstreparti	16 023	11 445	5 341	
Senterpartiet	6 689	4 778		
Venstre	3 501	2 501		
Pensjonistpartiet	1 971	1 408		
Det Politiske Parti	1 292	923		
Kystpartiet	822	587		
Rød Valgallianse	776	554		
Kristent Samlingsparti	397	284		
Østfoldlista	179	128		
Fedrelandspartiet	166	119		
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	136	97		
Norges Kommunistiske Parti	99	71		
Norsk Folkeparti	97	69		

Det norske Arbeiderparti får mandat nr. 1 og 4.

Høyre får mandat nr. 2 og 7.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 8.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 5.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 6.

Vedlegg 3

SAMMENDRAG AV RIKSVALGSTYRETS OPPGJØR

1. Godkjente stemmer. Totalt for landet

Parti	Sum pr. parti
Det norske Arbeiderparti	612 632
Høyre	534 852
Fremskrittspartiet	369 236
Sosialistisk Venstreparti	316 456
Kristelig Folkeparti	312 839
Senterpartiet	140 287
Venstre	98 486
Kystpartiet	44 010
Rød Valgallianse	30 015
Det Politiske Parti	19 457
Pensjonistpartiet	17 940
Kristent Samlingsparti	6 731
Miljøpartiet De Grønne	3 785
Sørlandslista	2 407
Fedrelandspartiet	2 353

Sykehuslisten for bevaring av	
Vestfold lokalsykehus	2 141
Norges Kommunistiske Parti	1 726
Norsk Folkeparti	1 609
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	1 052
Folkeaksjonen mot Bompenger	692
Samefolkets parti	564
Oslo-lista	396
Hordalandslista	389
Sosialdemokratene	351
Naturlovpartiet	269
Sørlandslista Aust-Agder	211
Østfoldlista	179
Opplandslista	170
Det Liberale Folkepartiet	166
Rettferdighetspartiet	138
Nordlandslista	111
Hedmarkslista	93

Tromsølista	70
Samfunnspartiet	66
Sum for hele landet	2 521 879

2. Distriktsmandater. Totalt for landet

Parti	Sum pr. parti
Det norske Arbeiderparti	42
Høyre	36
Fremskrittspartiet	24
Sosialistisk Venstreparti	23
Kristelig Folkeparti	22
Senterpartiet	7
Venstre	2
Kystpartiet	1
Rød Valgallianse	0
Det Politiske Parti	0
Pensjonistpartiet	0
Kristent Samlingsparti	0
Miljøpartiet De Grønne	0
Sørlandslista	0
Fedrelandspartiet	0

Sykehuslisten for bevaring av	
Vestfold lokalsykehus	0
Norges Kommunistiske Parti	0
Norsk Folkeparti	0
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	0
Folkeaksjonen mot Bompenger	0
Samefolkets parti	0
Oslo-lista	0
Hordalandslista	0
Sosialdemokratene	0
Naturlovpartiet	0
Sørlandslista Aust-Agder	0
Østfoldlista	0
Opplandslista	0
Det Liberale Folkepartiet	0
Rettferdighetspartiet	0
Nordlandslista	0
Hedmarkslista	0
Tromsølista	0
Samfunnspartiet	0
Sum for hele landet	157

BEREGNING AV UTJEVNINGSMANDATER**3. Sperregrense**

Alle stemmetall som er gjengitt er godkjente stemmer.

Følgende lister er ikke registrerte partier. De kan ikke konkurrere om utjevningsmandatene.

Partinavn	Stemmetall	Distriktsmandater
Sørlandslista	2 407	0
Sykehuslisten for bevaring av Vestfold lokalsykehus	2 141	0
Folkeaksjonen mot Bompenger	692	0
Oslo-lista	396	0
Hordalandlista	389	0
Sørlandslista Aust-Agder	211	0
Østfoldlista	179	0
Opplandslista	170	0
Rettferdighetspartiet	138	0
Nordlandslista	111	0
Hedmarkslista	93	0
Tromsølista	70	0
Sum	6 997	0

Totalt godkjente stemmer: 2 521 879

4 pst. sperregrense: 100 875,16

Det kreves minst 100 876 godkjente stemmer for å komme over sperregrensen.

Følgende partier ligger under sperregrensen:

Partinavn	Stemmetall	Distriktsmandater
Venstre	98 486	2
Kystpartiet	44 010	1
Rød Valgallianse	30 015	0
Det Politiske Parti	19 457	0
Pensjonistpartiet	17 940	0
Kristent Samlingsparti	6 731	0
Miljøpartiet De Grønne	3 785	0
Fedrelandspartiet	2 353	0
Norges Kommunistiske Parti	1 726	0
Norsk Folkeparti	1 609	0
Tverrpolitisk kyst- og distriktparti	1 052	0
Samefolkets parti	564	0
Sosialdemokratene	351	0
Naturlovpartiet	269	0
Det Liberale Folkeparti	166	0
Samfunnspartiet	66	0
Sum	228 580	3

Følgende partier ligger over sperregrensen:

Partinavn	Stemmetall	Distriktsmandater
Det norske Arbeiderparti	612 632	42
Høyre	534 852	36
Fremskrittspartiet	369 236	24
Sosialistisk Venstreparti	316 456	23
Kristelig Folkeparti	312 839	22
Senterpartiet	140 287	7

Sum	2 286 302	154
-----------	-----------	-----

Mandatene til uregistrerte partier og partier som ligger under sperregrensen trekkes fra det totale antall landsmandater som skal beregnes.

4. Beregning av landsmandater

Det er 162 mandater igjen å fordele.

Oppsummering av beregning. 1. beregning

Mandatene fordeler seg som følger mellom partiene:

Partinavn	Landsmandater	Distriktsmandater
Det norske Arbeiderparti	44	42
Høyre	38	36
Fremskrittspartiet	26	24
Sosialistisk Venstreparti	22	23
Kristelig Folkeparti	22	22
Senterpartiet	10	7
Sum	162	154

Følgende parti har fått flere distriktsmandater enn landsmandater:

Partinavn	Landsmandater	Distriktsmandater
Sosialistisk Venstreparti	22	23

Dette partiet faller ut. Sosialistisk Venstrepartis distriktsmandater trekkes fra antall landsmandater som ble beregnet i denne runden. Ny beregning må foretas.

5. Beregning av landsmandater. 2. beregning

Det er $(162 - 23 =)$ 139 mandater igjen å fordele.

Beregning av utjevningsmandater.

Oppsummering av beregning. 2. Beregning

Mandatene fordeler seg som følger mellom partiene:

Partinavn	Landsmandater	Distriktsmandater
Det norske Arbeiderparti	43	42
Høyre	38	36
Fremskrittspartiet	26	24
Kristelig Folkeparti	22	22
Senterpartiet	10	7
Sum	139	131

Ingen partier har fått flere distriktsmandater enn landsmandater.

Utjevningsmandater = landsmandater - distriktsmandater

Utjevningsmandatene fordeler seg mellom partiene som følger:

Det norske Arbeiderparti	1 mandat
Høyre	2 mandater
Fremskrittspartiet	2 mandater
Senterpartiet	3 mandater
Sum utjevningsmandater	8 mandater

Fordeling av utjevningsmandatene mellom fylkene

Det norske Arbeiderpartis utjevningsmandat går til:

1. Oslo med kvotient 9 252,571 etter deling med 7

Høyres 2 utjevningsmandater går til:

1. Akershus med kvotient 9 513,111 etter deling med 9
2. Hordaland med kvotient 7 786,286 etter deling med 7

Fremskrittspartiets 2 utjevningsmandater går til:

1. Akershus med kvotient 7 766,000 etter deling med 5
2. Vestfold med kvotient 7 707,333 etter deling med 3

Senterpartiets 3 utjevningsmandater går til:

1. Rogaland med kvotient 7 511,429 etter deling med 1,4
2. Hordaland med kvotient 6 929,286 etter deling med 1,4
3. Akershus med kvotient 6 247,857 etter deling med 1,4

Resultatrapport

Mandat	Parti	Fylke	Listeplass
1	Senterpartiet	Rogaland	1
2	Senterpartiet	Hordaland	1
3	Fremskrittspartiet	Akershus	3
4	Senterpartiet	Akershus	1
5	Høyre	Akershus	5
6	Fremskrittspartiet	Vestfold	2
7	Det norske Arbeiderparti	Oslo	4
8	Høyre	Hordaland	4

Vedlegg 4

**Valgte representanter og vararepresentanter fylkesvis i henhold til Riksvalgstyrets
valgoppgjør 21. september 2001**

AUST-AGDER*4 distriktsrepresentanter:*

1. Jan Olav Olsen, (H), Gjerstad
2. Åse Gunhild Woie Duesund, (KrF), Grimstad
3. Gunnar Halvorsen, (A), Åmli
4. Torbjørn Andersen, (FrP), Froland

For representant nr. 2:

1. Tormod Vågsnes, Arendal
2. Jon-Olav Strand, Risør
3. Inger Lise Hillestad, Iveland
4. Bjørn Ropstad, Evje og Hornnes

Vararepresentanter:

For representant nr. 1:

1. Lilly Tønnevoold Stakkeland, Grimstad
2. Peder Syrdalen, Arendal
3. Gunnar Oftedahl, Lillesand
4. Kåre G. Knudsen, Arendal

For representant nr. 3:

1. Liv Marit Moland, Arendal
2. Solveig Varnes Solbakken, Lillesand
3. Per Åge Nilsen, Froland
4. Robert Cornels Nordli, Arendal

For representant nr. 4:

1. Arne Austenå, Arendal
2. Eyolf Bakke, Grimstad
3. Aud Dalen, Tvedestrand
4. Ola Martin Retterholt, Åmli

VEST-AGDER*5 distriktsrepresentanter:*

1. Jon Lilletun, (KrF), Kristiansand
2. Ansgar Gabrielsen, (H), Lindesnes
3. Rolf Terje Klungland, (A), Kvinesdal
4. Dagrun Eriksen, (KrF), Kristiansand
5. Anne Berit Andersen, (H), Søgne

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 4:

1. Sigmund Kroslid, Flekkefjord
2. Oddny Omdal, Kvinesdal
3. Hans Fredrik Grøvan, Lyngdal
4. Åse Tønnessen Sæbø, Vennesla
5. Karen Marie Hartmark, Lyngdal

For representant nr. 2 og 5:

1. Peter Gitmark, Kristiansand
2. Åse Versland, Kvinesdal
3. Svein Bringsjord, Lyngdal
4. Yngvar Hansen-Tangen, Kristiansand
5. Gustav Reiersen, Mandal

For representant nr. 3:

1. Mette Gundersen, Kristiansand
2. Tom Rune Thorvaldsen, Lindesnes
3. Åse Lill Kimestad, Mandal
4. Frode Valla, Farsund

AKERSHUS*12 distriktsrepresentanter:
3 utjevningsrepresentanter:**

1. Jan Petersen, (H), Oppegård
2. Vidar Bjørnstad, (A), Bærum
3. Sonja Irene Sjøli, (H), Eidsvoll
4. Ursula Evje, (FrP), Skedsmo
5. Rolf Reikvam, (SV), Sørums
6. Grethe Fossli, (A), Asker
7. Jan Tore Sanner, (H), Bærum

8. Valgerd Svarstad Haugland, (KrF), Asker
9. André Kvakkestad, (FrP), Ski
10. Kjell Engebretsen, (A), Frogn
11. Leif Frode Onarheim, (H), Asker
12. Siri Hall Arnøy, (SV), Asker
13. Morten Høglund, (FrP), Asker*
14. Åslaug Haga, (Sp), Ås*
15. Julie Christiansen, (H), Oppegård*

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 3, 7, 11 og 15:

1. André Dahl, Rælingen
2. Mette Korsrud, Lørenskog
3. Anette M. Solli, Bærum
4. Trine Lise Eriksen, Ski
5. Morten Strand, Asker
6. Ruth Lilian Brekke, Frogn
7. Marit Berger, Fet
8. Phu Le Duong, Skedsmo

For representant nr. 2, 6 og 10:

1. Sverre Myrli, Nes
2. Anita Orlund, Skedsmo
3. Siri Hov Eggen, Vestby
4. Anniken Huitfeldt, Ullensaker
5. Åge Tovan, Lørenskog
6. Lars Ødegård, Nannestad

For representant nr. 4, 9 og 13:

1. Harald Espelund, Ullensaker
2. Ib Thomsen, Nittedal
3. Maria Hoff, Fet

4. Liv Løberg, Frogn
5. Ole Jacob Johansen, Asker
6. Arne Hillestad, Ås

For representant nr. 5 og 12:

1. Christian Hintze Holm, Nesodden
2. Berit Skogli Wiik, Asker
3. Kåre Mæland, Skedsmo
4. Carmen Fuentes Arends, Ås
5. Gjermund Skaar, Bærum

For representant nr. 8:

1. Einar Holstad, Enebakk
2. Eldbjørg I. Lundby, Hurdal
3. Guro Lyngstad Myklestul, Lørenskog
4. Øivind Ekeberg, Bærum

For representant nr. 14:

1. Dagfinn Sundsbø, Fet
2. Cathrine S. Amundsen, Fet
3. Tron Erik Hovind, Ullensaker
4. Liv Hilde Vårvik Lien, Bærum

BUSKERUD*7 distriktsrepresentanter:*

1. Thorbjørn Jagland, (A), Lier
2. Trond Helleland, (H), Drammen
3. Ulf Erik Knudsen, (FrP), Drammen
4. Sigrun Eng, (A), Gol
5. Magnar Lund Berge, (SV), Drammen
6. Beate Heieren Hundhammer, (H), Ringerike
7. Finn Kristian Marthinsen, (KrF), Drammen

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 4:

1. Martin Kolberg, Lier
2. Laila Gustavsen, Drammen
3. Torgeir Micaelsen, Nedre Eiker
4. Ragnhild Røed, Drammen
5. Hans-Christian Gabrielsen, Røyken

For representant nr. 2 og 6:

1. John-Ragnar Aarset, Hol
2. Anders B. Werp, Øvre Eiker
3. Venke de Lange, Lier
4. Marianne Knarud, Røyken
5. Ingvar Myrvollen, Kongsberg

For representant nr. 3:

1. Jan L. Stub, Ringerike
2. Knut Gjerde, Nedre Eiker
3. Solveig Tolpinrud Solberg, Røyken
4. Freddy Hoffmann, Drammen

For representant nr. 5:

1. Mari Hagen, Ringerike
2. Svein Erik Odden, Hurum
3. Ann Kristin Blomholt, Drammen
4. Lidio Dominguez, Ringerike

For representant nr. 7:

1. Unni Hennum Lie, Lier
2. Geir Øystein Andersen, Kongsberg
3. Gunvor Sørli Tangerås, Hol
4. Paul Oddvar Liseth, Hole

FINNMARK*4 distriktsrepresentanter:*

1. Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, (A), Vardø
2. Olav Gunnar Ballo, (SV), Alta
3. Raymond Robertsen, (H), Hammerfest
4. Eva M. Nielsen, (A), Alta

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 4:

1. Alf E. Jakobsen, Hammerfest
2. Linda Beate Randal, Sør-Varanger
3. Einar Johansen, Vadsø
4. Barbro-Lill Hætta, Kautokeino
5. Runar Sjøstad, Sør-Varanger

For representant nr. 2:

1. Kirsti Saxi, Vadsø
2. Charles Mortensen, Sør-Varanger
3. Guro Wasa, Nordkapp
4. Kuberan Thuraiajah, Vardø

For representant nr. 3:

1. Åshild Karlstrøm Rundhaug, Alta
2. Just Hjalmar Johansen, Båtsfjord
3. Anders Johansen Eira, Kautokeino
4. Bjørg Karin Wikan, Sør-Varanger

HEDMARK*8 distriktsrepresentanter:*

1. Sylvia Brustad, (A), Engerdal
2. Eirin Faldet, (A), Stange
3. Karin Andersen, (SV), Kongsvinger
4. Bjørn Hernæs, (H), Sør-Odal
5. Per Roar Bredvold, (FrP), Åsnes
6. Knut Storberget, (A), Elverum
7. Ola D. Gløtvold, (Sp), Engerdal
8. Åse Wisløff Nilssen, (KrF), Kongsvinger

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 2 og 6:

1. Grethe G. Fossum, Grue
2. Bernt Egil Torp, Ringsaker
3. Tord Kristian Skancke, Hamar
4. Tone Merete Sønsterud, Kongsvinger
5. Nils Amund Røhne, Stange
6. Bente Elin Lilleøkseth, Løten

For representant nr. 3:

1. Helge Bjørnsen, Stange
2. Christoffer Horsfjord Nilsen, Hamar
3. Frøydis Elisabeth Sund, Stange
4. Torbjørn Dybsand, Ringsaker

For representant nr. 4:

1. Kari Gløersen, Eidskog
2. Randi Wetterhus Krogstad, Ringsaker
3. Arne Johan Sigstad, Elverum
4. Petter Johansen, Tynset

For representant nr. 5:

1. Yngve Ulset, Stange
2. Johnny Hult, Elverum
3. Jan-Erik Gaup, Våler
4. Tor Andre Johnsen, Ringsaker

For representant nr. 7:

1. Kent Inge Stenberg Ryen, Hamar
2. Ann Merete Furuberg Gjerdtnet, Grue
3. Kristen Bartnes, Stange
4. Eli Petra Lund, Tynset

For representant nr. 8:

1. Yngvar Aarebrot, Hamar
2. Steinar Reiten, Åsnes
3. Geir Byberg, Hamar
4. Eva Ormåsen, Ringsaker

HORDALAND*15 distriktsrepresentanter:
2 utjevningsrepresentanter:**

1. Oddvard Nilsen, (H), Askøy
2. Ranveig Frøiland, (A), Fjell
3. Arne Sortevik, (FrP), Bergen
4. Ingebrigt S. Sørfonn, (KrF), Fitjar
5. Ågot Valle, (SV), Bergen
6. Erna Solberg, (H), Bergen

7. Olav Akselsen, (A), Stord
8. Gjermund Hagesæter, (FrP), Lindås
9. Anita Apelthun Sæle, (KrF), Fjell
10. Øyvind Halleraker, (H), Bømlo
11. Leif Lund, (A), Bergen
12. Audun Lysbakken, (SV), Bergen
13. Lars Sponheim, (V), Ulvik
14. Karin S. Woldseth, (FrP), Bergen
15. Ingmar Ljones, (KrF), Bergen

16. Rune J. Skjælaaen, (Sp), Agdenes*

17. Torbjørn Hansen, (H), Bergen*

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 6, 10 og 17:

1. Silja Ekeland, Bergen
2. Erlend Nornes, Ullensvang
3. Bente Gunn Håtuft, Agdenes
4. Monica Mæland, Bergen
5. Kjell Moberg, Bergen
6. Lisbeth Axelsen, Os
7. Hilde Onarheim, Bergen

For representant nr. 2, 7 og 11:

1. Rita Tveiten, Osterøy
2. Pål Berrefjord, Bergen
3. Gard Folkvord, Odda
4. Ruth-Mari Grung, Bergen
5. Joril Christensen, Bergen
6. Øyvind Slåke, Bergen

For representant nr. 3, 8 og 14:

1. Jan Koløy, Kvinnherad
2. Roald Steinseide, Askøy
3. Morten Løddøn, Voss
4. Lill Karin Dale, Bergen
5. Georg Indrevik, Fjell
6. Reidar Sortland, Bømlo

For representant nr. 4, 9 og 15:

1. Pål Kårbø, Bergen
2. Kari Sørheim, Masfjorden
3. Øystein Ådland, Kvam
4. Torill Selsvold Nyborg, Fjell
5. Oddvar J. Jensen, Askøy
6. Knut Arild Hareide, Agdenes

For representant nr. 5 og 12:

1. Ragna Flotve, Sveio
2. Bjørn Lothe, Ullensvang
3. Oddny Irene Miljeteig, Bergen
4. Samba Njie, Bergen
5. Aud Karin Oen, Øygarden

For representant nr. 13:

1. May Britt Vihovde, Sveio
2. Harald Hove, Bergen
3. Frode Hervik, Bergen
4. Liv Sæbø Fausa, Bergen

For representant nr. 16:

1. Mali Grete N. Aksnes, Kvam
2. Olav Steinar Namtvedt, Radøy
3. Margrethe Litlabø Vatna, Stord
4. Per J. Jordal, Os

MØRE OG ROMSDAL*10 distriktsrepresentanter:*

1. Kjell Magne Bondevik, (KrF), Molde
2. Asmund Kristoffersen, (A), Tingvoll
3. Petter Løvik, (H), Volda
4. Lodve Solholm, (FrP), Ålesund
5. May-Helen Molvær Grimstad, (KrF), Sula
6. Karita Bekkemellem Orheim, (A), Molde
7. Bjørn Jacobsen, (SV), Molde
8. Elisabeth Røbekk Nørve, (H), Ålesund
9. Harald T. Nesvik, (FrP), Ålesund
10. Eli Sollied Øveraas, (Sp), Vestnes

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 5:

1. Modulf Aukan, Tustna
2. Rigmor Andersen Eide, Ålesund
3. Svein Atle Roseth, Nesset
4. Reidun Vigestad Berge, Ørsta
5. Arnt Ander Wærnes, Kristiansund

For representant nr. 2 og 6:

1. Ottar Kaldhol, Ulstein
2. Bjørg Riksfjord, Ålesund
3. Synnøve Stokke, Kristiansund
4. Roald Fiksdal, Vestnes
5. Jan Edvin Silseth, Sunndal

For representant nr. 3 og 8:

1. Rolf Jarle Brøske, Surnadal
2. Janne Nakken, Vestnes
3. Steinar Berge, Kristiansund
4. Torkild Solli Haukaas, Molde
5. Jens Petter Ekornes, Sykkylven

For representant nr. 4 og 9:

1. Gerd Sigrun Fladset, Averøy
2. Sylvi Listhaug, Ørskog
3. Kjell Tore Wirum, Molde
4. Frank Edvard Sve, Stranda
5. Svanhild Mykløy, Fræna

For representant nr. 7:

1. Ingrid I. Opedal, Volda
2. John Knudseth, Kristiansund
3. Marit Holmquist Fenne, Fræna
4. Terje Johansen, Ålesund

For representant nr. 10:

1. Ola T. Heggem, Rindal
2. Ola Einar Flem, Haram
3. Ragnhild Aarflot Kalland, Volda
4. Oddbjørn Vatne, Haram

NORDLAND*12 distriktsrepresentanter:*

1. Hill-Marta Solberg, (A), Sortland
2. Geir-Ketil Hansen, (SV), Narvik
3. Kenneth Svendsen, (FrP), Fauske
4. Ivar Kristiansen, (H), Bodø
5. Torny Pedersen, (A), Fauske
6. Jan Sahl, (KrF), Vestvågøy
7. Steinar Bastesen, (Ky), Brønnøy
8. Odd Roger Enoksen, (Sp), Andøy
9. Tor-Arne Strøm, (A), Rana
10. Åsa Elvik, (SV), Bø
11. Jan Arild Ellingsen, (FrP), Saltdal
12. Søren Fredrik Voie, (H), Vestvågøy

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 5 og 9:

1. Tomas Norvoll, Bodø
2. Fritz Martin Nilsen, Flakstad
3. Trine Brænden Olsen, Alstahaug
4. Hugo Bjørnstad, Vågan
5. Linda Tverrås Moen, Beiarn
6. Ørnulf Skjæran, Hemnes

For representant nr. 2 og 10:

1. Inge Myrvoll, Rana
2. Wenche Bolle, Vestvågøy
3. Anders Krane, Saltdal
4. Peggy Bolstad Davidsen, Hattfjelldal
5. Per Anton Nesjan, Vega

For representant nr. 3 og 11:

1. Ruth Rist, Vestvågøy
2. Karstein Hansen, Alstahaug
3. Bjørn Larsen, Vefsn
4. Torgeir Trældal, Narvik
5. Torild Øyunn Hanssen, Rana

For representant nr. 4 og 12:

1. May Anne Brand, Vefsn
2. Bård Glad Pedersen, Sortland
3. Kathrine Pernille Olsen, Vestvågøy
4. Kurt Bakken, Meløy
5. Solgull Klette, Bodø

For representant nr. 6:

1. Kari Økland, Hemnes
2. Oddbjørn Hanssen, Bodø
3. Sølve Karlsen, Vestvågøy
4. Oddrun Dahle Liasjø, Bindal

For representant nr. 7:

1. Karl-Anton Swensen, Meløy
2. Solveig Gjendem Helland, Vågan
3. Anita Tustervatn, Rødøy
4. Trond Åmo, Tysfjord

For representant nr. 8:

1. Harald E. Hansen, Vågan
2. Janne Sjelmo Nordås, Hattfjelldal
3. Eirin Horrigmoe Paulsen, Tjeldsund
4. Einar Silset, Vega

OPPLAND*7 distriktsrepresentanter:*

1. Haakon Blankenborg, (A), Lørenskog
2. Berit Brørby, (A), Jevnaker
3. Olaf Michael Thommessen, (H), Lillehammer
4. Inger S. Enger, (Sp), Gausdal
5. Kjetil Bjørklund, (SV), Nordre Land
6. Thore Aksel Nistad, (FrP), Gjøvik
7. Torstein Rudihagen, (A), Sør-Fron

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 2 og 7:

1. Reidun Gravdahl, Vestre Toten
2. Espen Johnsen, Vestre Slidre
3. Synnøve Brenden Klemetrud, Lillehammer
4. Rigmor Aasrud Jahren, Gran
5. Gunnar Tore Stenseng, Nord-Fron
6. Ida Karine Solheim, Gjøvik

For representant nr. 3:

1. Audun Blegen, Vestre Toten
2. Jørund Ødegård Lunde, Vang

3. Anne Grethe Fremgaard Kvitberg, Jevnaker
4. Thea Kristine Schjerven, Vestre Toten

For representant nr. 4:

1. Hans Seierstad, Østre Toten
2. Anne Hjelmstadstuen, Øyer
3. Terje Amundsen, Nord-Aurdal
4. Kari Hølmo Holen, Vågå

For representant nr. 5:

1. Tove Henny Lehre, Lillehammer
2. Sigmund Hagen, Gjøvik
3. Signe von Streng, Jevnaker
4. Terje Kleiven, Agdenes

For representant nr. 6:

1. Morten Ørsal Johansen, Vestre Toten
2. Håkon Andersen, Jevnaker
3. Monica Kvalsvik Klette, Gjøvik
4. Olaf Nils Diserud, Nord-Aurdal

OSLO*15 distriktsrepresentanter:**1 utjevningsrepresentant:**

1. Per-Kristian Foss, (H), Oslo
2. Jens Stoltenberg, (A), Oslo
3. Kristin Halvorsen, (SV), Oslo
4. Kristin Krohn Devold, (H), Oslo
5. Carl I. Hagen, (FrP), Oslo
6. Marit Nybakk, (A), Oslo
7. Inge Lønning, (H), Oslo
8. Heikki Holmås, (SV), Bergen
9. Bjørgulv Froyn, (A), Oslo
10. Lars Rise, (KrF), Drammen
11. Siv Jensen, (FrP), Oslo
12. Odd Einar Dørum, (V), Oslo
13. Heidi Larssen, (H), Oslo
14. Heidi Sørensen, (SV), Oslo
15. Afshan Rafiq, (H), Oslo
16. Britt Hildeng, (A), Oslo*

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 4, 7, 13 og 15:

1. Ine Marie Eriksen, Tromsø
2. Hans R. Kjæstad, Oslo
3. Brit I. H. Andreassen, Oslo
4. Nordan Helland, Oslo
5. Anne Haabeth Rygg, Oslo
6. Lars Groth, Oslo
7. Hege Yli Melhus, Oslo
8. Teddy Kjendlie, Oslo

For representant nr. 2, 6, 9 og 16:

1. Ragnar Bøe Elgsaas, Oslo
2. Saera T. Khan, Oslo

3. Rune Gerhardsen, Oslo
4. Siri Bjerke, Oslo
5. Shahbaz Tariq, Oslo
6. Kaare Sandegren, Oslo
7. Karin Yrvin, Oslo

For representant nr. 3, 8 og 14:

1. Akhtar Chaudhry, Oslo
2. Marianne Borgen, Oslo
3. Knut Even Lindsjörn, Oslo
4. Hanne Fehn Dahle, Oslo
5. Per Østvold, Oslo
6. Heidi Rømming, Oslo

For representant nr. 5 og 11:

1. Sverre Kristiansen, Oslo
2. Margaret Eckbo, Oslo
3. Peter N. Myhre, Oslo
4. Øystein Sjøtveit, Oslo
5. Anette Carnarius Elseth, Oslo

For representant nr. 10:

1. Aud Kvalbein, Oslo
2. Daniel Kjørberg Siraj, Oslo
3. Benedikte Tollefsen-Minos, Oslo
4. Jens Jørgen Lie, Oslo

For representant nr. 12:

1. Trine Skei Grande, Oslo
2. Ola Elvestuen, Oslo
3. Anne Underthun Marstein, Oslo
4. Espen Ophaug, Oslo

ROGALAND*10 distriktsrepresentanter:**1 utjevningsrepresentant:**

1. Bent Høie, (H), Stavanger
2. Einar Steensnæs, (KrF), Haugesund
3. Jan Simonsen, (FrP), Stavanger
4. Tore Nordtun, (A), Stavanger
5. Finn Martin Vallersnes, (H), Haugesund
6. Bjørg Tørresdal, (KrF), Sandnes
7. Hallgeir H. Langeland, (SV), Stavanger
8. Øyvind Vaksdal, (FrP), Karmøy
9. Oddbjørg Ausdal Starrfelt, (A), Klepp
10. Siri A. Meling, (H), Eigersund
11. Magnhild Meltveit Kleppa, (Sp), Hjelmeland*

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 5 og 10:

1. Inger Lise Aarrestad, Stavanger

2. Bjørn Aage Lassen, Sandnes
3. Elin Schanche, Rennesøy
4. Jostein Wallem Rovik, Sandnes
5. Tove Helland Veia, Karmøy
6. Ståle Økland, Time

For representant nr. 2 og 6:

1. Olaf Gjedrem, Bjerkreim
2. Sølve Sivertsen, Randaberg
3. Kari Austerheim Silde, Stavanger
4. Aud Irene Bjørlov, Hå
5. Jan Birger Medhaug, Karmøy

For representant nr. 3 og 8:

1. Torill K. Haaland Horpestad, Sandnes
2. Odd Jostein Zazzera, Stavanger
3. Ola Ingvaldstad, Hjelmeland

- 4. Solveig Horne Kolnes, Sola
- 5. Elisabeth Lund, Haugesund

For representant nr. 4 og 9:

- 1. Jan Petter Rasmussen, Eigersund
- 2. Helga Rullestad, Karmøy
- 3. Torfinn Opheim, Sauda
- 4. Astrid Bergmål, Haugesund
- 5. Eirin Kristin Sund, Gjesdal

For representant nr. 7:

1. Ingrid Fiskaa, Time
2. Helga Eggebø, Sandnes
3. Kjell Jamne, Haugesund
4. Klara Gauthun Tveit, Sauda

For representant nr. 11:

1. Endre Skjørestad, Sandnes
2. Magnhild Eia, Lund
3. Sigrunn Hole Hosaas, Bokn
4. Geir Pollestad, Hå

SOGN OG FJORDANE

5 distriktsrepresentanter:

1. Reidar Sandal, (A), Flora
2. Jorunn Ringstad, (Sp), Askvoll
3. Magne Aarøen, (KrF), Gloppen
4. Sverre J. Hoddevik, (H), Selje
5. Heidi Grande Røys, (SV), Flora

Vararepresentanter:

For representant nr. 1:

1. Aud Viken, Førde
2. Tor Bremer, Luster
3. Gunnvor A. Sunde, Gloppen
4. Tord Dale, Sogndal

For representant nr. 2:

1. Liv Signe Navarsete, Lærdal
2. Nils Myklebust, Vågsøy
3. Leidulf Gloppestad, Gloppen
4. Gerd Dvergsdal, Jølster

For representant nr. 3:

1. Per Steinar Osmundnes, Gloppen
2. Liv Skaaheim, Førde
3. Gunn R.V. Helgesen, Selje
4. Ivar Systad, Hyllestad

For representant nr. 4:

1. Mathias Råheim, Gaular
2. Edith Aarebrot Madsen, Flora
3. Olin Johanne Henden, Gloppen
4. Ove Grimstad, Sogndal

For representant nr. 5:

1. Norvall Nøringset, Førde
2. Anne Grethe Tveit, Vik
3. Sverre Folkestad, Gloppen
4. Eva Melvær Langaas, Flora

TELEMARK

6 distriktsrepresentanter:

1. Sigvald Oppebøen Hansen, (A), Nissedal
2. John I. Alvheim, (FrP), Notodden
3. Kari Lise Holmberg, (H), Skien
4. Sigbjørn Molvik, (SV), Skien
5. Gunn Olsen, (A), Kragerø
6. Bror Yngve Rahm, (KrF), Siljan

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 5:

1. Rolf Erling Andersen, Skien
2. Marthe Scharning Lund, Skien
3. Lise Wiik, Notodden
4. Arne Storhaug, Bø
5. Magnus Straume, Drangedal

For representant nr. 2:

1. Bård André Hoksrud, Bamble
2. Bjørn Magne Langkås, Bø
3. Nils-Olav Skilbred, Skien
4. Tove Korsrud Fiala, Porsgrunn

For representant nr. 3:

1. Gunn Marit Helgesen, Porsgrunn
2. Edvard Mæland, Seljord
3. Hans Kristian Moen Vollan, Porsgrunn
4. Kari Fosso, Kragerø

For representant nr. 4:

1. Henriette Westhrin, Kragerø
2. Andreas Dalsegg, Skien
3. Oddny Margit Aakre, Seljord
4. Alf Yngvar Thorstensen, Sauherad

For representant nr. 6:

1. Inger Stokstad, Nissedal
2. Vegard Bjørntvedt Øvrebø, Skien
3. Reidun Loland Erikstein, Bø
4. Odd Erik Johansen, Notodden

TROMS*6 distriktsrepresentanter:*

1. Bendiks H. Arnesen, (A), Kvæfjord
2. Åge Konradsen, (H), Lenvik
3. Lena Jensen, (SV), Tromsø
4. Øyvind Korsberg, (FrP), Tromsø
5. Ivar Østberg, (KrF), Harstad
6. Synnøve Konglevoll, (A), Tromsø

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 6:

1. Knut Werner Hansen, Karlsøy
2. Arne Bergland, Lenvik
3. Synnøve Søndergaard, Harstad
4. Roald Linaker, Bardu
5. Eva Jørstad, Kvænangen

For representant nr. 2:

1. Anna Amdal Fyhn, Tromsø
2. Kent Gudmundsen, Harstad
3. Geir Sagelv, Nordreisa
4. Hege Leiknes, Lenvik

For representant nr. 3:

1. Ole-Anton Teigen, Lyngen
2. Marit Rustad, Harstad
3. Torgeir Knag Fylkesnes, Tromsø
4. Wenche Cumming, Lenvik

For representant nr. 4:

1. Per-Willy Trudvang Amundsen, Harstad
2. Eva Solstad, Balsfjord
3. Bente Holtan Openshaw, Tromsø
4. Hanne Caroline Simonsen, Harstad

For representant nr. 5:

1. Ruth Stenersen, Tromsø
2. Leif Christian Johansen, Nordreisa
3. Enid Bratteng, Lenvik
4. Alex Norbakken, Lavangen

NORD-TRØNDELAG*6 distriktsrepresentanter:*

1. Bjarne Håkon Hanssen, (A), Namsos
2. Marit Arnstad, (Sp), Stjørdal
3. Aud Gaundal, (A), Steinkjer
4. Inge Ryan, (SV), Namsskogan
5. Per Sandberg, (FrP), Levanger
6. Arne Lyngstad, (KrF), Verdal

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 3:

1. Jon Olav Alstad, Stjørdal
2. Karin Kjølmoen, Inderøy
3. Bernt Hågensen, Lierne
4. Gerd Janne Kristoffersen, Verdal
5. Tormod Haugan, Nærøy

For representant nr. 2:

1. Lars Peder Brekk, Vikna
2. Bjørn Arild Gram, Nærøy
3. Borgny Kjølstad Grande, Grong
4. Einar Strøm, Leksvik

For representant nr. 4:

1. Tone Løwe, Stjørdal
2. Trond Martin Sæterhaug, Levanger
3. Runbjørg Bremset Hansen, Nærøy
4. Morten Sommer, Namsos

For representant nr. 5:

1. Robert Eriksson, Verdal
2. Endre Skjervø, Steinkjer
3. Ståle Busch, Namsos
4. Toni Solbakken, Levanger

For representant nr. 6:

1. Astri Wessel, Inderøy
2. Karin Søråunet, Vikna
3. Nils Arnt Lines, Stjørdal
4. Gudny Ronglan, Levanger

SØR-TRØNDELAG*10 distriktsrepresentanter:*

1. Gunhild Øyangen, (A), Agdenes
2. Børge Brende, (H), Trondheim
3. Øystein Djupedal, (SV), Trondheim
4. Trond Giske, (A), Trondheim
5. Christopher Stensaker, (FrP), Trondheim
6. Ola T. Lånke, (KrF), Trondheim
7. Michael Momyr, (H), Trondheim
8. Gunn Karin Gjøl, (A), Ørland
9. Ingvild Vaggen Malvik, (SV), Malvik
10. Morten Lund, (Sp), Bjugn

Vararepresentanter:

For representant nr. 1, 4 og 8:

1. Ola Røtvei, Oppdal
2. Tore Nordseth, Trondheim
3. Gunn Inger Løvseth, Melhus
4. Olav Huseby, Meldal
5. Aina Holst, Trondheim
6. Lone Sundt Kokkvoll, Røros

For representant nr. 2 og 7:

1. Linda Cathrine Hofstad, Klæbu
2. Anne Kathrine Slungård, Trondheim
3. Egil Hestnes, Hitra
4. Elin Rånes, Åfjord
5. Geir Jensås, Holtålen

For representant nr. 3 og 9:

1. Jørund Leknes, Trondheim
2. Heidi K. Larsen, Trondheim
3. Kirsti Welanders, Oppdal
4. Per Brovold, Rissa
5. Stine Helena Svendsen, Trondheim

For representant nr. 5:

1. Hanne Dyveke Søttar Hagen, Trondheim
2. Torstein Larsen, Orkdal
3. Kristian D. Hauge, Trondheim
4. Svein Otto Nilsen, Trondheim

For representant nr. 6:

1. Tora Marie Husan, Rennebu
2. Annette Lykknes, Trondheim
3. Øyvind Håbrekke, Oslo
4. Solveig K. Bratseth, Trondheim

For representant nr. 10:

1. Karin Galaaen, Selbu
2. Arne Braut, Oppdal
3. Katrine Nesset, Klæbu
4. Ola Borten Moe, Trondheim

VESTFOLD*7 distriktsrepresentanter:*

1 utjevningsrepresentant:*

1. Svein Flåtten, (H), Sandefjord
2. Jørgen Kosmo, (A), Borre
3. Per Ove Width, (FrP), Tjøme
4. Hans Kristian Hogsnes, (H), Tønsberg
5. Inga Marte Thorkildsen, (SV), Oslo
6. Elsa Skarbøvik, (KrF), Tønsberg
7. Anne Helen Rui, (A), Larvik
8. Per Erik Monsen, (FrP), Sandefjord*

Vararepresentanter:

For representant nr. 1 og 4:

1. Marie Kürstein, Holmestrand
2. Camilla Johannessen, Nøtterøy
3. Anne Gulvik Holmsen, Larvik
4. Bjarne Steen, Lardal
5. Grete Mortensen, Agdenes

For representant nr. 2 og 7:

1. Dag Terje Andersen, Lardal
2. Anne Rygh Pedersen, Tønsberg

3. Kjetil Holm Klavenes, Sandefjord
4. Grethe Paaske Gulbrandsen, Sandefjord
5. Karl Einar Haslestad, Sande

For representant nr. 3 og 8:

1. Vidar Andersen, Sandefjord
2. Per Arne Olsen, Tønsberg
3. Erik Andersen, Borre
4. Karin Helene Nygaard, Andebu
5. Kari Mo, Våle

For representant nr. 5:

1. Lars Egeland, Tønsberg
2. Kari Anne Moe, Oslo
3. Kjell Raymond Marthinsen, Larvik
4. Toril Kvaale Eriksen, Borre

For representant nr. 6:

1. Harald Solberg, Oslo
2. Inger Møll, Larvik
3. Inger Lise Thoresen, Borre
4. Hans Hilding Hønsvall, Andebu

ØSTFOLD*8 distriktsrepresentanter:*

1. Signe Øye, (A), Hobøl
2. Martin Engeset, (H), Sarpsborg
3. Øystein Hedstrøm, (FrP), Moss
4. Svein Roald Hansen, (A), Fredrikstad
5. Odd Holten, (KrF), Fredrikstad
6. May Hansen, (SV), Moss
7. Ingjerd Schou, (H), Spydeberg
8. Henrik Rød, (FrP), Halden

4. Gretha Thuen, Våler
5. Per Skjervik, Rygge

For representant nr. 3 og 8:

1. Ulf Leirstein, Moss
2. Grethe Aasgaard, Askim
3. Stine Heid Stensrød, Råde
4. Lene Christiansen, Fredrikstad
5. Hans Jensen, Sarpsborg

*Vararepresentanter:**For representant nr. 1 og 4:*

1. Ane Sofie Tømmerås, Sarpsborg
2. Morten Olsen, Halden
3. Wenja E. Ringen, Fredrikstad
4. Stein Erik Lauvås, Marker
5. Gunnel Edfeldt, Moss

For representant nr. 5:

1. Ellen Alfsen, Moss
2. David Hansen, Halden
3. Mona Iren Enstad, Askim
4. John Thune, Rakkestad

For representant nr. 6:

1. Linn Laupsa, Halden
2. Andreas M. Lervik, Sarpsborg
3. Arild Skau, Fredrikstad
4. Vibekke Kristiansen, Rygge

For representant nr. 2 og 7:

1. Carsten Dybevig, Halden
2. Gretha Kant, Moss
3. Peter Kuran, Fredrikstad

Vedlegg 5**Avgitte og forkastede stemmegivninger og stemmesedler ved stortingsvalget 2001***A. Avgitte og forkastede forhåndsstemmegivninger*

Fylke	Avgitt innenriks	Avgitt utenriks, på Svalbard og Jan Mayen	Sum avgitte forhåndsstemmegivninger	Forkastede stemmegivninger innenriks	Forkastede stemmegivninger utenriks, på Svalbard og Jan Mayen	Sum forkastede forhåndsstemmegivninger
Østfold	20 368	235	20 603	29	11	40
Akershus	52 366	898	53 264	70	54	124
Oslo	71 609	1 779	73 388	57	308	365
Hedmark	19 450	137	19 587	22	6	28
Oppland	18 410	119	18 529	37	1	38
Buskerud	23 832	260	24 092	26	11	37
Vestfold	22 772	343	23 115	14	23	37
Telemark	16 656	160	16 816	14	8	22
Aust-Agder	10 988	149	11 137	12	4	16
Vest-Agder	15 290	188	15 478	98	2	100
Rogaland	35 779	666	36 445	32	18	50
Hordaland	56 898	787	57 685	56	49	105
Sogn og Fjordane	13 060	103	13 163	17	3	20
Møre og Romsdal ...	25 517	328	25 845	21	10	31
Sør-Trøndelag	30 178	359	30 537	9	4	13
Nord-Trøndelag	12 470	110	12 580	22	4	26

Nordland	31 832	284	32 116	27	10	37
Troms	17 815	290	18 105	23	4	27
Finnmark	6 994	75	7 069	8	6	14
I alt	502 284	7 270	509 554	594	536	1 130

B. Forkastede stemmer ved stortingsvalget 2001

	Forhåndsstemmegivninger		Valg- tings- stemme- givninger	Forhånds- og valgtings- stemmer	Forhånds- og valgtings- stemmer	Forhånds- og valgtings- stemmer
	1)	2)	3)	4)	5)	6)
Fylke	Forhånds- stemme- givninger - ikke i mantall	Forhånds- stemme- givninger - feil ved konvolutt eller valgkort	Valgtings- stemme- givninger etter § 40 annet ledd og § 41, forkastet	Tomme/ blanke stemme- givninger totalt	Stemme- givninger forkastet av andre grunner	Sum
Østfold	25	5	94	679	240	1 043
Akershus	78	7	230	1 126	565	2 006
Oslo	85	3	427	958	732	2 205
Hedmark	22	2	143	498	192	857
Oppland	8	14	135	390	136	683
Buskerud	15	16	107	664	245	1 047
Vestfold	21	1	111	461	72	666
Telemark	11	3	90	263	122	489
Aust-Agder	5	6	67	157	24	259
Vest-Agder	7	3	51	203	59	323
Rogaland	26	6	146	444	246	868
Hordaland	48	28	189	504	445	1 214
Sogn og Fjordane	7	12	80	106	62	267
Møre og Romsdal ...	18	7	181	207	223	636
Sør-Trøndelag	6	5	180	529	179	899
Nord-Trøndelag	13	9	69	249	78	418
Nordland	20	5	224	267	125	641
Troms	12	9	192	184	71	468
Finnmark	8	1	93	121	48	271
Totalt	435	142	2 809	8 010	3 864	15 260